

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2016

Bc. Jan Kaňka

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

FRANTIŠEK LAZECKÝ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jan Kaňka

Učitelství pro střední školy, obor ČJ - PS

Vedoucí práce: PaedDr. **Jiří STANĚK**, CSc.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Prachaticích, dne 15. března 2016

.....

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval mému vedoucímu práce, PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za ochotu, lidský přístup, životní moudrost a laskavé doprovázení při vedení mé diplomové práce. Mé poděkování patří také knihovnicím z Městské knihovny Prachatice, paní Pavle Kletečkové a Šárce Polátové, které mi pomohly obstarat potřebné a hodnotné články, studie a recenze. Děkuji rovněž mé snoubence, Veronice Polákové, za formální úpravy textu, její láskyplnou podporu a motivaci. Největší dík pak patří Bohu za inspiraci a touhu vynést na světlo *slovo* a poselství jednoho zapomenutého básníka a duchovního mystika v jedné osobě.

1 Obsah

1	Obsah	6
2	Úvod	8
3	Život Františka Lazeckého	10
3.1	Dětství.....	10
3.2	Studium a přátelé	11
3.2.1	Časopis Oheň	13
3.3	Vysokoškolská studia	14
3.4	Osudová láska.....	14
3.5	Matka v poezii Františka Lazeckého	16
3.6	Vztah k otci.....	17
3.7	Duchovní tvář Františka Lazeckého	18
3.8	Nucené odmlčení a zrod pohádek.....	21
3.9	Spisovatel ve stínu režimu	23
3.10	Tvorba pro nejmenší aneb filosofie pohádky	24
3.11	Slezsko jako básnická inspirace	25
3.12	Na sklonku života	26
3.13	Dodatky	27
4	Počátek přispívání do revue a periodik.....	29
4.1	Revue Řád.....	29
4.1.1	Redigování Řádu.....	31
4.1.2	Odchod Jana Franze z Řádu.....	32
4.1.3	Katolicita kolem revue <i>Řád</i> a <i>Stará Říše</i>	33
4.2	Národní obnova	34
5	Korespondence s Mojmírem Trávníčkem	36
6	Překladatelská činnost	38
7	Analýza básnických děl	39
7.1	Krutá chemie.....	39
7.1.1	Dualismus	40
7.1.2	Reflexe	42
7.1.3	Dobové recenze.....	43
7.2	Kříže	44

7. 2. 1 Recenze	45
7. 3 Pro mou zemi – analýza básnické prózy	45
7. 3. 1 Zmatení jazyků.....	46
7. 3. 1. 1 Komparace se Zahradníčkovou La Salettou.....	47
7. 3. 1. 2 Aluze na Komenského dílo	48
7. 3. 2 Katedrála svatého Víta	49
7. 4 Odění královské.....	51
7. 5 Věžň – polemika k Máchově Máji.....	52
7. 6 Nad slezskými písněmi versus Petr Bezruč	55
7. 7 Bratr svět.....	56
7. 7. 1 Recenze na sbírku	59
7. 8 Má paní hudba	59
7. 8. 1. Reflexe díla	60
7. 9 Hledání klíčů.....	61
7. 9. 1 Biblické aluze.....	62
7. 9. 2 Motivické a tematické konstanty	64
7. 9. 3 Bipolarita básníka-křesťana	66
7. 9. 4 Liturgická motivika.....	67
7. 9. 5 Přírodní motivika	68
7. 10 Jenom vzlyk temnot.....	69
7. 10. 1 Analýza básně	69
7. 10. 2 Františkánské motivy	73
7. 11 Večeře u kata	74
7. 11. 1 Recenze na skladbu.....	77
7. 11. 2 Diptych skladby – Noční procházka s Falstaffem	78
7. 11. 2. 1 Recenze a kritiky diptychu	80
7. 12 Církevní tradice ve skladbě Vánoce	80
8 Závěr.....	85
9 Resumé	87
10 Seznam použité literatury	88
10. 1 Knižní zdroje	88
10. 2 Elektronické zdroje:.....	94

2 Úvod

Předkládaná diplomová práce má za cíl pojednat o životě básníka Františka Lazeckého, nabídnout analýzu jeho vybraných textů a poukázat na katolickou orientaci jeho veršů. Práce se pohybuje na pomezí literatury a teologie.

Je zřejmé, že při volném zadání tématu před více než rokem byl pro mne osud tohoto básníka z velké části zahalen tajemstvím. V průběhu seznámení se s materiálem se mi však díky četným studiím, recenzím, rozhovorům a vzpomínkám otevřely zcela nové světy, které jsem pochopitelně nechtěl nechat bez povšimnutí. Nešlo zde pouze o svět básnický, ale i svět ryze duchovní spjatý s křesťanskou tematikou. Pokud bych nyní mohl jen pozměnit poněkud univerzální název výstupu, tak jak jsme o tom hovořili i s mým vedoucím práce, dílo by mohlo nést spíše pojmenování *Vhled do života Františka Lazeckého a odraz katolicismu v jeho tvorbě*.

Důvodem výběru mi byla, podobně jako tomu bylo v práci bakalářské, v níž jsem se věnoval Janu Zahradníčkovi, blízkost ke katolicky orientovaným autorům. Motivace tedy pramenila z mého nejhlubšího vnitřního přesvědčení, neboť Lazeckého životní cesta jakožto člověka věřícího, i s jeho pády a vzestupy na poli duchovního boje mezi dobrem a zlem, do určité míry rezonuje s životem každého křesťana. Další pohnutkou k výběru tématu byla skutečnost, že poezie tohoto autora je široké veřejnosti známa jen okrajově; pokud vůbec. Mnozí jej totiž znají spíše pod přídomkem pohádkáře než jako hluboce spirituálního básníka. Neposledním důvodem pro sepsání práce byl fakt, že duchovní rovina Lazeckého poezie je doposud neprobádaná a prozatím ani neexistuje žádná ucelená publikace o samotném autorovi. Jako kdyby Lazecký náležel k básníkům, k nimž literární věda doposavad nenašla dost přístupových cest. Myslím si, že bylo na čase tuto situaci změnit. Zčásti i z tohoto důvodu pro mne byla ne zcela vyšlapaná cesta určitou výzvou.

Hlavním zdrojem poznání byly primárně Lazeckého básnické sbírky, Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona, Korespondence Františka Lazeckého s Mojmírem Trávníčkem, Červinkova, Urbancova, Králíkova a Stupkova studie, ale i svědectví Karla Dachovského či rozhovor s Evou Sobkovou. Přednost před internetovými zdroji jsem dával zejména článkům, recenzím a vzpomínkám z různých časopisů či sborníků, přesto však i elektronické zdroje sehrály svou nezastupitelnou úlohu.

Mé bádání je rozděleno do pěti částí. V první z nich se snažím ozřejmit Lazeckého život, rodinné a přátelské vztahy, spisovatelova studia i rodný kraj, který se stal hlubokou inspirací

pro jeho tvorbu. Práci doprovází také dobový a historický kontext, kdy byl básník nucen se na několik let odmlčet.

V druhé části se zabývám etapou Lazeckého života, v níž se věnoval žurnalistice a v této souvislosti i dlouholetému redigování revue Řád. Posléze se dotýkám jeho korespondence s Mojmírem Trávníčkem a spolupráce na překladech již zmíněné Bible; jedná se o kapitoly tři a čtyři.

V poslední, stěžejní části, analyzuji jeho především básnickou tvorbu, kde uplatňuji podobnou metodu nazírání jako v práci bakalářské – snažím se rozkrýt Lazeckého verše na podkladu Bible. Jeho poezie totiž věrně dokládá mnoho biblických, ale i jinak literárních aluzí z děl osobností, jakými byli například Jan Zahradníček, Petr Bezruč, Jan Amos Komenský či sv. Augustin. Věnuji se nejen tomu, abych vyložil biblický podtext Lazeckého veršů, nýbrž snažím se objasnit básnickovy intence v jeho aplikaci. Analýzy doprovází vlastní komentované čtení, které má čtenáři poskytnout jakési vlákno, jež mu umožní hlouběji proniknout do hloubky Lazeckého poezie. Zároveň se snažím postihnout proměnu jeho poetického vývoje a poukázat při tom na zásadní motivické konstanty jeho sbírek.

Pokud jde o adjektivum Boží, píši jej záměrně s velkým písmenem, a to nejen z důvodu náboženské úcty, ale i proto, že jej vnímám jako přídavné jméno vztahové, týkající se podstatného jména Bůh. Tam, kde by mohlo dojít ke splnutí názvu díla s textem, odlišuji pojmenování kurzívou pro lepší přehlednost.

3 Život Františka Lazeckého

3.1 Dětství

František Lazecký, básník a prozaik, literární kritik, esejista, překladatel i autor knih pro děti a mládež, spatřil světlo světa 18. srpna roku 1905 v slezském Tisku u Bílovce jako jedno z osmi dětí selských rodičů. Jeho rodná dědina, nacházející se na pomezí Fulneku a Opavy, byla Lazeckému nevyčerpatelným pramenem, z jehož hloubek těžil inspiraci pro své pozdější psaní básní, ale zejména pak pohádek.

„*Když se udilo maso u Lazeckých, vyprávěl dědeček František Lazecký dětem pohádky a pověsti, z nichž mnohé jeho vnuk, František, zachytil literárně. Tyto pohádky slyšel vypravovat i od vesnických žen na dračkách a přástkách, neboť za básníkova spisovatelova života toto všechno na dědinách ještě žilo.*“¹ Právě vědomí slezských kořenů tvořilo vedle tradičního způsobu života a vděčného pohledu obyčejného vesničana na okolní svět Lazeckého vztah k folklornímu bohatství rodného Slezska a učinilo z něj v sedmdesátých letech významného autora osobitě pojatých a nemálo rozsáhlých pohádek a pověstí z tohoto kraje.

Sám Lazecký v jednom z rozhovorů vzpomíná na své dětství, kdy na podzim, ale především pak v zimě nadcházela „*čas bajačů a bajaček, čas vesnických básníků*“.² Pohádky v podobě ústní lidové slovesnosti, zděděné z pokolení na pokolení, plné citů i myšlenek do nich vložených, obměňující se v toku času a žijící tak svým vlastním životem, oživaly tehdy v jizbě za vypravování stařečka Františka nebo tety Hermíny. Poslouchali tenkrát velcí i malí, dospělí i děti, které se snažily své vzory posléze věrně napodobovat a zkoušely pak cosi ze zaslechnutého vyprávět; ať už to bylo pro ukrácení chvil, když rodiče nebyli doma, či při pasení hus nebo krav.

U Lazeckého je rovněž patrný vliv sběratelů ústní lidové slovesnosti, k nimž autor inklinoval již jako malý chlapec: „*A potom přišla četba. A zas nejdříve pohádky. Erben, Němcová a jiní pohádkáři. I tu ze školní knihovny vypůjčenou knížečku Ezopových bajek, co se z ní už sypaly listy, jako bych dosud potěžkával v rukou. Zvláště blízké mi ale byly pohádky*

¹ ROTREKL, Zdeněk. *Skrytá tvář české literatury*. V Brně: Blok, 1993. ISBN 8070290854, s. 92.

² SOBKOVÁ, Eva. Svět pohádek Františka Lazeckého. *Ostravský kulturní měsíčník*, č. 6. 1979. Ostrava: Městský dům osvěty při MNV, s. 10.

*Erbenovy. Někdy jsem si představoval, jak pan Erben sedí za stolem v některé chalupě u nás na dědině a sám nám ty své krásné pohádky vypravuje. Zrovna tak jako můj staříček.*³

Až osudové vzplanutí pro krásnou literaturu, k níž tíhnul od raného dětství, jakmile se jen naučil číst, popisuje Lazecký ve strojopise *Krajina a lidé mého srdce*: „Zato se do mne jako sekýra navždy zaťaly verše balady nesoucí název *Svatební košile*. Nevím, kolikrát jsem tu báseň četl. Dostával jsem z ní horečky. Vždycky večer, ať svítil měsíc, či nesvítil, krajinou kopec nekopec pádil kostlivec s dívkou na svatbu. Ještě dnes slyším ty kroky a skoky i slova, která si přitom mumlal.“⁴

3. 2 Studium a přátelé

Obecnou, tehdy ještě národní školu, vychodil malý František v Tísku v letech 1912–1918, posléze navštěvoval měšťanku v Klimkovicích, obci vzdálené od Tísku asi dvanáct kilometrů. Ve sbírce *Zastavení pod jalovcem* (1982) Lazecký s nostalgií vzpomíná na školní léta, kdy každý týden s pecnem chleba v tlumoku rázoval k Opavě. Již jako malému chlapci mu učarovala jeřabinová alej poblíž pole, které vlastnila jeho rolnická rodina. Na podzim, po žních, si z ní tenkrát děti nosily domů rudé kytice plodů, které navlékaly na nit a dělaly si z nich náramky a růžence. A věru, obojí zůstalo Lazeckému do dospělosti – jak jeho inklinace k přírodě a rodnému kraji, tak i příklon k duchovním hodnotám.

Ve zmíněných Klimkovicích na něho působí češtinář Antonín Böhm, jenž zastává místo ředitele školy v tomto převážně německém okrese. U něho se Lazecký coby student poprvé setkává s Bezručovou básní *Hrabyň*. Kromě toho má na něj Böhm velký vlastenecký vliv, který do jisté míry ovlivnil Lazeckého tvůrčí orientaci v pozdějších studentských časopisech.

Ve třetí třídě měšťanky dělá zkoušku na učitelský ústav v Ostravě, leč pro nadměrný počet uchazečů nemůže být přijat. Namísto učitelského ústavu nastupuje do právě založené hospodářské školy v Opavě, kterou končí maturitou.⁵ V této době se přátelí s Josefem Kavanem (později pseudonym A. C. Nor), s nímž bydlí i jistý čas ve studentském bytě v Kateřinkách.

³ SOBKOVA, Eva. Svět pohádek Františka Lazeckého. *Ostravský kulturní měsíčník*, č. 6. 1979. Ostrava: Městský dům osvěty při MNV, s. 11.

⁴ LAZECKÝ, František. *Krajina a lidé mého srdce*. LA PNP.

⁵ ROTREKL, Zdeněk. *Skryté tváře*. Vyd. tohoto souboru 1. V Brně: Atlantis, 2005, 535 s. ISBN 80-7108-268-6, s. 85-86.

A. C. Nor ve své knize vzpomínek na mládí píše o Lazeckém jako o chlapci, který se mu stal „*přítelem na celý život*“.⁶ Zpočátku málomluvný a plachý Lazecký svou počáteční poezii pochopitelně dlouho skrýval a tajil. Kavan ani netušil, o kolik vřelejší a opravdovější jsou verše jeho mladšího kamaráda. Ani tento rozdíl však nezkalil pevně ukované a trvalé přátelství mezi oběma mladíky. Často prý spolu vedli dlouhé debaty o umění, vyměňovali si své první literární pokusy a hodnotili je: „*Už tehdy nás oba posedla literatura, František psával výhradně básně a já kromě básniček i prózu, také jsme se pokoušeli už s něčím ‚prorazit‘, něco publikovat, a tak jsme měli pokaždé o čem mluvit, o četbě, o poezii, o mladé literatuře, o novém jménu dosud neznámého básníka.*“⁷

O rok později však již z finančních důvodů v témže podnájmu nebydlí, nicméně chodí společně alespoň do školy. „*Nestačily nám však, Františkovi a mně, naše cesty do školy a někdy i ze školy, jestliže jsme končili vyučování některé dny ve stejnou hodinu, chodili jsme i na procházky a koupat se do Moravice ke splavu u Mohrova mlýna (...) daleko od lidí, doslova v lůně přírody.*“⁸ O tom, kterak kdysi podnikli dobrodružnou noční túru okolními vesnicemi, se A. C. Nor zmiňuje v Martínkových *Besedách*, nedělní příloze Moravsko-slezského deníku, v próze s názvem *Romantika mládí*.

Naopak i Lazecký se na přátelství s Josefem Kavanem upomíná s notnou dávkou nostalgie, když v korespondenci Mojmiru Trávníčkovi líčí vzpomínky na své cesty, mládí a další přátele: „*S Norem jsme přenocovali u Knapů v Podelší, Kovárna nocoval v Železnici u Prokūpků. Na druhý den jsme byli na pouti na hoře Tábor, šli jsme tam přes vesnici, která se jmenuje Peklo. Tenkrát jsem se též seznámil v Jičíně s Františkem Křelinou a s Janem Knobem, zkrátka s celou redakcí Severu a východu.*“⁹

O mládí a studiích Františka Lazeckého se nedochovalo příliš mnoho vzpomínek, snad pouze v rukopisech. K mozaice jeho života však jistě přispěl i měsíční pobyt ve Francii, kam se dostal o prázdninách jako student. Pomáhal zde ještě se třemi dalšími kamarády u jistého sedláka na senných a obilných žních.

⁶ NOR, A. C. *Život nebyl sen: záznam o životě českého spisovatele*. V Brně: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-068-3, s. 96.

⁷ Tamtéž, s. 99.

⁸ Tamtéž, s. 99.

⁹ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 28-29.

3. 2. 1 Časopis Oheň

Od roku 1923 vydává Lazecký společně s Kavanem, Oldřichem Zikou a Zdeňkem Vavříkem studentský časopis *Oheň* v literárním kroužku kolem J. V. Červinky, a to po dobu tří let. O název časopisu se samo sebou vedli velké diskuze, nakonec ale vyhrál právě Oheň: „*Z toho přece šlehal plamen našeho mládí, našeho nadšení, našich básní a povídek, naší vlastní tvorby, a ta ovšem byla něčím zcela jiným než povinné školní kompozice.*“¹⁰

Lazecký zde publikuje pod pseudonymem Svata Mařek, který mu po zbytek studentských let již zůstal. V pozdějších časopisech používá mimo jiné i pseudonymu Martin Gallus, leckdy i šifer F. L., lz nebo fl.

První číslo časopisu, s ohnivě červenou obálkou v popředí, mělo pouze 12 stran tisku, nicméně každé další číslo bylo rozsáhlejší a pokaždé vzrostlo o několik stran. Bylo možné zde nalézt jednak poezii a prózu, jednak i recenze na knihy, polemiky a divadelní referáty. Příznačné bylo i tíhnutí k mladé, tehdy právě nastupující generaci Literární skupiny a Devětsilu, k Seifertovi, Bieblovi, Nezvalovi a Wolkerovi, jehož památce byly věnovány dokonce tři příspěvky hned druhého čísla.

Nejen pro jeho přispěvatele, ale i pro mimostudentský tisk měl Oheň „význam jakéhosi literárního křtu vyšší hodnoty a vážnějších aspirací (...) znamenal i pro studentskou sféru opavskou a ostravskou v letech dvacátých seriózní pokus o hodnotný studentský časopis, který se už v žádném pozdějším údobí nedočkal obdoby“.¹¹ Za zmínku jistě stojí i skutečnost, že mladí literáti rozeslali *Oheň* nejen do opavských a ostravských škol, ale i samotnému Petru Bezručovi, významnému básníkovi tohoto kraje.

Příčinou ukončení *Ohně* bylo nesporně rozpadnutí se základního pilíře tohoto studentského časopisu – jak Josef Kavan, tak i František Lazecký odešli na vysokoškolská studia do Prahy.

¹⁰ NOR, A. C. *Život nebyl sen: záznam o životě českého spisovatele*. V Brně: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-068-3, s. 139.

¹¹ Tamtéž, s. 142.

3. 3 Vysokoškolská studia

Po středoškolských studiích je Lazecký přijat na Vysoké učení technické v Praze, přesněji na obor zemědělského a lesního inženýrství. V letech 1928 – 1929 současně absoluuje i knihovnické kurzy na Karlově univerzitě. Patrně již v této době zastává roli „pomocného knihovníka“ v Československé akademii zemědělské v Praze, kde je pak od roku 1930 zaměstnán již na plný úvazek. Po zdárném dokončení vysokoškolských studií se stává řádným knihovníkem v Ústřední zemědělské a lesnické knihovně v Praze na Vinohradech, odkud čerpá podněty pro svou odbornou publikační činnost týkající se zejména lesnictví a zemědělství.

Během vysokoškolských studií navštěvuje František Lazecký za působení kněze Jana Anastáze Opaska i břevnovský klášter, tehdejší neformální centrum kulturních aktivit, jež spojovaly řadu osobností české literatury a umění, jakými byli: Břetislav Štorm, Miroslav Venhoda, Timotheus Vodička, Karel Schulz, Vlastimil a Vladimír Vokolkovi, Alfred Fuchs aj. Mimo jiné zde našel někdejší zázemí i Jan Zahradníček. Právě s ním, Janem Čepem a Janem Franzem dojíždí Lazecký roku 1936 na statek do Petrkova – na návštěvu k básníkovi a malíři Bohuslavu Reynkovi, s nímž se ostatně Lazecký znal již od prvních ročníků revue *Řád*.

Ke katolicismu spjatým se Starou Říší i k některým zmíněným osobnostem české literatury kolem revue *Řád* se vrátíme ještě později.

3. 4 Osudová láska

Zásadní, takřka přelomový význam, obdobně jako tomu bylo například u Jana Zahradníčka, měla pro Lazeckého život jeho osudová láska – seznámení s Květuší, rozenou Kavkovou, a následná svatba, navlas podobná té Zahradníčkově (vždyť oběma básníkům bylo v době vstupu do manželství již ke čtyřiceti rokům).

Z dob před manželstvím i po něm, kdy Lazecký pobýval v Praze a jeho manželka ve Frýdlantě, se zachovala významná a velmi početná korespondence, dosud nevydaná, přeživší jen v pozůstalosti. Rok po svatbě píše František Lazecký své ženě: „*Jsi tak dobrá a čistá, že se od Tebe vracím jako z jiného světa.*“ – „*Myslím na Tebe s nevýslovnou něhou.*“¹²

¹² LAZECKÝ, František. *Korespondence s manželkou Květuší*, 17. 10. 1943. LA PNP.

Co se odloučení pro totalitní věznění týče, které je naštěstí minulo, je pochopitelně odlišná od korespondence manželů Zahradníčkových, leč stejně tak dává nahlédnout do jejich hlubokého a láskyplného vztahu, který o několik desetiletí později přervala až básníková nenadálá smrt. Znamy rodiny Lazeckých, Karel Dachovský, považoval manželství Františka a Květuše za důležitou buňku církve, a to nikoliv nadneseně.

Zatímco Jan Zahradníček vyznává za války svou horoucí lásku ženě Marii v básnické sbírce *Pod bičem milostným*, František Lazecký rozehrává oproti tomu své milostné preludium manželce Květě v jednom ze svých dopisů psaným v jistě nelehké době: „*Nejvíc mi tu ovšem chybíš Ty! Moje hudbo!*“¹³

Lazeckého žena byla prý velmi krásná a inspirativní, jak se o ní říkalo. Není proto jistě divu, že v níže uvedených verších nalézáme lidsky hluboké, milostné motivy. Souznění duší i odlesk čehosi božského, tak jako se o tom můžeme dočíst v Šalomounově *Písni písní*, čiší i z básně *Ale já nevzpomínám* z dosud nepublikované sbírky *Ohnivá jeseň*: „*Jsme dva plameny, které se potkaly v žití / a staly se plamenem jedním, který nic neuhasí.*“¹⁴ Bezmeznou oddanost básníkovu dokládá například i báseň *Kolik století*: „*Kolik století se to už na Tebe dívám / kolik století krásnou horu před sebou vidím / Má milá, Ty jsi ta hora hor / co strmí na obzoru mého milujícího srdce.*“¹⁵

¹³ LAZECKÝ, František, *Korespondence s manželkou Květuší*, 4. 3. 1945. LA PNP.

¹⁴ LAZECKÝ, František. *Ohnivá jeseň*. 1972. LA PNP.

¹⁵ Tamtéž.

3. 5 Matka v poezii Františka Lazeckého

Vedle vroucného vztahu ke své ženě Květuši nelze opomenout ani Lazeckého vztah k matce. V dopisu Mojmiru Trávníčkovi píše roku 1974 jako téměř sedmdesátiletý: „*Ty naše maminky! Když nám odejdou, kolik o nich najednou víme! A za jejich života jsme jim toho tak málo řekli!*“¹⁶

Fenomén matky, tak jako tomu je kupříkladu i ve verších Jaroslava Seiferta, Jiřího Ortena, Vladimíra Holana, J. V. Sládka nebo R. M. Rilkeho, ožívá i v básnické skladbě *Vánoce*, kdy Lazecký jímavě vzpomíná na vánoční dobu, kdy jako malý chodíval se svou maminkou na půlnoční mši svatou sněhem zavátými cestami: „*Jdeme na jitřní. Matka. Noc. Svět. Lidstvo. I já / Mlčíme. Nasloucháme. Radost v nás krouží jako hvězdy.*“¹⁷ Bezsporu i pro něj představovala maminka hlubokou duchovní inspiraci, symbol křesťanské zbožnosti, pokory a moudrosti.

Když básníkovi zemře jeho dobrá a milovaná matka, prožívá to tak, jako by mu zemřel takřka sám Bůh, neboť je to právě ona, kdo je pro něj prvním obrazem Božím a Boží jistotou: „*Ano, maminka, to je ten sloup, který spojuje rodinu a kolem kterého se všechno točí, ať si to přiznáme nebo nepřiznáme, ať to jen tušíme nebo o tom bezpečně víme. A opravdu, beze zbytku se to dovídáme teprve tehdy, když ji ztratíme. Odejde i ten sloup, ke kterému jsme chodili, jako se chodí k Božím mukám někde v polích.*“¹⁸ Nenahraditelná bytost i hlubina bezpečnosti – tak vnímá Lazecký tu, která jej porodila.

Matka je Lazeckému znamením lásky bezpodmínečné, lásky dávající se druhým lidem. Uchovává si neotřesitelnou vzpomínku na matku z dob svého dětství – na maminku mladou, něžnou, citlivou a plnou sil, která s tím největším úsilím pečovala o blaho svého syna, dělala si mateřské starosti, jakmile jen opustil dveře rodného domku. Je bytostí milující, v níž se zrcadlí všechny tři křesťanské ctnosti – víra, naděje i láska. Lazecký v ní spatřuje doslova odraz domova, v němž jistě nejednou čerpal sílu k životu i ke zdolávání rozličných protivenství. Zároveň jsou básníkovy křehké verše plné neutuchající úcty, třebaže si uvědomuje matčino postupné stárnutí. Byla tu vždy pro něj, spoluprožívala jeho trápení i poklesky, znala jeho slabosti i prohřešky, sdílela s ním dobré i zlé, až do svého konce: „*Stále táž dívčí tvář. A něha očí, / která se za tebou dívala / přes plaňky zahrady už od těch dob / co*

¹⁶ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 28.

¹⁷ LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991, s. 42.

¹⁸ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 35.

*jsi tam tiše zavíral vrátka / Vchod do ráje, který nezmizel z tohoto světa / Jen vlasy jí prořídly.
Každý tvůj chybný krok / jeden vlas jí vytrhl z hlavy. Spadl do šlépějí, / které už dávno
posbírali ptáci minulých let / Kolikrát už jiskřičky přilétly zpátky, / však bez těch zlatistých
vlasů!“¹⁹*

Matka je jakousi neodmyslitelnou součástí života člověka; tou, jež zasvěcuje do tajů samotného života. Z jejího náručí nelze být vyděděn. Její mateřství je pečeti, které nemůže přervat ani vlastní dítě: „*Nezapřeš matku, / i kdyby nevím, jak ses o to snažil, / tu stále stárnoucí a vždy se omlazující / rodičku dějů, a tebe a všeho, kam jdeme.*“²⁰

3. 6 Vztah k otci

Nyní považme, co mohlo být příčinou básnickovy ambivalence, která se dere skrz jeho verše. Víme, že vztah ke své matce má, jako mnoho dalších známých spisovatelů, opravdový a vřelý. Jaký byl však vztah Lazeckého k jeho otci? Nebyl pro mladého básníka v jeho juveniliích jaksi vzdálený? Zasloužil ho do života, stihl jej vyprovodit otcovským požehnáním?

Jak víme, otec Františka Lazeckého umírá již roku 1938 na následky těžkého úrazu. Zřejmě nejvýznamnější beletristická próza *Studna v selském dvoře* líčí až mystický zážitek, který je rovněž podkladem autobiografického vyprávění nazvaného *Hylva*. Lazecký v něm přiznává jistý dluh vůči otci – od jinošských let byl mezi nimi jakýsi „tajný a tichý boj“. Přijíždí domů, aby se smířil se svým otcem, který je již pochovaný na hřbitově. Zatímco se k němu básník nemůže dostat, poněvadž chce toto usmíření utajit před sebemenším svědkem, duch jeho otce, procházející se nad hřbitovem, mu kyne na znamení odpuštění. Nyní pocítuje mladý muž ohromnou úlevu, jakýsi očistný balzám. Zároveň ale ví o tom, jak úporný boj ho v poznání života a vítězství v něm ještě čeká.

V čem spočíval onen „tajný a tichý boj“, který spolu vedli? Bylo to snad neporozumění, konflikt či jistý druh neodpuštění? Láska a péče Lazeckého matky, ať byla myšlena sebelépe, totiž nemohla nahradit péči otce. Cesta vedoucí do otcova „domu“ je dlouhá a obtížná a každý muž ji v určitý čas musí podniknout sám za sebe – nevyjímaje v tomto případě ani básníka Lazeckého.

Abychom mohli tuto hypotézu potvrdit, je nutné hlouběji proniknout do básnickovy tvorby a pokusit se zde objevit jakýkoliv, třeba i sebemenší odkaz, jenž by pomohl vyjasnit jejich

¹⁹ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 20.

²⁰ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 75.

vzájemný vztah. Při podrobnější analýze zjišťujeme, že zatímco motiv matky se ve verších (a nejen v nich) nachází na několika místech, o otci není nikde ani zmínky (kromě zmíněné prózy *Studna v selském dvoře*). A právě tato skutečnost, ono bílé místo, které by mělo být právem obsazené, zeje prázdnotou. Jako kdyby i vztah s otcem měl v průběhu Lazeckého života jistou mezeru.

3. 7 Duchovní tvář Františka Lazeckého

Jaký byl vlastně samotný básník? Mnohá svědectví jeho přátel nám dávají alespoň tušit: „*Lazecký byl jako člověk velmi pozoruhodný*“, vzpomíná setkání s ním nedávno zesnulý literární historik Jiří Urbanec. „*Jeho modré oči zářily, jako kdyby viděl více a hlouběji než druzí lidé kolem něho. Mluvil málo, spíše vnímal a vnitřně prožíval.*“²¹

Jak vidno, byl člověkem velmi oduševnělým, vyrovnaným a pokorným. Mnohými vnímán jako člověk ryzí, nepodplatitelný, vědom si národní i rodové tradice. Patřil k těm, co nazírali na svět docela jiným způsobem než ostatní. Jeho znovunalezená křesťanská víra mu jistě pomohla ustát nejednu existenciální krizi na jeho pozemské pouti životem: „*Vždycky je něco nad námi / Strom, vzduch, obloha, hvězda, či slunce / a za nimi nedohlednost s nepochopitelností / Ale vždycky je to něco, co člověka korunuje / nebo co ho přinutí pozdvihnout hlavu.*“²²

Na poezii nahlíží jako na kotvu, naději duše, na maják uprostřed moře zmítaného bouří a vlnami, jako na trylkování nebeského ptactva, které přiměje člověka vidět svět Božíma očima, nezátíženě a ryze. Velice mne oslovila Lazeckého slova uvedená na záložce samotné sbírky *Jenom vzlyk temnot*: „*Úděl básníka je zpívat, nic víc a nic méně. V žáru letního dne i v třesnutém mrazu zim, v dnech strmících až do nebe, jako v temnotách propadajících se v marnost (...). V kroč do nebes, sestup do podzemních vod, nezapisuj, co jsi viděl, slyšel, cítil, ale přines odtud zpěv, osvobozující slovo.*“²³ Ať už prochází básník pekelným ohněm nebo se dere přes dravé proudy vod, jeho výsadou je nést radostnou zvěst, psát pravdu. Poezie jako laskavě podaná ruka bližnímu – to je Lazeckého představa o údělu básníka. Uvědoměle

²¹ URBANEC, Jiří. *Před 100 lety se narodil F. Lazecký* in *Vlastivědné listy Slezska a Moravy*, roč. 31, č. 2, 2005, s. 40.

²² HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, úvod.

²³ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, záložka knihy.

naplňoval své poslání poezie, které viděl v tom, aby „zjevovala člověku nesmírnou cenu jeho duše“.²⁴

Jaroslav Červinka, jemuž dal Lazecký za válečných let prostor v básnické dráze, vzpomíná na básníka s opravdovou dávkou pocty: „Kdokoliv jen poněkud poznal Františka Lazeckého, poznal v něm člověka vzácně skromného až plachého, beze známky osobité ctižádosti, bez ambicióznosti, člověka, který nebyl zrozen pro politický boj v jakékoli jeho formě. Zato tím vytrvaleji a oddaněji se jako básník a spisovatel účastnil na boji duchovním, především jako apologeta křesťanské víry a křesťanských tradic.“²⁵

Leopold Vrla nazval Lazeckého „básníkem tradice“²⁶, někdo v něm viděl spíše mystika a vizionáře, jinde byl vnímán jako slezský bard. Jinak si ho představoval například i Věroslav Mertl, redaktor českobudějovického nakladatelství Růže: „Stanul jsem před mužem útlé až astenické postavy, mužem s tváří a pohledem tak transparentně vlídným a skromnost vyzařujícím, že potkat ho na ulici, odhadl bych ho spíš na poštmistra či kostelníka z nějaké Zapadlé Lhoty, kdepak na někdejšího šéfa tak vyhraněné revue, jako byl Řád. Málokomu se duch i dech poezie takhle vtiskne do tváře. Poezie prostá neafektovaná, pohrdající všemi módními fintami, jež si ji všude kolem tak chvatně osedlávaly, poezie s vírou na život a smrt sepjatá“.²⁷

Bohumil Pavlok, jenž napsal později Lazeckému nekrolog, vzpomíná na besedu v kroužku bibliofilů v Ostravě, kde se s básníkem setkal poprvé, více než výmluvně: „Jeho duchovní svět byl tak hřejivý! Jen jsme se seznámili a řekli si své adresy. Víc nebylo třeba. Rozuměli jsme si i mlčky.“²⁸

Právě křestní jméno vtisklo do charakteru básníka cosi františkánského, snad po vzoru samotného světce z Assisi. Vždy prosvícená tvář plná vnitřního smíru, bez náznaku zatrpklosti a zášti, hlas prý spíše ztišený, leč vstřícný. Ač ponořený spíše do sebe, přece jen povznesený nad pomíjivostí tohoto světa. Až dětinské nazírání na svět, plné dobroty a nsvázanosti společenskými konvencemi. Jako by onen úsměv, kterým zpívala jeho tvář beze slov, byl básníkovi lékem na všechna životní protivenství, v nichž nakonec vždy shledal požehnání. Sám tuto skutečnost zpečetil ve svých slovech: „Zpěv je jediná důstojná odpověď básníkova na všechny bědy, ústrky, ponížení, na všechny rány toho, čemu se říká osud, ale ve

²⁴ TRÁVNÍČEK, Mojmir. *Eseje, portréty, vyznání*. Vsetín: Dalibor Malina, 2007, 172 s. ISBN 978-80-903890-0-7, s. 55.

²⁵ ČERVINKA, Jaroslav. *Nad dílem Františka Lazeckého* in Akord 15, 1989/1990, č. 5, s. 28.

²⁶ TRÁVNÍČEK, Mojmir. *Eseje, portréty, vyznání*. Vsetín: Dalibor Malina, 2007, 172 s. ISBN 978-80-903890-0-7, s. 54.

²⁷ MERTL, Věroslav. *Časy a nečasy: malé paměti*. Vyd. 1. České Budějovice: Růže, 2005, 140 s., [15] s. obr. příl. ISBN 80-903485-6-4, s. 133.

²⁸ PAVLOK, Bohumil. *Setkání pro celý život* in *Lidová demokracie*, ročník 46, č. 40 (16. 2. 1990), s. 6.

skutečnosti jsou to dary múz a návštěvy Prozřetelnosti. (...) Básníku, zpívej jako slavík, jak bouře v rovinách nebo orel na výšinách hor, strom v polích, pramínek vody, stéblo trávy nebo ropucha v díře, zpívej o velikosti a slávě nebes, o útlaku a hoři, o zradě a věrnosti, o přátelství a boji, o zoufalství a naději, o svém národě a zemi i o světě a cestě lidstva, třeba o posledním kamínku na břehu potoka, ale zpívej.²⁹ Den za dnem usedal ke stolu, aby psal. A psal pilně, oddaně a vskutku bez oddechu. Na jeho rukopisy lze nazírat téměř jako na kaligrafické; psával rád perem a krasopisně.

Cennou reflexí z osmdesátých let je zajisté i vzpomínka Karla Dachovského, který se setkal s Františkem Lazeckým v redakci *Naše Rodina* a zvěčnil toto střetnutí ve sborníku *Katolická literatura*: „Přišel do kanceláře také štíhlý elegantní pán s šedivými vlasy. František Lazecký. Nevypadal na osmdesát let. Zrovna mu vydali knížku *„Dukátová stařenka“*. Někteří literární kritici ho považovali za skvělého pohádkáře. Nic víc. Měl v té době bolest, emigrovala jeho jediná vnučka. Pak nám předčítal několik svých básní. Pěkné. Chybělo tam slovo *Bůh* – to se muselo nahrazovat jinými slovy a Lazecký tím trpěl. Psal humanistické básně, ve kterých chtěl lidstvo burcovat. Cenzura mu ovšem přistříhla básnické perutě. Jaký byl dojem našeho prvního a posledního setkání? Působil klidným, nevybojným dojmem. Vtělená dobrota. Řekl bych, že v něm bylo něco františkánského. Žádný balast, žádné hraní na umělce, pokora, prostota“.³⁰

Položme si zásadní, na první pohled možná cynickou, avšak pochopitelnou otázku: jak to, že František Lazecký přežil ona krutá léta, kdy byli jeho ostatní souputníci toliko perzekuováni a nelítostně žalářováni? Vždyť mnozí jemu blízcí platili mnohem krvavější daň. Jak to, že nezhynul jako Jan Zahradníček? Odpovědí budiž opětovné, méně známé svědectví širší veřejnosti od K. Dachovského: „*Tajná policie ho pravidelně odváděla. Celkem deset výslechů. Při posledním pohrozil sebevraždou. To zapůsobilo, že měl pak relativní klid. A myslím, že prošel touto prověrkou bez úhony proto, že neprovokoval. Působil jako málo nebezpečný prošťáček. V jeho stole se ale hromadil dynamit – třeba zmíněná sbírka *Století za stoletím*. Tam vyjádřil jasně, na které straně stojí. Přišli za ním, aby přestal chodit do kostela, pak by prý byl jmenován národním umělcem. Pokušitel řve před každým prahem. U jeho domácnosti však stál anděl s planoucím mečem.*“³¹

Jak by asi Lazecký skončil, kdyby se vydal po cestě horlivosti jako Jan Zahradníček? Měl skutečně povahu, která by měla na to ukončit svůj život sebevraždou? Podle mého názoru šlo

²⁹ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, záložka knihy.

³⁰ DACHOVSKÝ, Karel. *Setkání s Františkem Lazeckým in Sborník současné české katolické literatury*. Praha: Řád, 1991, s. 23.

³¹ Tamtéž, s. 24-25.

čistě o důmyslnou lest, kterou se přikryl v době nesvobody. Příliš totiž miloval svět, svou domovinu, Boha i člověka, třebaže prožil i dobu, jež byla nepochybně mohutným výrazem nelidskosti.

V letech tzv. stalinismu nemohl sice publikovat uměleckou literaturu s náboženským podtextem, avšak nebyl pronásledován za svou předválečnou činnost, dokonce mohl být ředitelem knihovny, ačkoliv nepatřil k osobnostem marxisticky orientovaným. „*Nepodbízel se, byl vždy společensky spíše v ústraní.*“³²

3. 8 Nucené odmlčení a zrod pohádek

Po roce 1948 se musel František Lazecký ve vydávání svých děl oficiální cestou na delší dobu odmlčet. V poválečné době tak žil v jakési neoficiální klatbě, a to celých třiatdvacet let! V této souvislosti můžeme vzpomenout taktéž na Františka Hrubína nebo Vladimíra Holana, kteří se v nelehkém období po válce taktéž uchýlili k tvorbě pro děti.

Připomínání Lazeckého jména nepřicházelo za žádných okolností v úvahu, takže byl pro soudobou generaci víceméně básníkem utajeným, jaksi skrytým ve stínu spirituálně orientovaných básníků, jakými byl například Jan Zahradníček, Klement Bahořák, Václav Renč, Josef Dokulil, Zdeněk Rotrekl a další. Lazecký tak stál v povědomí čtenářů kdesi v druhé řadě podobně jako básník Bohuslav Reynek.

Nelze ovšem říci, že by toto období bylo z hlediska jeho uměleckého vývoje ztracené, ač bylo vynucené. Publikačních možností není Lazecký zbaven docela, i když je vyhoštěn na okraj literatury. Navrací se totiž k folkloristickému bohatství rodného kraje v knihách pro děti. Příležitost se mu naskytla roku 1960 při 40. výročí připojení Hlučínska k naší republice. Na popud Antonína Satkeho se již v druhé polovině padesátých let ujímá pohádek hlučínského pohádkáře Josefa Šmolky. Na tomto místě můžeme připomenout velkorysost Viléma Závady, který byl osloven jako první, leč odepsal Satkemu, že pohádky zpracovávat nebude, nicméně si přeje, aby mohl konečně publikovat František Lazecký.

Práce na pohádkách není pro básníka zpočátku vůbec jednouchá, přeci jen je do všeho vržen dosti rychle. Jakmile se ale jen Lazecký noří do hlubin slovesného lidového odkazu, objevuje záhy doslova nesmírné poklady. „*Doba ho krmila životem planým a nechutným, nechala hladovět duši básníka a těšila se, že též on zplaní. On se ale obrátil do sebe a krmil*

³² URBANEC, Jiří. *Před 100 lety se narodil F. Lazecký* in: *Vlastivědné listy Slezska a Moravy*, roč. 31, č. 2, 2005, s. 40.

myšlenky vlastním tělem a vracel se do dětství, protože tam je pro každého z nás uložen kouzelný uzlík. Když ho rozvážeme, pohledme, vyloupneme z něj jak jádro ze slupky ořechu sebe sama.“³³

Proto dává později vzniknout pohádkovým knížkám *Kaliny a maliny* (1960), *Kvítko ze skleněné hory* (1972), *Černá princezna a ptáček Konypáček* (1975), *Sedm Janků a drak Sedmihlavec* (1977), *Malinový chodníček* (1979) a *Dukátová stařenka* (1983), což je knížka slezských a lašských pověstí.

Všechny tyto knihy byly pro svou živost, stylisticky bohaté a básnicky působivé zpracování přijaty velmi dobře, a to jak mezi čtenářskou obcí, jež neskrývala své nadšení, tak i odbornou kritikou, která projevila značně výrazné uznání: „*Začalo se hovořit a psát o spisovatelské osobnosti, která opět dokázala povýšit pohádku na úroveň mistrovského uměleckého díla a která spojila spontánní, neškolené lidové vypravěčství s kultivovaným vypravěčstvím vnímavého lyrika.*“³⁴

Je více než zřejmé, že třebaže žil František Lazecký dlouhá léta v Praze, své rodné Slezsko ve svém srdci nikdy neopustil. Převyprávění lidových pověstí a pohádek mu v oblasti literatury zajistilo pevné místo a nyní tak představuje dílo takřka srovnatelné s monumenty, jakými byly pohádky Karla Jaromíra Erbena a Boženy Němcové či Pavla Dobšinského a B. M. Kuldy. Okouzlen jednak folklórem, lidovou moudrostí kolem Odry i prostým jazykem lidových písní, dbá Lazecký o citlivé sjednocení dialektu se spisovným jazykem, až se stává skutečným mistrem pohádek i pověstí rodného Tísku. Jeho pohádky vysoce přesáhly průměr obdobné tvorby. Jazykové podání, barvitost scén i vypravěčská rozšafnost jistě učarovala – nepočítaje ty nejmenší – i starším posluchačům. „*Ano, stojí za víc než být národním umělcem, když člověk může dát trochu radosti těm malým mezi námi, trochu útěchy a veselí těm, kteří jdou kolem nás s břemeny trampot a soužení, starostí a neštěstí. Myslím si, že to je ten nejkrásnější a nejhlubší smysl umění a poezie a zároveň i ten nejkrásnější a nejkrálovštější honorář, který kdy básník může dostat,*“³⁵ vyslovuje se František Lazecký v korespondenci Mojmiru Trávníčkovi.

Zjevný talent a výraznou autorovu kreativitu podtrhuje Oldřich Sirovátka v nakladatelském posudku o třetím svazku slezských pohádek: „*Lazecký nezůstává u pouhé*

³³ KLÍMOVÁ, Božena. *František Lazecký – člověk, vizionář, mystik, lyrik in Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 21.

³⁴ SOBKOVA, Eva. *Svět pohádek Františka Lazeckého in Ostravský kulturní měsíčník*, č. 6. 1979. Ostrava: Městský dům osvěty při MNV, s. 10.

³⁵ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 84.

reprodukce folklórní předlohy, u její ‚adaptace‘ nebo ‚převyprávění‘, nýbrž jeho poměr k původním lidovým textům je tvořivý; to znamená, že se stává suverénním vypravěčem, pro něhož je originální lidový text jen východiskem a odrazovým můstkem a že jeho osnovu ztvárňuje po svém, vlastním vypravěčským a literárním činem.“³⁶

3. 9 Spisovatel ve stínu režimu

Kdybychom vzali do rukou reprezentativní Slovník českých spisovatelů z roku 1964, nenašli bychom zde o našem autorovi ani slovo. Stejně tak by tomu bylo i u výboru *České poezie 20. století* z roku 1981; na katolické básníky zde autoři ani nevzpomněli a všechny – obrazně řečeno – pohřbili. A není čemu se divit – Lazecký a jemu podobní nevyhovovali ideologickému tlaku doby, který tolik tíhl k zaujatosti právě vůči těmto umělecky osobitým, leč spirituálním autorům. Dalo by se říci, že ona bílá místa tak na politický úkor do jisté míry dezinterpretovala úroveň české poezie.

Ačkoliv v době normalizace bylo mnoho autorů tabuizovaných, přece jen se našlo několik nadšenců, kteří bez ohledu na možné důsledky autory ctili, pomáhali jim, jak jen to bylo možné, a zasloužili se současně o to, aby jejich jména v toku času nevybledla.

Ticho týkající se umlčovaných básníků prolomil na 78. Bibliofilské besedě v Olomouci až František Rafaja. Redakce zpráv otiskla především ty části, v nichž Rafaja uvedl méně známé skutečnosti a připojil informace o zakázaných autorech. Ať už to byl Jan Zahradníček, Bedřich Fučík, Zdeněk Kalista, Josef Knap, Ivan Slavík, Albert Vyskočil, Timoteus Vodička a mnozí další autoři, všechny spojovala tatáž okolnost – po dlouhá léta byla jména těchto mimořádných osobností vymazávána z české literatury, možná i kultury vůbec, neboť nezapadala do socialistického rámce. Jan Čep, Jakub Deml, Josef Kostohryz, Václav Renč, Zdeněk Rotrekl – co jméno, to nelehký a z části i tragický lidský úděl, jako by si i nemilosrdná doba usmyslila vyzkoušet jejich ryzost a odolnost a dát jim projít pozemským martyriem. Právě v medailonku o Františku Lazeckém vzpomíná Rafaja slovy: „*Od chvíle, kdy jsme se mu svěřili, že pomáháme lidem, které stíhalo gestapo, přidal se i on do té velké řady prosté lidské solidarity. Aniž by dbal na to, co tím riskuje a aniž by se po válce jakkoli*

³⁶ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 26.

*k této – pro něho samozřejmě – účasti na odboji kdy hlásil. Vzpomínal jsem na něho pak i ve vězení, ve sbírce vězeňské poezie Bolehlav je i báseň věnovaná jemu.*³⁷

3. 10 Tvorba pro nejmenší aneb filosofie pohádky

Snad tomu chtěl osud, možná milost shůry proto, aby se snad spisovatel neodmlčel nadobro – podle výpovědi samotného Františka Lazeckého v rozhovoru s Evou Sobkovou přišel nápad, že by jednoho dne napsal knížku pohádek, jako blesk z čistého nebe: „*A tu jsem poznal, že pravá lidová pohádka se nepíše, ale vypravuje, bájá, a že do toho bájání je třeba vložit celé srdce. Všecko, co je člověk, všecko, čím pohádku obdařila fantazie a srdce lidu.*“³⁸ Pohádková tvorba se tak stala jedinou tvůrčí oblastí, v níž mohl autor rozvíjet svou vypravěčskou invenci. V době normalizace se mu tedy podařilo prosadit pouze vydávání knih pro děti v ostravském nakladatelství *Profil* a publikování odborné zemědělské bibliografie.

Lazecký nicméně nepokládá pohádku za méněcenný literární útvar, který se píše jen pro pobavení, bez jakýchkoli vyšších ambicí, a staví na pouhé fikci. Nevnímá ji jen jako jakýsi útek před realitou, ba naopak ji považuje za výsostnou literární formu. Svě stanovisko zdůvodňuje pokornými a moudrými slovy: „*Dítě i dospělý, když si nezacpou uši, dovídají se z pohádky o mnoha užitečných a potřebných věcech pro život v tomto světě. Třeba o tom, že štěstí obyčejně nepřichází samo, ale že je nutno o ně bojovat; že v životě je třeba se rozhodovat mezi dobrem a zlem a že stůj co stůj třeba být spravedlivý. Spravedlnost dělá člověka, ne šaty. Mluví k nám o tom, že smutek se může změnit v radost, že dobro roste i z oběti, že i v tom největším nebezpečí a zoufalství nás nemá opouštět naděje.*“³⁹

Podle něj je fráze o nepotřebě pohádek, jako o čemsi nadbytečném, plytká a nejapná. Jeho filosofie založená na etických postojích, bez nichž se neobejde žádné lidské pokolení, spočívá ve zdánlivě prostých věcech: „*Pohádka ti říká: vyčisti studánku, okopej jabloň, zbuduj a opravuj pekařkou pec a uchováš si život. Kdepak je tu něco pomyslného? Nedělá člověk ty věci, co je člověkem? A slyšíme od ní ještě jiné moudré věci. Potlač zvědavost, nedočkavost, chtivost a lakotu, buď celým mužem a dostaneš ptáka ohniváka, koně Zlatohříváka i princeznu Zlatovlásku. Není prozíravé pít na bratrství s drakem, i kdyby byl přikován na třech*

³⁷ RAFAJA, František. *Umlčování* in Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze, r. 1990, č.3/4, s. 70.

³⁸ SOBKOVA, Eva. *Svět pohádek Františka Lazeckého* in Ostravský kulturní měsíčník, č. 6. 1979. Ostrava: Městský dům osvěty při MNV, s. 10.

³⁹ Tamtéž, s. 12.

řetězech.⁴⁰ Pohádkové motivy tak na mnoha místech zcela nenápadným a nevtíravým způsobem podtrhávají morální hodnoty, tolik potřebné pro lidský život. A to navíc způsobem, který byl srozumitelný samotným dětem.

Navzdory občasné kritice boří Lazecký zažitě konvence o hranicích mezi literárními útvary a žánry a posazuje na literární piedestal jak linii folklórní, dějovou, tak i filozofickou. Koneckonců, nejdůležitější je přece jen autorovo *slovo*, které bylo a stále zůstává počátkem všeho. Vždyť jako básník i převypravovatel folklórní prózy usiloval Lazecký právě o to, aby slovem zachytil vztah vnějšího a vnitřního, viditelného a skrytého, vědomého a podvědomého. Své hledání výrazu připodobňuje k ptáku, který chce létat a stoupat: „*Obojí se projevuje máváním křídel, tedy něčím viditelným. A tak to podstatné, to, co chce, vystupuje do křídel a stoupá s nimi a v nich. Kdesi uvnitř leží neviditelné srdce, které tluče. Je v celém těle, v krvi, v duši, dává mu tvar i stoupání. I to mávání křídel, které tak napodobuje skok od jedné větvy k druhé, od otázky k odpovědi.*“⁴¹

Pověst naproti tomu považuje za zprávu o životní zkušenosti, která nás má v něčem utvrdit nebo před něčím varovat. Záměrně si volí ty pověsti, které vyprávějí převážně o statečnosti a odvaze, o věrné lásce, dobrotě či spravedlnosti a kontrastují s lidskou zlobou, závistí, pýchou a marnivostí. Prostřednictvím pověsti přesvědčuje čtenáře, že naděje v člověku je živá a nesmrtelnost je skryta ve spravedlnosti a touze po ní. Podle autora může každý příběh svítit na cestu do temné noci.

Kromě zmíněných pohádek a pověstí píše Lazecký rovněž příběhy v podobě her na biblické motivy a verše pro děti – básnické sbírky *Malinový chodníček* či *Naše kačka potápěčka*.

3. 11 Slezsko jako básnická inspirace

Celá plejáda spisovatelů vytvářela svá díla pod bezprostředním vlivem krajinného prostředí či přírodě blízkého venkovského života. Zcela evidentní je toto inspirační sepětí například vedle Karla Hynka Máchy, Jana Skácela, Josefa Hory, Jana Zahradníčka a mnohých dalších předních básníků taktéž i u Františka Lazeckého. I jeho si rodná zem připoutala natolik k sobě, že se básník stává takřka její bytostnou součástí.

⁴⁰ SOBKOVÁ, Eva. *Svět pohádek Františka Lazeckého* in Ostravský kulturní měsíčník, č. 6. 1979. Ostrava: Městský dům osvěty při MNV, s. 12.

⁴¹ SOBKOVÁ, Eva; URBANOVÁ SVATAVA. *Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory*. [připravily Eva Sobková a Svatava Urbanová]. Ostrava: Profil. 1986. Nestránkováno.

„Ten had s uhrančivou korunou, / to je má dědina, mé rodiště Tísek.“⁴² Takto vzpomíná v reminiscencích pozdního života na krajinu svého dětství pětasedmdesátiletý básník, stále však očima dítěte, jež nepostrádá smysl pro metaforu a pohádkové motivy.

Obdobně jako se Jan Zahradníček navrácí ke svým moravským katolickým kořenům, přírodě a venkovu, „*Lazeckého hluboký vztah k rodnému Opavsku a Slezsku se promítá do pojetí lidského rodu jako součásti země a národa, do propojování individuálního osudu s objektivní realitou s dávným mýtem a náboženskou vírou*“.⁴³

3. 12 Na sklonku života

Poslední Lazeckého sbírka s názvem *To krásné jaro*, kterou napsal na podzim roku 1984, jako by šetrně předznamenávala to, co mělo záhy přijít. Symbolický přerod básníka, čas vzkříšení. Báseň zasílá v jednom ze svých dopisů příteli Václavu Halatovi do Chlebovic. Je evidentní, že právě přátelství je to, co spojuje lidi na jakoukoli vzdálenost. Báseň však musela autora takřka přežít, než mohla být k povděku Lidové strany v Kozlovicích a při vlastivědném a literárním kroužku v Chlebovicích vydána.

V uvedeném úryvku se zračí běh smysluplné, leč mnohdy namáhavé lidské existence cestou slzavým údolím, jímž kráčí člověk na zemi: „*Člověk? Dál nese světla hrozen. / S ním klopýtá přes bludný kořen, / je andělem i netvorem. / Jde zemí, kde se nebe chmuří, / kde hned je hlad, hned války zuří, / kde i vzduch smrdí terorem*.“⁴⁴ Dokonce i v posledních Lazeckého verších zůstává jako stín přítomno nejen objektivní zatížení válčením lidstva, ale i vědomí oné bipolarity individua - boje dobra a zla v každém člověku.

František Lazecký umírá náhle v plné životní a tvůrčí síle 16. listopadu roku 1984 v Praze, dovršiv 79 let života, aby ulehl navždycky v zemi svého rodiště - pod prostým náhrobkem v Tísku. Přežívá snad všechny své literární vrstevníky, s nimiž pracoval na díle duchovní obnovy. Ještě v době normalizace totiž píše v jednom ze svých dopisů: „*Knap, Kovárna, Prokůpek, ti už rozbili tábor jinde, my ostatní jsme zůstali ještě zde a jdeme za nimi po této zemi. Kousek přes nějaké to peklo, kousek zas po polní cestě lemované prostým kvítím, až do toho věčného tábora*.“⁴⁵

⁴² LAZECKÝ, František. *Moje klenotnice*. 1980. LA PNP.

⁴³ URBANOVÁ, Svatava. *František Lazecký* : [Určeno pro] 5. - 8. roč. Tematická jednotka pro základní školy. LZ ; Č. 16, 1992, s. 4.

⁴⁴ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 24.

⁴⁵ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1.

Svůj skon jako kdyby v jakési předtuše zpečetil pokornými slovy ve strojopisu *Krajina a lidé mého srdce* tímto vyznáním: „*Ať budu, kde budu pochován, všechny ty dědiny a města přede mnou, před Odrou i tam za Odrou, kolem Opavy a Ostravy, až k Bohumínu a Těšínu, Beskydy i ty panenské Jeseníky táhnoucí se až někam k Pradědu, všechno to se bude zrcadlit na obloze mého hrobu, jako by ten kraj tam namaloval nějaký Michelangelo. Ten obraz země přede žněmi, kdy se z kopce na kopec přelévá zlátnoucí obilí. Budu o tom vědět, nebudu o tom vědět, ale ten život stál za to, abych ho žil.*“⁴⁶

Bohumil Pavlok vzpomíná na Slezana tělem i duší v dojemné básni s názvem *Poslední návštěva Františka Lazeckého*. Vedle odlesku rodné dědiny, květin na lukách i tváří přátel se v ní zrcadlí nenadálý a tichý příchod smrti, ne však smrti zákeřné a stravující, nýbrž naprosto laskavé a něžné, provázející básníka pouze z jednoho světa do druhého – a to jistě do života věčného: „*Bylo mu nesmírně dobře / nesmírně volno / vesmír přeplněný láskou / k němu otevíral náruč / A ona ho objala pevně/ okolo ramen / a šeptla: Popojďme kousek / Františku.*“⁴⁷

3. 13 Dodatky

Tato kapitola zahrnuje doplňující informace, jež se do samotné práce nevešly, avšak považují je za zajímavé a podnětné; tímto bych o ně nechtěl čtenáře ochudit.

V roce 1968 dostal František Lazecký pamětní medaili „200 let zemědělské vědy“ za zásluhy o rozvoj zemědělských věd a využití jejich poznatků v praxi. Ještě před odchodem do důchodu, roku 1975, obdržel čestné uznání Ústavu vědecko-technických informací pro zemědělství v Praze.

Zajímavostí může být, že v roce 2006 vyhlásilo pražské nakladatelství *Řád* Cenu Františka Lazeckého pro soudobé básníky. Překladačem Lazeckého básní do němčiny je Jan Kühmeier, translátolog českých křesťanských básníků, kteří byli za minulého režimu umlčeni. Některé eseje Františka Lazeckého přeložil Viktor Tapié (pro *La vie intellectuelle*), Rippelinův žák Pino Nicoletti, Andrzej Piotrowský a naposledy Otto F. Babler (pro *Die Tat*). Joachim Dachse svou ženou Ursulou přeložili do němčiny Antologii české poezie s názvem *Tau und Regenzusein*, kterou vydalo evangelické nakladatelství v Berlíně roku 1976. Z díla Františka

Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 29.

⁴⁶ LAZECKÝ, František. *Krajina a lidé mého srdce*. LA PNP.

⁴⁷ KLÍMOVÁ, Božena. *František Lazecký – člověk, vizionář, mystik, lyrik* in *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 27.

Lazeckého je v antologii uveřejněn překlad básně *Jidáš* ze sbírky *Jenom vzlyk temnot*. Básník byl rovněž překládán do slovinštiny, ukrajinštiny, lužické srbštiny, krátce před smrtí i do esperanta.

Básnické dílo *Poema o utrpení nachového květu* (1935), jež je inspirováno životopisnou legendou *Nascitur purpureus flos* (asi 1004) od sv. Bruna z Querfurtu, věnoval Lazecký Jeho Svatosti Janu Pavlu II. u příležitosti svatovojtěšského milenia.

Lazecký rovněž přeložil několik desítek písní Ludwiga van Beethovena, Franze Schuberta, Hugo Wolfa a Modesta Petroviče Musorgského. Básně Františka Lazeckého (*Lidé bdí, Jarní, Slezská dědina*) zhudebnil pro mužský sbor Josef Schreiber (cyklus *Chudý kraj*, 1926); poému *Opava* zhudebnil Jaroslav Foltýn. Divadelní inscenaci na motivy jeho pohádek uvedlo Slezské divadlo Zdeňka Nejedlého v Opavě (*Kvítko ze skleněné hory*, premiéra 1984).

4 Počátek přispívání do revue a periodik

První Lazeckého verše uveřejňuje Miroslav Rutte v časopisu *Cesta*, ale i revue *Sever a východ*, která je řízena ruralisty Josefem Knapem, Václavem Prokúpkem, Janem Knobem a Františkem Křelinou. Právě Josef Knap byl jedním z prvních, kdo v periodiku otiskl verše mladého básníka, který se pokoušel, ještě jako student, vystoupat na pohoří literatury. Od té doby zachoval Knap Lazeckému věrné přátelství.

Lazecký je ale rovněž znám z *Moravskoslezského deníku* vycházejícího v Ostravě, kde navazuje kontakt s Vojtěchem Martínkem, profesorem ostravského Matičního gymnázia a redaktorem právě zmíněného deníku. Martínek redigoval rubriku a nedělní přílohu *Besedy*, spolupracoval s mladými, talentovanými autory Ostravska a doslova objevoval tvůrčí talenty. Kromě součinnosti s Františkem Lazeckým můžeme jmenovat kupříkladu i Viléma Závadu aj.

Lazecký publikuje také v *Prameni*, *Hostu*, *Lumíru*, Durychově *Akordu* či Strakošově *Poezii*, jež vycházela z programu Bremondovy „čisté poezie“ a zdůrazňovala duchovní hodnoty, které stály v protikladu k materiálním tendencím.

Dále píše František Lazecký také do humoristického časopisu *Koltun* (Ostrava). Přispívá i do denních listů jako *Národní osvobození*, *Venkov*, *Právo lidu*, *Lidové noviny* a *České slovo*. Později jsou to časopisy *Věda a technika mládeži*, *Naše rodina*, *Katolické noviny* aj. Před válkou vůbec patří k velmi aktivním katolickým publicistům: rediguje literární revue *Řád*, jejímž redaktorem je od roku 1934 až do jejího zániku, což je o deset let později.⁴⁸

4.1 Revue Řád

Abychom uvedli na pravou míru počátek časopisu *Řád*, musíme se vrátit do roku 1932, kdy se revue zrodila ze společenství osmi mladých mužů, většinou studentů filosofické fakulty Univerzity Karlovy, kteří se v Praze spřátelili již v roce 1930. Kruh katolických intelektuálů, kteří se v tomto složení pravidelně scházeli, vypadal takto: Stanislav Berounský, Jan Hertl, Rudolf Voříšek, Timoteus Vodička, Josef Kostohryz, Václav Renč a Jan Franz. Právě prostřednictvím nesmírně aktivního Jana Franze se Lazecký seznamuje s ostatními členy. Do Prahy přicházeli mnohdy z venkova či z prostředí republikánské strany, respektive strany agrární.

⁴⁸ ROTREKL, Zdeněk. *Skrytá tvář české literatury*. V Brně: Blok, 1993. ISBN 8070290854, s. 93.

„*Mladá katolická inteligence je vinná*“,⁴⁹ říkával P. Silvester M. Braitto, což ovšem nebylo od slova „vina“, ale od „vína“. Pravidelné středeční schůzky se konaly nejčastěji v kavárně SIA (Dům inženýrů architektů) poblíž Rudolfiny a právnické fakulty. „*Scházeli jsme se v poledne v Akademickém domě, v kavárně v prvním poschodí, porůznu v kavárnách a někdy i ve vinárnách, hovořili jsme o literatuře a o době, ve které jsme žili, kritizovali hospodářské a politické poměry a kdo ví, co všechno*“,⁵⁰ vzpomíná František Lazecký.

Tito „rozhněvaní mladí muži“ pocítili nejednu křivdu politické scény, a proto společnou touhu po návratu *ad fontes*, ke kořenům, i po obrodě národa (jak po duchovní, tak i politické stránce) vtělili do příznačného názvu – *Řád*. Obálku k němu navrhl Albert Vyskočil, značku Břetislav Štorm. Aby mohl časopis vůbec vyjít, konaly se na něj tehdy dokonce sbírky, na které přispěl Vašica, Jaroslav Durych, P. Braitto s olomouckými dominikány i mladí studenti.

Řád byl de facto opakem chaosu a dezorganizace a zahrnoval stěžejní pojmy jako například pořádek, rozum a jistotu. V době, kdy byl časopis ještě v plenkách, jsou i jeho kmenoví autoři teprve na prahu dospělosti; vždyť jeho zakladatelům je okolo dvaadvaceti let, nejstaršímu pak, Františku Lazeckému, dvacet sedm. Lze usoudit, že právě odtud pramení verbální radikalismus *Řádu*. „*Druhým zdrojem radikalismu jsou duchovní veličiny, k nimž se tito mládenci hlásí: Florian (s nímž je nejúžeji, i krajovými kořeny, spojen Franz) a Durych (v jehož Akordu už polovina z osmice publikovala), a skrze ně i očekávané veličiny evropského katolicismu*.“⁵¹

Redakci v samém počátku řídí Stanislav Berounský s Janem Franzem, který pro první čísla překládá eseje Bernanose a Leona Bloye, francouzských katolických literátů. Ti byli pro místní intelektuály velkou inspirací. Snahou redakce bylo především reagovat v zájmu ducha důrazněji proti liberalismu, humanismu, relativismu a jiným zplodinám neblahé aliance politiky a kultury. Spojovala ji taktéž i nedůvěra k jejím produktům – kapitalismu, socialismu, komunismu, jakož i skepse k moderním kulturním a filosofickým proudům. Periodikum chtělo nejen prezentovat katolicky orientované umění, ale také obhajovat principy soudobého politického konzervatismu.

⁴⁹ JEHLIČKA, Ladislav. *Křik Koruny svatováclavské*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 586 s. ISBN 978-80-7215-394-7, s. 74.

⁵⁰ LAZECKÝ František: *Jak vznikl jeden časopis; Akord*, č. 15, 1989/90, č. 4 a 5. Datace vzniku článku neuvedena.

⁵¹ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 1390 s. ISBN 978-80-7215-391-6, s. 566.

4. 1. 1 Redigování Řádu

Jak již bylo řečeno výše, druhého ročníku *Řádu* se od roku 1934 ujímá právě František Lazecký. Patrnou rozmrzelost z jeho úřadu nelibě nese Jan Zahradníček, když v jednom z dopisů píše Bohuslavu Reynkovi: „*Franz uznává, že se svou liknavostí k tomu nehodí. (...) Je to s ním potíž, že všechno z něho leze tak pomalu.*“⁵² Očividnou nedůvěřivost v Lazeckého schopnosti k redigování revue později přehlušuje až houževnatá a pečlivě odvedená práce, jež trvala – s menší odmlkou – téměř deset let.

Řád se začal zabývat jednak náboženstvím, ale i uměním, sociologií a historií. Bylo možné v něm najít jak úvahy, polemiky, studie, pojednání, tak i literární kritiky. Básní a povídek bylo v časopisu jen pomálu, zato však se zde objevovaly četné překlady. Revue měla svou samostatnou edici, v níž vycházely sbírky příspěvů a dalších autorů, kupříkladu Reynkova *Setba samot*. V drobné, a tudíž snadno přehlédnutelné korespondenci, píše roku 1935 Lazecký do Petrкова: „*Vaši knížku chystáme k vydání na jaře. Dáváme totiž dohromady jakési nakladatelské družstvo, které má opatřit potřebné peníze na naši knižní edici (...) Jako název bych ponechal Setba samot, nebo původní Podzimní cesty. Zrní údivu mi připadá trochu strojené, ačkoliv to špatný název není.*“⁵³ Do *Řádu* však přispívala i řada jiných osobností, z nichž můžeme jmenovat například univerzitního profesora Jana Vilikovského, Oldřicha Králíka, Miloše Weingarta, P. Konstantina Miklíka či Jana Patočku.

Nutno zmínit, že z akademika Lazeckého přispívajícího též do agrární revue *Brázda*, ještě vedle Stanislava Berounského, Jana Hertla (tajemníka nakladatelství Melantrich), Václava Renče a dalších, vyrůstá silná generace katolické inteligence, jež se nebojí jít do sporů, fundovaně diskutovat o obecně přijímaných skutečnostech, jakými je demokracie masarykovské republiky či politika katolické církve. V návaznosti na to by mohla být výstižná charakteristika *Řádu*, jež se objevila jednak na obálce jejího prvního ročníku jakožto proklamace, jednak v záložce souboru Lazeckého úvah *Vladaři*: „*Hledí vážnou a kritickou prací podat rozbor falešných idejí a metod, které uvrhly národ na scesti a do zkázy (positivismus, liberalismus, svobodné myšlení, kapitalismus, socialismus) a pracovat na základech nového národního života (vzkříšení odkazu baroka, národního obrození, díla Pekařova, uplatnění stavovského principu a duchovní obrody národa).*“⁵⁴

⁵² REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, 859 s. ISBN 978-80-246-1861-6, s. 541.

⁵³ Tamtéž, s. 554.

⁵⁴ LAZECKÝ, František. *Vladaři: úvahy o českých dějinách a národních světcích*. Praha: Občanská tiskárna 1938, nestránkováno.

Mladická politická angažovanost *Řádu* měla již od svého počátku na míle daleko k levici, ač někteří z autorů, kupříkladu Ladislav Jehlička, stáli naopak velice napravo. Autoři nicméně apelovali na konzervativní principy tradice, víry a domova, „*znehuceni jednak animozitou první republiky vůči Římu, jednak nepoučitelnou řevnivostí desítek politických stran (...). Tyto předválečné a možná ještě v prvních letech protektorátu naznačované vize nebyly Řádu zapomenuty a na jeho autorském okruhu ulpěly jakoby cosi štítivě reakčního a všemu pokroku nepřátelského.*“⁵⁵

4. 1. 2 Odchod Jana Franze z *Řádu*

Nepočítaje osobní nedorozumění, ba dokonce rozepře s Josefem Florianem ze Staré Říše, stahuje se později z okruhu *Řádu* nesmírně aktivní Jan Franz. A to nejen proto, že nesouhlasil s mnoha politickými – krajně pravicovými postoji svých druhů – kromě toho jej navíc iritovalo, že revue upřednostňovala politické a hospodářské texty před literaturou. Přitom úzká spřízněnost s Josefem Florianem, jež oba spojovala natolik, že dříve dovedli několik hodin meditovat kdesi v koutku kavárny, je z dochovaných pramenů více zřejmá. František Lazecký později vzpomíná na Franze jako na „*zasvěceného znalce poezie, především Baudelaira, jehož Květy zla nosil v originále za studentských let stále sebou*“.⁵⁶ Osud Jana Franze jako by zůstal zahalen tajemstvím. Po roztržce mezi členy *Řádu* odchází z filosofické fakulty na vojenskou službu, která podlomila jeho již tak dost křehkého ducha. Poté pracuje na těžkých nucených pracích v koželužnách v Lipsku a jeho kontemplativní a tvořivá síla zažívá stagnaci a naprostou apatii vůči umění i životu.

Vraťme se ale zpátky k Františku Lazeckému. Za okupace odvedl neodmyslitelnou generační práci, když v *Řádu* poskytl pole působení i nekatolickým autorům, tehdy nastupující básnické generaci – J. Červinka, J. Grossman, J. Šotola, O. Kryštofek, J. Hořec aj. Pouze zmíněný Jaroslav Hořec a s ním František Listopad mu jeho ochotné a srdnaté gesto oplatili a zastali se ho, když byl po válce nespravedlivě napadán.

⁵⁵ MERTL, Věroslav. *Časy a nečasy: malé paměti*. Vyd. 1. České Budějovice: Růže, 2005, 140 s., [15] s. obr. příl. ISBN 80-903485-6-4, s. 132.

⁵⁶ DOLEŽAL, Miloslav. *Zapomenutý samotář (Jan Franz, literární kritik krátkého života)* in *Sborník Havlíčkobrodské společnosti pro povznesení regionálně historického povědomí*, č. 2. Havlíčkův Brod. 2002, s. 47–48.

Jako jeden z mála časopisů mohl *Řád* vycházet téměř po celou dobu druhé světové války. Stejně jako *Akord* byl zastaven až roku 1944. Katolicky orientovaný časopis „*byl pro matadory světlých zítřků lidstva pod dobrou záminkou označen za téměř kolaborantský*“⁵⁷, napomáhající fašismu, a tak po roce 1945 již jeho vydávání povoleno nebylo. *Řád* už poté nevycházel, pravděpodobně se o jeho opětovné vydávání nikdo ani pořádně nepokoušel.

4. 1. 3 Katolicita kolem revue *Řád* a Stará Říše

Není jistě náhodná podobnost křivolakých duchovních cest směřující přeci k jednomu cíli, a to k Bohu. Dalo by se říci, že *Řád* byl vlastně tvořen konvertity, jak konstatuje ve *Skrytých tvářích* Zdeněk Rotrekl.⁵⁸ Revue formuje Timoteus Vodička, původně evangelík, Václav Renč vyznání československého, který později konvertuje v Olomouci u Metoděje Habáně, a Jan Zahradníček, v katolické víře zpočátku vlažný. Sám František Lazecký pocházející z katolické rodiny, již od malička pokřtěný, z církve vystupuje a až v Praze se do ní vrací zpátky. Jaké pohnutky jej k tomu vedly a jak dlouho vůbec trval čas „nevíry“, období vyvrácenosti od pravého vinného kmene a jeho opětovné naroubování? Bylo to snad zlákáni světského způsobu života v bouřlivém období dospívání a následné prozření? O tom můžeme pro nedostatek bližších podrobností pouze spekulovat.

Co však je jisté – nesporný vliv měla na tyto básníky i Stará Říše, kterou navštěvují na popud Jana Franze. František Lazecký je ovšem ve stycích s působištěm Josefa Floriana oproti Timotheu Vodičkovi a Janu Franzovi o něco pozadu. Od obou zmíněných se však k poznání Staré Říše dostávají i ostatní literáti, jež stáli u zrodu *Řádu* – Hertl, Berounský, Renč, Kostohryz i Voříšek.

Hospodářská krize dvacátých a třicátých let nepochybně uvrhla spoustu lidí do nesmírné bídy a nově získaná politická práva se zdála být při vládě stranických oligarchií naprosto směšná. Technicky pokrokovou teorií, jež měla zlepšit lidský úděl, otřásla světová válka a i mnohé další věci ukazovaly na úpadek západní civilizace. Příznačná pro danou dobu byla i skutečnost, že někteří „řádisté“ prošli obdobím sympatií k levicovým hnutím. Nicméně vzpomínky Františka Lazeckého na setkání s Florianem svědčí o tom, že kořeny moderních

⁵⁷ MERTL, Věroslav. *Časy a nečasy: malé paměti*. Vyd. 1. České Budějovice: Růže, 2005, 140 s., [15] s. obr. příl. ISBN 80-903485-6-4, s. 132.

⁵⁸ ROTREKL, Zdeněk. *Skryté tváře*. Vyd. tohoto souboru 1. V Brně: Atlantis, 2005, 535 s. ISBN 80-7108-268-6, s. 88.

nešvarů té doby byly podstatně hlubší: „*Působením Florianova Díla se začal před námi otevírat jiný svět, než byl svět politikaření, bojů a štvanic mezi pravíci a levíci, bojů o moc a s ní i o koryta, přestaly nám imponovat zařaté pěsti komunistů a jejich volání po diktatuře proletariátu, ztratili jsme i respekt před básníky, kteří jim posluhovali a tak připravovali půdu pro to, co prožíváme dnes. Staroříšské Dílo stalo se pro nás oázou jistoty v tom rozbouraném potápějícím se světě.*“⁵⁹

Pozastavme se nyní nad „katolicismem“ české poezie jako takovým. Proč tak často zrcadlí bědy, ústrky a utrpení? Proč se nikde při svém vzepjetí nevzdává člověka? Výstižnou odpovědí jsou nám, domnívám se, slova Jaromíra Hořce, který ve své studii *Poezie života a víry* píše o katolicismu toto: „*Je a byl téměř vždy příliš sedlácký, tam, kde jinde psali své dialogy s Bohem básníci v komfortních salónech, u nás vznikaly první verše na dubových stolech vesnických světnic. Je a byl chudý; jeho básník si musel vydělávat na své živobytí soustavnou prací. Nepocházel z rodu vladařů, ale z poddaných. Nevyučil se v mluvách diplomatů, nestýkal se s vyvolenými rytíři ducha, ale mnohem spíš byl spjat s osudy nejprostších lidí. (...) O to byla i jejich poezie vroucnější, méně znalá rafinovaných básnických postupů, ale i o to vášnivější a netolerantnější, spíš plebejská, než šlechtická.*“⁶⁰

4. 2 Národní obnova

Od roku 1939 je Lazecký kromě *Řádu* i vydavatelem kulturně-politického týdeníku *Obnova*, založeného Leopoldem Peřichou a Karlem Zítkem. *Obnova* byla původně regionálním opavským listem mladých katolíků, charakterem blízká zejména polemice. Zaměřovala se na prosazování křesťanských zásad v širším společenském kontextu. Kromě náboženství a kultury se věnovala také politice. Svým názvem odkazoval časopis na někdejší biskupský královéhradecký list, v němž zazněl výrok papeže Pia X., namířený proti modernismu: „*Obnovit vše v Kristu*“ (*Omnia instaurare in Christo*).⁶¹

V roce 1937 byl týdeník přesunut do Prahy a téměř rok volně spolupracoval s *Řádem*. O rok později byl pak titul listu přejmenován na *Národní obnova*, jež nesla podtitul *Kulturní, náboženské a politické rozhledy*. Z pravidelných rubrik se zde objevují sloupky *Křesťan*

⁵⁹ *Katolík, reakcionář, vlastenec, kontrarevolucionář a heraldik KAREL VI. SCHWARZENBERG* [online]. [cit. 2015-08-15]. Dostupné z [www: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/7448-katolik-reakcionar-vlastenec-kontrarevolucionar-a-heraldik-karel-vi-schwarzenberg.aspx>](http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/7448-katolik-reakcionar-vlastenec-kontrarevolucionar-a-heraldik-karel-vi-schwarzenberg.aspx).

⁶⁰ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 11-12.

⁶¹ PIUS a Dominic J. UNGER. *Mary mediatrix: encyclical letter Ad diem illum of Pope Pius X.* Paterson, N. J.: St. Anthony guild press, 1948.

a svět, Kultura a výchova, Duté zrcadlo a Z dopisů čtenářů. Od třináctého čísla se zde nachází vedle *Kulturních zajímavostí* i rubrika *Čteme na sedmé straně*, v níž se nalézá také překladová literatura. K jejím přispěvatelům patří vedle Františka Lazeckého i Jaroslav Durych, Ladislav Jedlička či Jan Opolský.

Obnova stála na integrálním katolickém stanovisku a podařilo se jí časem sdružit většinu laických katolických intelektuálů a také mnoho kněží. Revue se výrazně zasloužila o lepší poznání literárního baroka. Ve svých *Pamětech a Pláči* se Václav Černý pohoršil nad tím, že Obnova měla údajně blíže ke komunistům než k nekomunistům. Ladislav Jehlička ve své knize *Křik koruny svatováclavské* dosvědčuje, že k poctivě ideovým komunistům, jako například k Halasovi nebo Vančurovi, negativní vztah opravdu neměli. Kdo však *Řádu* vysloveně vadil, byli tzv. „salonní bolševici“ – Nezval, Burian, Voskovec a Werich.⁶²

Obdobně jako tomu bylo u *Řádu*, se během druhé republiky emotivně vyhrtila díkce i této revue natolik, že přesáhla hranici žurnalistické etiky. Vydávání *Národní obnovy* bylo zastaveno až nacisty roku 1940, patrně pro nedostatek papíru.

⁶² JEHLIČKA, Ladislav. *Křik Koruny svatováclavské*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 586 s. ISBN 978-80-7215-394-7, s. 88.

5 Korespondence s Mojmírem Trávníčkem

Vedle žurnalistické dráhy Františka Lazeckého nyní zmiňme také hodnotnou korespondenci, jejíž ediční přípravy se zhostil současný prof. Lukáš Průša.

Edice dopisů odeslaných o generaci mladšímu literárnímu vědci Mojmíru Trávníčkovi nám dává nahlédnout nejen do autorova osobního života, ale i do jeho tvorby, již nám tak představuje v docela novém světle. Během dvanácti let (1972 – 1984) odeslal Lazecký Trávníčkovi celkem 37 dopisů a pohlednic. I když to není mnoho, mezi oběma muži uzrálo pevné a vzájemné přátelství. Faktem ovšem zůstává, že k jejich osobnímu setkání došlo až v roce 1984.

Stěžejním tématem Lazeckého korespondence je především autorova vlastní tvorba. Prostřednictvím dopisů pronikáme až k samotné genezi jeho díla, jsme svědky průtahů nepohodlného autora s nakladateli, ale i radosti nad každou otištěnou básní, překladem či pozitivním ohlasem. Lazecký Trávníčka pravidelně informuje o svých literárních počinech.

Dalším tematickým okruhem jsou ve vzájemné korespondenci i životní osudy společných přátel, jejich literární vývoj. Z dopisů však častěji Lazeckého lítost nad odchodem mnohých těchto osobností – ať už to byl Jan Čep, František Křelina, Josef Knap, Ladislav Kuncíř, Jan Dokulil či Václav Renč: *„Byl jsem nedávno v Brně na pohřbu Václava Renče, jehož smrt mě dojala a překvapila. Vidím, že čím dřív dám své papíry dohromady, tím lépe. Ale snad ta zubatá ještě počká, až vyzpívám všecko to, co je ještě v hlubinách mého srdce.“*⁶³

Z korespondence Františka Lazeckého Mojmíru Trávníčkovi je patrná vzájemná úcta, porozumění a přátelství, s nímž se pojí myšlenkově i názorově shodný životní postoj člověka-křesťana. Nezapomínají si proto na dálku tradičně popřát k velikonočním i vánočním svátkům. Podpírají se navzájem v těžkých životních situacích, jako je například smrt někoho z blízkých, sdílí spolu radosti i starosti svých všedních dnů: *„Mezitím jsem nabídl poému Faust v Ostravě k vydání Profilu, ale zbytečně. Dali ji podřezat nějakému marxistickému kritiku, kterému se ovšem mé verše a můj pohled na věci nemohl líbit,“*⁶⁴ píše zklamaně František Lazecký Mojmíru Trávníčkovi.

Třetím tematickým okruhem, jak napovídá výše zmíněná výpověď, je osobní i společenská situace 70. a 80. let 20. století. Na svůj rodný kraj vzpomíná František Lazecký v básnické sbírce *Sluneční džbány*, kterou příkládá k zaslanému dopisu coby kopii, jak to

⁶³ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmíru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 16.

⁶⁴ Tamtéž, s. 13.

ostatně dělával, když Trávníčkovi zasílal příležitostné verše k posouzení: „*I básníci jsou jenom lidé. A tak budu velmi rád, když mi v té kopii zadržíte ty verše a místa, kde slovo nezárí a kde fantazie padá s ohořelými křídly.*“⁶⁵

Je pozoruhodné, že v roce 1978, tedy téměř na sklonku svého života, se Lazecký vydává ještě na vysněnou cestu do Říma a Assisi – do města oblíbeného světce a zároveň i křestního patrona, svatého Františka. V této návaznosti píše v dopisu příteli Trávníčkovi: „*To byla dvě města, odkud jsem si donesl to nejdojemnější a nejvroucnější.*“⁶⁶ Uchvátilo jej nejen tamější sochařství a malířství, ale i veřejné požehnání od papeže Jana Pavla I. na Svatopetrském náměstí.

⁶⁵ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 18.

⁶⁶ Tamtéž, s. 63.

6 Překladatelská činnost

František Lazecký za svůj život spolupracoval s řadou zajímavých osobností. Jednou z nich byl například i J. Bogner (pozdější farář na Bílé Hoře v Praze), s nímž Lazecký navázal spolupráci u příležitosti překladu katolického Lekcionáře pro určitá liturgická období i na překladu Starého zákona (Žalmy, Sirachovec, Kniha přísloví, Kniha moudrosti, Kazatel, Job, Píseň písní). Jednalo se o převod z původního jazyka, tedy hebrejštiny, do soudobé češtiny.

Bognerův překlad *Žalmů* vydaný roku 1973 Českou katolickou charitou v Ústředním církevním nakladatelství v Praze však započal již o několik let dříve, kdy kolem sebe utvořil jakousi pracovní skupinu z biblistů a češtinářů, do níž přizval právě i Františka Lazeckého. Se zřetelem na Slovo Boží snažili se zachovat původní znění, i když bylo zapotřebí mnoha úprav na místech, kde byly překlady spíše lidské a kde přirozené věci byly mnohdy přikrášleny. „*Jsou to chvalo zpěvy svého druhu, někdy něžné, jindy až strohé, někdy jak hudba, jindy jak hranaté balvany proklínání a zlořečení. Proto jsme v překladu nic neučesávali.*“⁶⁷

Právě toto období mohlo mít značný inspirační vliv na pozdější propůjčování biblických aluzí v Lazeckého díle. Katolickou orientaci jeho veršů totiž věrně podtrhuje využívání křesťanských motivů a symbolů, jak to ostatně dokládají jednotlivé sbírky, jež jsem si vybral k hlubší analýze.

⁶⁷ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 16.

7 Analýza básnických děl

7.1 Krutá chemie

Jeho prvotina, *Krutá chemie* (1930), je vydána v tentýž rok jako Zahradníčkovu *Pokoušení smrti*, Halasův *Kohout plaší smrt* a Holanův *Triumf smrti*, de facto tři roky po debutu Zavadovy *Panychidy* (1927) a Halasovy *Sépie*. Ne nadarmo tuto spojitost označil Ladislav Štoll za „reakční cestu české poezie“.⁶⁸ Ono sousedství není pouze dílem nahodilým, neboť i tato sbírka se nese v duchu bezútěšné nálady význačných autorů své doby. Je zde zachycen opravdu „krutý“ pocit ze života. Výše zmínění básníci jistě měli pro své nazírání na svět vlastní, oprávněné důvody, jež nešlo potlačit ani přehlédnout. Ani katolíci, jakými byli Zahradníček a Lazecký, nejsou tehdejší vlny skepse, deziluze a nihilismu ušetřeni, leč zakouší ji o to bolestněji možná právě proto, že jsou lidmi duchovními, neboť i samotní básníci zůstávají pod tímto kaleidoskopem lidskou rasou sobě rovnou, a proto se dotýká nelehká doba i jich. Z Lazeckého poezie vyznívá „v podstatě táž základní intonace, která zaznívá ze všech opravdových básnických děl evropských básníků: hrůza z pekla naší civilizace, ovládané mechanismem materialismu, a touha po spočinutí v absolutnu ducha“.⁶⁹

Pod přívalem vod, jenž se přes katolicky orientované básníky přenesl, však dotyční netonou, nýbrž prochází jím jako kdysi Mojžíš Rudým mořem, razí si cestu k hlubšímu zakotvení v Bohu, ze tmy na světlo, z otroctví do svobody Božích dětí. Ostatně je to právě první éra spirituální poezie, která nese pocit krutosti a nesrozumitelnosti světa na svých bedrech. Oba tábory, kde na jedné straně stojí idea socialismu a na straně druhé křesťanský humanismus, přece jen něco spojuje – a to představa o změně světa: „Rostou tu první kořeny niterné, existenciální poezie, jež vyslovuje obavy člověka dvacátého věku obklíčeného společenskými rozpory, ale do níž se projektuje i hledání nových jistot a víry.“⁷⁰

Lazecký de facto navazuje na poválečnou avantgardu, jež debutovala již po první světové válce mezi léty 1920 a 1930. Halasovské svědectví doby dosvědčují i Lazeckého bolestínské verše, v nichž lapá po dechu a nepochybně potřebuje projít katarzí, jakousi duchovní metamorfózou: „Bolestí prolínáme, hlas hodin tryská z hoře / v nákazách přec lokáme

⁶⁸ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 4.

⁶⁹ STRAKOŠ, Jan. *O české literatuře, kritice a historii*. Praha: Cherm, 2012, 492 s. Duch a tvar (Cherm). ISBN 978-80-86370-50-7, s. 205.

⁷⁰ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F.*

Lazeckého. Frýdek Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 52.

milosrdný jod / ať nespatriíme, když se zvednou kouře / jak nivou Ninive jde v pláči shrben Lot.“⁷¹ Povšimněme si zde paralely přímo nabitě expresionismem Zahradníčkova *Pokoušení smrti*: „*V mém srdci hnije čas / podsvětím těla malátné krvinky vteřin plynou / a s tváří odprýskává pozlátka mládí / jsem truchlivou líhni zítřků.*“⁷² Analogicky vzato i trýznivé tělesné stavy zde stojí v přímé konfrontaci Zahradníčkových veršů: „*V mých kostech vane šer a strohé bubnování*“.⁷³

Výkřikem Lazeckého veršů je horečnaté existenciální přepjetí; muka nevíry a trýzeň bytí ústí v zoufání před Bohem, který se zdá být hluchý k prosbám věřícího člověka: „*Bože můj, jsme jenom hlína / což jsme navždy hlína?*“⁷⁴ Neobvyklostí může být navíc skutečnost, že k formulaci básnických prostředků využívá především výrazů z chemického, technologického a přírodovědeckého názvosloví (vlasy těžkých naftalinů, arsenové oceány, jodový květ, atropin dnešků, milost chirurgie, magnetické jaro kříže apod.).

7. 1. 1 Dualismus

Svět *Kruté chemie* je působištěm dvou protikladných sil: dobra a zla, anděla i d'ábla, duše a těla. Bipolární vidění, které je Lazeckému jakousi ostruhou či ostnem, od tohoto okamžiku de facto zůstává přítomno v celé jeho tvorbě, snad jako u žádného jiného básníka. Můžeme se jistě oprávněně dobrat až ke kořenům dualismu.

Dualismus zastává mínění, že svět je ovlivňován dvěma stejně silnými, protichůdnými silami – mocí dobra a zla, jejichž vzájemný boj je věčný. Tento fakt je ovšem v souvislosti s katolickou vírou ve vzkříšení spíše herezí, slovy poety - oxymórem. Není veskrze příčinou takového pohledu jen nedostatek víry, pochybnost ohledně již dokonaneho vykoupení těla, vítězství nad Antikristem, tak jak si v následujících verších skepticky zoufá i básník? „*Jsmo temná chemie, nad níž se sám d'ábel pochechtává.*“⁷⁵

„*Není morální neutrality; buď převládá dobro, nebo zlo; ve chvíli, kdy se dá zlu stejné místo jako dobru, nenastává mrtvá rovnováha, nýbrž nastává již převaha zla.*“⁷⁶ Kdybychom aplikovali názor Timothea Vodičky v jedné z jeho

⁷¹ LAZECKÝ, František. *Krutá chemie*. 1. vyd. Praha: Josef Hokr, 1930, s. 21.

⁷² ZAHRADNÍČEK, Jan. *Knihy básní*. Praha: Lidové noviny, 2001, 1004 s. Česká knižnice (Lidové noviny). ISBN 80-7106-461-0, s. 15.

⁷³ LAZECKÝ, František. *Krutá chemie*. 1. vyd. Praha: Josef Hokr, 1930, s. 38.

⁷⁴ Tamtéž, s. 60.

⁷⁵ Tamtéž, s. 27.

⁷⁶ VODIČKA, Timotheus. *Řád morální a umělecký*, Tasov L. P. 1948, s. 23.

statí o tom, že jakmile je v nějakém celku dobro i zlo v poměru jedna ku jedné a vítězství pak patří podle jeho nazírání zlu, oč více by splňovala tento úhel pohledu i Lazeckého poezie?

V duchu tehdejšího poetismu nacházíme v této souvislosti i Lazeckého erotickou motivaci v básni *Okeán*: „*Ztemnělý kroužek kol bradavky, mé okovy*“⁷⁷, „*závany v krajkoví, je tlukot ňader*“⁷⁸ či „*tiché chvění, maso, jak trávy se chvějí*“⁷⁹. Nebo na jiném místě: „*Třebaže krev našeho zmateného hladu / hle, teď znenáhla uprostřed stehna se zdvíhá / divná smyslnost, vystřídá naši bídu.*“⁸⁰ Básník jako kdyby ve své smyslné žíznivosti pojednou uzřel, že pije víno z nedovolené číše, jejíž doušky mu namíchal spolu s andělem sám satan: „*Žena snící v polospánku, / její prs dotýká se lahodného snění / jak je strašlivé svou pravdivostí!*“ Vzpomeňme přitom na křivolaké životní cesty svatého Augustina, jenž své mládí promarnil v nevázanosti a rozkoších, než prohlédl přes clonu hříchu a nahlédl temnotu svého jednání stejně tak jako hlubinu Božího milosrdenství. Ne bezdůvodně pak nazírá na tělo jako na vězení duše. A není to pouze on. V průběhu dějin i svatý Pavel ve svých epištolách vysloveně křičí proti tělesné schráně, proti padlé lidské přirozenosti, kterou může pozvednout jedině Duch Boží. Toho jako by však Lazecký na jednu stranu postrádal, když ve svém básnickém a mladistvém rozmachu píše: „*Čistou nepaměť temnotu mateřského vína / v ranní hospodě, kde počly kouřit svíce, dlíme / jsme odhodláni ke všemu jas jas sebevraždy / černější opilství, slavnější vystřízlivění.*“ Není nakonec příčinou jeho duchovní konverze projití právě těmito temnými vodami, jako tomu bylo v mládí Jana Zahradníčka, jehož verše se potácely v rytmu jeho křivolakých cest od hospod k vinárnám?

Vření mladistvé krve v duchovním člověku připoutaném k materiální substanci a pozemské pouti, na níž je přece pouhým cizincem, je základním stavebním kamenem *Kruté chemie*. Věvodí jí rovněž naprostý nedostatek božího řádu, který by jinak utišil básníkův vnitřní zmatek. Namísto něj vrhá do duše stín ďábel, rozsévající nicotu, zmar a všeobjímající zděšení: „*Jsme vysušené zdechlíny a hutný med slunce / těch démonů, kteří lomcují našimi těly / to žhavý azur v útrokách, to výheň očištění.*“⁸¹ Vábení hříchu, jež má za následek svévoli, sebelásku a pýchu, se jednoznačně proměňuje ve vzpouru vůči samotnému Bohu. Blyštivé pozlátko dočasného štěstí zatěžuje duši smyslností natolik, že je takřka rozleptána skepsí, neschopna postavit se této mučivé síle čelem a podniknout tak exodus z onoho otroctví do svobody mravního řádu. Ono kruté věření a klokotání pramení též i z vědomí vlastní

⁷⁷ LAZECKÝ, František. *Krutá chemie*. 1. vyd. Praha: Josef Hokr, 1930, s. 35.

⁷⁸ Tamtéž, s. 37.

⁷⁹ Tamtéž, s. 37.

⁸⁰ Tamtéž, s. 40.

⁸¹ Tamtéž, s. 60.

porušenosti a hříšnosti po pádu praotce Adama. I sám básník jako by se náhle svému Stvořiteli vzdaloval, když nedokáže pokorně povstat ze svého pádu a ponížení: „*Tíže kletby v zajetí světa a jeho mámivých klamech rozněcuje v četných antithesách a oxymorech vybičovanou vzpouru básnického hlasu, který se vyznává ze svého rozčarování.*“⁸²

Bojovný rozpor dobra a zla vede básníka k sestoupení do svého hlubšího já, ostatně do onoho ráje svého srdce, v němž jediném nachází útěchu: „*Ďábelskými činidly jsme až na kost mořeni / plemena plná lásky národy plné hnusu / nezjistitelným rozhlasem jsme vydlubováni / nakonec zbývá jen v sobě hledat rosu*“.⁸³ Jde o pocity venkovana, jenž ve svých pocitech usilovně zápasí o duchovní povznesení.

Třebaže na první zdání dominuje spíše temnota pekel nad jasem vykoupení, básník obrazně řečeno procitá ze zlého snu a doznává příslib naděje, jež skrze otřesené jistoty prosvítá. Je to až osvobozující láska a nekonečnost milosrdenství, jež ho pozvedá z popela: „*Sám Bůh omývá naše tváře z hlíny ohněm svým.*“⁸⁴

7. 1. 2 Reflexe

Z hlediska versologie působí *Krutá chemie* někdy až křečovitě a jaksi tvrdě, což vede k pozbývání estetické funkce. Má povětšinou nepravidelný rytmus, místy je nezvučná (spíše neúmyslně kakofonická), zatížená verbalismem, samoučelností či vyumělkovaností slova. Pokud jde o metaforiku a vytváření obrazů, libuje si Lazecký v složitých transpozicích oxymór. Expresionistické vyznění a patrně také jistý inspirační vliv bychom mohli spatřovat v díle George Trakla, nebo - pokud jde o poetiku – v díle Otokara Březiny: „*Smuten snem prostých lidí předlouhými hlty / vdechnu nejkrásnější skutečnost, záblesky / nesmířen tím, co zbývá, myslím svěží třpyty / sršících luk mezi tkání a nebesy.*“ Stejně tak je tato poezie bohatá na obdobně syrové mystické stavy jako například poezie Rimbaudova. Fyziologický rozklad, tolik blízký filosofii francouzských „prokletých básníků“, fosforeskuje i ve verších Františka Lazeckého.

⁸² STUPKA, Vladimír. *Básnický kraj Františka Lazeckého in Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 102.

⁸³ LAZECKÝ, František. *Krutá chemie*. 1. vyd. Praha: Josef Hokr, 1930, s. 63.

⁸⁴ Tamtéž, s. 68.

7. 1. 3 Dobové recenze

Krutá chemie je velmi příznivě přijata jak Janem Strakošem v *Akordu*, tak i Františkem Götzem v *Národním obrození*. V časopise *Lumír* výstižně charakterizuje Lazeckého počínající verše Jindřich Chalupecký: „Svět Lazeckého je tvrdý a krutý, svět temnot, toužící býti světlem, svět citící se lži a toužící býti pravdou.“⁸⁵

Jaroslav Červinka se ve své studii *Nad dílem Františka Lazeckého* vyjadřuje o *Kruté chemii* takto: „Oddává se jakémusi kosmickému opojení, fascinován hvězdným nebem osnuje nespoutané, přízračné vize kosmických rozměrů, dává průchod víru a rozletu nevázané fantazie.“⁸⁶ Po vzoru Otokara Březiny tak i v Lazeckého poezii nacházíme hledání absolutna, vesmírných dálek i věčnosti. „Předčasně a příliš odvážně pozvedl svůj zrak v rozhodnou přesilu šlehajících plamenců slunečních a ohromen úžasem, sražen v prach země, zpola osleplý tím, co se mu podařilo spatřiti, uvědomuje si zásadní neměřitelnost poměrů a vztahů čistě lidských i pozemských k nekonečnu.“⁸⁷

Je patrné, že pro Lazeckého *Krutou chemii* je tedy charakteristická záliba v kosmických světech a dálavách, kde věci nabývají děsivosti. Tvář žalu a hrůzy je však stále transformována v tušení věčnosti. Dualistické nazírání jeho básnické metafyziky, kde je člověk spoután okovy času, tužeb a těla, jež musí jako břemeno nést, ústí do pokorného uvědomění si své existenciální nepatrnosti ve světě na jedné straně, a velikosti Boha na straně druhé. Přiznání se k transcendentnímu zdroji, na němž básník staví svůj život, jej podle názoru Jana Strakoše „staví do řady nejčistších básnických duchů českých“.⁸⁸

„Básník, zasažen krutostí tohoto věta, se chce dobrat ke Světlu, což ve světě chaosu, do něhož spěje stále rychlejšími kroky jeho doba, není nikterak lehké.“⁸⁹ Právě proto má jeho vidění světa v sobě cosi apokalyptického, když v básni *Okeán* píše: „Poledne se stmívá v pobledlém nehtu / měsíce, šilenství vteřin a prachu, astry / a magických uranů, které živí myrtu⁹⁰ (...) zaznívá bičování / hvězd, praskot páteří a konec v očích červů.“⁹¹

⁸⁵ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 54.

⁸⁶ ČERVINKA, Jaroslav. *Nad dílem Františka Lazeckého* in *Akord: Revue pro literaturu, umění a život*: Brno - Praha. Brno: Rozrazil, roč. XV, č. 5, duben 1990, str. 10-29. ISSN 0862-6715, s. 10.

⁸⁷ STUPKA, Vladimír. *Básnický kraj Františka Lazeckého* in *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 102.

⁸⁸ STRAKOŠ, Jan. *O české literatuře, kritice a historii*. Praha: Cherm, 2012, 492 s. Duch a tvar (Cherm). ISBN 978-80-86370-50-7, s. 208.

⁸⁹ SATKE, Antonín. *Ztracené a obnovované cesty v tvorbě Františka Lazeckého* in sb. *Časopis Květen a jeho doba* (1994), s. 116.

⁹⁰ LAZECKÝ, František. *Krutá chemie*. 1. vyd. Praha: Josef Hokr, 1930, s. 38.

⁹¹ Tamtéž, s. 40.

7. 2 Kříže

Deset rozsáhlých modliteb a invokací zaznamenal Lazecký ve své sbírce *Kříže* (1934), která vychází na svatodušní svátky, jež mají pro věřící obec nemalý význam. Samotný kříž, základní symbol křesťanství a zároveň i nástroj vykoupení zmrtvýchvstalého Krista, dává čtenáři výmluvné svědectví o pozemské pouti Lazeckého, již ušel od dob *Kruté chemie*. Každodenní bitva mezi dobrem a zlem, odvěký úděl věřícího, se snoubí v dramatickém zápasu, jehož bojištěm jsou lidská srdce: „*Tvé jméno z našich duší rvali / a bičem hnali z dětských loží / příšerná spřežení, jimž velí náklad hřích / příšerná spřežení, jež žene peklo pých.*“⁹² Třebaže člověka ponoukají legie démonů k svéhlavosti, křížuje Lazecký tělesnost v dramatickém sebezapření a již je schopen obětavého umírání sobě sama. Smyslnost je nyní očištěna a básník zasažen ohněm Božích milostí vítězí nad ohněm lidských žádostí, aby jeho duše mohla vyzpívat vroucný dík a chválu svému Pánu: „*Dík vroucí zpívám Ti, můj Bože spravedlivý / obklopen hlasem tvým jak šumný hvězdný hvozd / svoboden pod Tvým jhem a dávné pýchy prost / dík vroucí zpívám Ti, můj Bože spravedlivý.*“⁹³

Rozklad světa a vědomí vlastní hříšnosti počíná střídát vize nekonečnosti Lásky, kterou básník shledává v Bohu. Navzdory utrpení, tíze vin a smrti existuje naděje ve vzkříšení. Duše obtěžkaná smyslovou nečistotou dochází k pokornému přijetí bolesti, jež posvěcuje: „*Jde nocí temnostná jen Nebi podrobena / nás plníc toužením a vesmír blažeností / jde plna soucitu jak plamen, který sténá / však béd a výkřiků, slz nebude mít dosti / Tak měrou kroků svých a bédami nás kruší / ať každý koutek v nás sytila blažeností/ O dravá Věčnosti, jsi lačna našich duší / však pro Tvůj velký hlas nás není, není dosti.*“⁹⁴ Je to bolest, která věřícího člověka otesává v křemen. Tiší hořkost, odvrací pýchu a je milostivou půdou pro vystavění nového chrámu těla. Již je pryč mámení z blyštícího se pozlátka hříchu, jehož dědici se stáváme okamžikem zrození po pádu naší pramáti Evy.

⁹² LAZECKÝ, František. *Kříže*. 1. vyd. Praha: Řád, 1934, s. 53.

⁹³ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 56.

⁹⁴ LAZECKÝ, František. *Kříže*. 1. vyd. Praha: Řád, 1934, s. 19.

7. 2. 1 Recenze

Oproti *Kruté chemii* je již rytmus pravidelnější, zároveň i jeho estetická funkce nabývá líbivějších kontur. I v této sbírce nacházíme motivy konfliktu dobra a zla, tedy Boha na jedné straně, který posílá svého „anděla lásky“, aby vytrhl člověka ze chřtánu satana, „anděla bludného,“ stojícího na straně druhé.

Dle poněkud kritické noty Jiřího Urbance Lazecký v Křížích „*propadl mnohomluvnosti, kdy stále opakované dogmatické poučky ubijejí vlastní poezii, (...) láme se tu souvislá představová myšlenková linka básně, takže sloky jsou někdy navzájem nespojitě a mají jistou uměleckou hodnotu jen samy o sobě, avšak báseň jako celek je bez gradace a myšlenkového závěru.*“⁹⁵ František Xaver Šalda, jeden z největších literárních kritiků své doby, je však názoru docela opačného. Neskrývá před Lazeckého verši obdiv a vyjadřuje navíc ve svém *Zápisníku* slova notného uznání: „*Nejpřísnější linie veliké extatické příkrostiti trčí nyní před tebou, zpřetínané stereotypními opakováními, veliké masy tmy položené bez zprostředkování proti velikým masám světla. František Lazecký je pamětihodný tím, že je jeden z mála našich mladších básníků, kteří báseň opravdu staví a budují.*“⁹⁶ Není jistě od věci připomenout právě toto příznivé hodnocení Lazeckého nástupu, aby nezapadlo do zapomenutí.

7. 3 Pro mou zemi – analýza básnické prózy

Vedle Lazeckého poezie je nezbytné zmínit i jeho eseje a prózy, často rozesté po různých časopisech, ve větší míře však dochované jen v rukopisech. Jednu z nich, *Pro mou zemi* (1936), otiskuje Lazecký již o rok dříve ve II. ročníku *Řádu*.

„*Je to teologicky založená, hlubokomyslná a nelitostně přísná diagnóza současného člověka a světa, světa, v němž člověk pracuje k pádu, v němž se podjal ,úteku od Boha‘.*“⁹⁷ A vskutku – první i druhý text se jak stylem, tak i tónem blíží slovesnému útvaru homilie. Lazecký je v ní vášnivým hlasatelem křesťanského pohledu na život jedince a zároveň barokním horlitem pro Boží království. Z jeho hlasu totiž zaznívá spravedlivý hněv vedle upřímného soucitu a lásky. Z podobného úhlu pohledu ostatně nazírá i na osud dějin vlastního

⁹⁵ URBANEC, Jiří. *Život a dílo Františka Lazeckého* in Časopis Slezského muzea. Série B-vědy historické. Roč. 39, č. 1 (leden-duben). 1990, s. 62-63.

⁹⁶ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 57.

⁹⁷ ČERVINKA, Jaroslav. *Nad dílem Františka Lazeckého* in Akord: Revue pro literaturu, umění a život: Brno - Praha. Brno: Rozrazil, roč. XV, č. 5, duben 1990, str. 10-29. ISSN 0862-6715, s. 14.

národa. „*Styl Lazeckého je velmi slavnostní, ale zároveň naplněn živou a neformální bezprostředností.*“⁹⁸ Pro mou zemi je soubor dvou obširných úvah s názvy *Zmatení jazyků* a *Katedrála svatého Víta*.

7. 3. 1 Zmatení jazyků

První z úvah, *Zmatení jazyků*, analogicky odkazuje na biblickou známou pasáž ze *Starého zákona*, kdy si Bohem stvořený lid chtěl vystavět věž, jejíž vrchol by byl až v nebi. Troufá si zabezpečit svou existenci vlastními silami, s neblahou touhou po bohorovnosti, avšak jeho úsilí končí zmatkem, neboť starozákonní Bůh, spravedlivý ve svém hněvu, lid rozptýlí a zmate mu řeč: „*I rozehnal je Hospodin po celé zemi, takže upustili od budování města. Proto se jeho jméno nazývá Babel (to je Zmatek).*“⁹⁹ Autor podtrhuje choromyslnost lidstva, jež zapomnělo na základní hodnoty života, jakými je pokora a radost. Člověk nemá pokoje ani klidu, je to bytost vyprázdněná a nešťastná, poněvadž byla vytržena z jednoty duchovní řeči. „*Stavba Babylonské věže je šílenstvím člověka zapomínajícího, že k vrcholu nevede pýcha, ale radost, která nás bere za ruku jako průvodce věrný a jistý, aby se stala ochráncem našemu kroužení a zpěvu.*“¹⁰⁰ Výstižná jsou i slova humanistického filosofa Ericha Fromma, který ve své publikaci *Být nebo mít* zabývájící se otázkou aktuálního odcizení člověka, objasňuje podobné stanovisko, jež zaujímá k archetypu babylonské věže: „*Svým usilováním o moc, svou chtivostí mít velkou věž lidé ničí svou jednotu a jsou rozpolceni. V jistém smyslu je příběh o věži druhým pádem, hříchem historického lidstva.*“¹⁰¹

V návaznosti na to Lazecký komentuje bolestnou současnost, v níž pohasíná opravdová víra. Ta ustupuje před světem plným nových bůžků a diktátorů lží. Duch modlářství se opět probouzí. Zmiňuje, tak jako tomu je i na počátku knihy *Genesis*, pád člověka, k němuž lidstvo opět spěje svou pošetilostí, pomatením rozumu, jenž se dal na scestí. Člověk zapomněl na tradici svých dávných předků, nesvětí neděle ani svátky, v srdci má svár a nepokoj, který jej drtí v lisu nicoty a zmaru: „*Pohrdl náručí Vesmíru, osamotil se a nyní vidí, že je obklopen*

⁹⁸ URBANEC, Jiří. *Život a dílo Františka Lazeckého* in Časopis Slezského muzea. Série B-vědy historické. Roč. 39, č. 1 (leden-duben). 1990, s. 63.

⁹⁹ *Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad.* 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Genesis 11:8.

¹⁰⁰ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi.* V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 14

¹⁰¹ FROMM, Erich. *Mít nebo být?* Vyd. 1 Praha: Aurora, 2001. ISBN 80-7299-036-5, s. 147.

prázdnou, v níž doufal nalézt slávu, vytrhl se z náručí své matky a stal se stromem bez země, stromem uschlým a mrtvým, vroubicím cesty, po kterých kráčí válka. ¹⁰²

Srdce člověka je podle Lazeckého prázdné, jelikož neoplývá modlitbou, kterou tolik potřebuje, aby zůstávalo v milosti posvěcující. Netouží se již pokorně vylévat před svým Stvořitelem, předkládat mu vroucí prosby ani vděčné díkuvzdání. Namísto toho zastihuje pýcha a svéhlavost pravou pokoru, v níž jediné lze prodlévat před Bohem: „*A bez modlitby není radostí dobývat pařezy, sít obilí, poklízet dobytek, pracovat u soustruhu či tesat kamení, není radosti ze zpěvu harfy, houslí, lyry a lesních rohů, netěší kolébat děti a milovat ženu.*“ ¹⁰³

Člověk se doslova „*nabažil být člověkem.*“ ¹⁰⁴ Tělo i duši mezitím stravuje červ, který je nemilosrdně rozhodává. Pýcha jde ruku v ruce se sobectvím, jež nemiluje nikoho než sebe, vede k nenávisti a plodí války.

Tvrdým odsudkem pak Lazecký stíhá bažení člověka po moci a jeho velikášství. Nezdráhá se kárat a kritizovat omezenost a pošetilost světa, vnímá potřebu se s ním stůj co stůj konfrontovat.

7. 3. 1. 1 Komparace se Zahradníčkovou La Salettou

V úvaze se také objevuje dykovský motiv „Krysaře Temnot“, jenž obchází lid, podmaňuje si jej v tónech své píšťaly a lid se v jejích melodiích žene slepě do záhuby. „*Ubožák člověk stává se učenlivým žákem Luciferovým.*“ ¹⁰⁵ Odpadl z cesty uctívání pravého a jediného Boha a opájí se místo Boží láskou domýšlivostí, klaní se obrazně řečeno d'áblu.

Vzpomeňme v této souvislosti na Jana Zahradníčka a jeho *La Salettu*, v níž básník nelitostně pranýřuje intelektuály přecpávající se „*zdechlinami filosofií*“, ¹⁰⁶ kterým je cizí vědomí vlastního přesahu a kteří rezignovali na jakoukoliv metafyziku. Obdobně i Lazecký se dovolává pravdy: „*Kde jste, profesoři vědeckých náboženství, se svými směšnými naukami, kde jste, kostelníci Nejvyšší Bytosti Lidstva, kde jste, vyznavači cukrové vody? Rozumová hlína a popel navršuje na vás své metrové vrstvy a nesmírná řeka Času plyne dál,*

¹⁰² LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 5.

¹⁰³ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 10.

¹⁰⁵ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 20.

¹⁰⁶ ZAHRADNÍČEK, Jan. *Rouška Veroničina: La Saletta ; Znamení moci*. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-047-8, s. 83.

*zanechávajíc vás mlčenlivému Démonu Pohrdání.*¹⁰⁷ Rozumářská pochybovačnost je pouhým zdrojem lidského smutku a nepokoje.

Paralelu můžeme shledat i v Zahradníčkově dovolávání se evropského kontinentu, aby se navrátil k původci veškerého dobra a zdroji spásy: „*aby se tak Evropa vrátila k své první lásce / holdujíc Beránkovi*“.¹⁰⁸ Lazecký touží veskrze po tomtéž – s modlářstvím je třeba skoncovat, jako tomu učinil Mojžíš se zlatým teletem, jinak „*budou brzy všechny cesty a křižovatky Evropy posety lidskými údy, jejichž krev nebude už moci pít ani země ani kamení.*“¹⁰⁹ Evropa s vypáleným cejchem egoistů nepotřebuje prezidenty, vládcy ani diktátory, nýbrž její naléhavou potřebou je obnovit vztah s jedním a jediným Králem – Kristem.

Básník naléhavě volá po pokání a navrácení se ke kořenům katolické víry. Podobně jako svatý Augustin ve svých Vyznáních, i on upřímně lká nad svou minulostí, přiznává i sám sobě vlastní vinu, nyní však v touze následovat Boha: „*Bože můj, byl jsem stvořen k obrazu Tvému a přece jsem Tě odmítal, chtěje se podobati jen sobě, dokud mé srdce nebylo vyvráceno Tvou bolestí a slávou, a především dokud mé srdce nebylo vyvráceno Tvou láskou...*“¹¹⁰ Je evidentní, že z Lazeckého coby člověka dvacátého století vzešlo zcela nové stvoření právě v okamžiku, kdy poznalo Boží lásku.

7. 3. 1. 2 Aluze na Komenského dílo

Je pozoruhodné, že v esejistickém počínu Františka Lazeckého nalézáme další, byť implicitní, literární aluzi, a sice na dílo *Labyrint světa a ráj srdce* od Jana Amose Komenského. Náš autor zde líčí obrácení vlastního srdce výstižnou metaforou chrámu svého těla, do něhož vpouští vprostřed temnot paprsky naděje: „*Jako vězeň, jehož kroky jsou odpočítány od stěny ke stěně, tak lačen prostoru rozhrnul jsem všechny žaluzie svého domu, rozbil okenice tohoto času a stojím ve světle.*“¹¹¹ Text můžeme komparovat s Komenského obdobným významovým sdělením v jeho teologicko-filosofickém díle: „*Sebera tedy, jak sem mohl, myšlení svá, a uzavíraje oči, uši, chřípě a všechny zevnitřní průchody, vstoupil sem vnitř*

¹⁰⁷ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 22.

¹⁰⁸ ZAHRADNÍČEK, Jan. Rouška Veroničina: La Saletta ; Znamení moci. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-047-8, s. 104.

¹⁰⁹ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 24.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 30-31.

¹¹¹ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 31.

*svého srdce; a aj, bylo tam tma. Ale když se, očima mhouraje, trošku poobhlédnu, spatřím skrovničné, skulinami se vpouštějící světlo...*¹¹²

7. 3. 2 Katedrála svatého Víta

Diptych s názvem *Katedrála svatého Víta* je už jen jakousi gradací na předcházející úvahu. Mohli bychom ji ale nazvat také zpěvem úzkosti i naděje zároveň - dvou kontrastujících entit, jež se snoubí v tesknosti nad národem, jemuž byla jeho síla vylámana ze lví tlamy. Lazecký si přitom v mysli připomíná obrazy národních světců, jakými jsou Cyril a Metoděj, svatý Prokop, svatá Ludmila a svatý Václav, svatá Kateřina a další. V jeho stísněnosti ho utěšují až vzpomínky na zašlou slávu národa, mnohých světců i mučedníků, jimž vzdává upřímný hold. K národnímu svatovítskému paládiu se v historické paměti druží i vláda Karla IV., která je bez výhrad vrcholem české dějinné vlny. Právě po jeho vzepjetí soudí Lazecký naše dějiny.

Takřka pateticky, až afektovaně zní rozhorlení nad duchem pyšným a bojovným – duchem nadčlověka, jehož termín sahá až k Fridrichu Nietzschemu a který byl v době druhé světové války zneužit Adolfem Hitlerem, když zdánlivě plachý Lazecký, aniž by si bral jakékoliv servítky, pobouřeně volá: „*A pravím vám, že není rozdílu mezi duchem Vilémovým a duchem Marxovým, jako není rozdílu mezi duchem Hitlerovým a Lutherovým.*“¹¹³ Má však oprávněnou obavu o budoucnost národa a děsí se z toho, že jeho milovaná vlast bude navždy podupána nepřítelem. Po zkušenosti s národem roztrženým na dva tábory vnějším nepřítelem Lutherem, se Lazecký obává další zhoubné moci – moci Adolfa Hitlera, kterého zde dává s protestantským kazatelem poněkud nepřiměřeně na roveň. Proto hledá v náboženské tradici i české historii jistotu, o níž by mohl opřít z vnějšku ohrožené češství.

„*Lazecký neváhá v kontextu hlubokého duchovního vyznání pojmenovat prameny zla a ukázat na ně jako na zhoubce míru a pravdy i nepřítele křesťanské slávy a jednoty.*“¹¹⁴ Kvalifikuje a odsuzuje přitom nepravý, sobecký nacionalismus (rozuměj nacismus) i zbožštění modly Vlasti, tj. italský fašismus. Text jasně dokladuje, jak nebojácným a nekompromisním protihitlerovským vlastencem se František Lazecký jevil. Měl snad někdo právo mu cokoliv vyčítat v časech, které následovaly, či dokonce po skončení války? Proč jej

¹¹² KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce*. 3. vyd. Praha: Odeon, 1984, s. 136.

¹¹³ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 43.

¹¹⁴ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 19.

Jan Rataj ve své knize *O autoritativní stát* tak prvoplánově označuje vedle tvorby výbojných katolíků, sdružených kolem listů *Řád* a *Národní Obnova*, za fašistického a fašizujícího autora?¹¹⁵ Není jeho soud poněkud unáhlený a povrchní?

Touha po opravdovosti vyvstává v jeho niterné výpovědi, v níž se pak dotýká tematiky rodné země: „*A není jediného okamžiku, kdy bych nepociťoval nesmírnou tesknotu po jejích květech, travách a pramenech, po její nádheře a svobodě, a není jediného okamžiku, v němž bych nelnul k ní jako k matce, od které jsem byl prvotní vinou odloučen.*“¹¹⁶ Soucítí s ní a přimyká se k její tváři, aby ji láskyplně objal.

V identitě křesťana, pouhého poutníka a cizince na tomto světě, si je vědom toho, že jeho „*vlast není z tohoto světa.*“¹¹⁷ Pomíjivost vezdejšího světa je ilustrována na motivu eschatologie – posledních věcech člověka spjatých se smrtí, s životem po životě. Lazecký nepochybně apeluje na konec světa, který se nevyhnutelně blíží spolu s Posledním soudem, při němž se uskuteční druhý příchod Syna člověka, který bude soudit živé i mrtvé. Téměř apokalyptickou notou zaznívají jako blížící se hromobití následující slova: „*Budou si chystat Poslední Večeři, napájet zvířata, obcházet stáje, dům a zahradu, zatímco děti budou mlčky stát u okna a pozorovat, jak v protějších domech a na stránkách se rozžhají světla, a všichni znaveni se budou těšit na spánek plný pokoje a míru. Ještě se ozve poslední zvolání, kroky a bouchnutí dveřmi. A když se všichni shromáždí u Poslední Večeře, s hrozným zašuměním se snese Věčný Večer, jehož křídla, utvořená ze slov: ‚Budiž tma‘, se rozprostřou nad celou zemí.*“¹¹⁸ Ne že by si Lazecký liboval v temnotě, nýbrž jen podtrhuje konec věků a diametrálně tak odlišuje výrok na počátku stvoření, kdy Hospodin oddělil den od noci: „*I řekl Bůh: ‚Bud’ světlo!‘ A Bylo světlo.*“¹¹⁹ Triumfálním zpěvem, jakým zpívají sama nebesa, je v závěru úvahy pokojná i hněvivá zbrojná víra, s níž vytahuje Lazecký korouhev vysoko nad zem.

Vztahovala-li se tato diagnóza na svět třicátých let, oč aktuálnější je její platnost v postmoderní době? Skýtá tak v sobě nesmírnou hodnotu, z níž bychom si mohli vzít pro jednu ponaučení.

¹¹⁵ RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát: ideologické proměny české politiky druhé republiky 1938-1939*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-516-7, s. 72.

¹¹⁶ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 47.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 46.

¹¹⁸ LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád, s. 45.

¹¹⁹ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Genesis 1:3.

7. 4 Odění královské

Když psal Lazecký své *Odění královské*, nepochybně čerpal inspiraci u Paula Claudela. Co je však důležité – přiklání se zde poprvé k tradičním hodnotám domova a národa. Sbíрка vychází roku 1937, tedy těsně před druhou světovou válkou.

V básni *Vltava zlatousta* se básník dovolává Panny Marie, neboť se bojí o osud své země. Vytýká přitom společnosti duchovní úpadek, tedy odklon od víry, a tendenci k nabubřelosti ve snaze vzít vše do svých rukou. Matka Ježíše Krista může být i jistým jinotajem pro českou zem. Kdo jiný než Maria skýtá tušení domova, bezpečí a laskavé náruče? V roli Božího dítěte se v naléhavé a přitom opravdové litanii dovolává básník Mariina mateřství, ochrany a pomoci: „*Zastav se, královno má, a vyslyš volání mé / které z hloubek srdce pozlacuje má ústa / Zastav se, královno má, skloň srdce zraněné / a poslyš, co zpívá Vltava zlatousta / A nakloň ucho své k tesknému srdci Čech / kde s pýchou dvojnásob se mísí víno žalu / Hled', k Tobě z kolébek již stoupá dětí vdech / a úsvit nad krajem Tvé sladké nohy zlatí / a Vltava Ti zpívá za českou zemi chválu.*“¹²⁰ Povšimněme si, že mariánský kult, který měl odjakživa silnou tradici a to zejména v lidovém prostředí, proniká i do Lazeckého poezie. V této souvislosti nacházíme společný aspekt mezi Lazeckým a Janem Zahradníčkem a jeho *La Salettou*, kde samotnou skladbu předchází zkrácený legendární výjev mariánského zjevení ve Francii, kdy se dvěma malým dětem, pasáčkům Melanii a Maximinovi, dostalo vidění Matky Ježíše Krista.

Stejně jako se stala Vltava inspirujícím zřídlem pro skladatele Bedřicha Smetanu, i Lazecký v ní nachází symbol vlastenectví a lásky k rodné zemi. „*Vltava dostává za úkol vyjevit, ‚vypívat‘ Panně Marii všechny boly, které českou zemi sužují a o kterých se v úvodu básně píše. Zároveň Vltava světici chválí a spolu s úsvitem ji oslavuje. Odvoláním na děti autor zvyšuje naléhavost básně a akcentuje apel na bohorodičku. Důležité jsou i slovesné imperativy, které autor zvolil, neboť jsou znakem modlitby. Tykání navozuje pocit důvěrnosti.*“¹²¹

Hymnicky a oslavně vyznívající verše *Odění královského* jsou nicméně mnohými kritiky považovány za dílo ne příliš zdařilé. Básníková snaha vzdát poctu postavám českých světců, kteří od nepaměti formovali české dějiny, totiž podle některých přerostla v nepřehlédnutelný patos, jenž zatížil obsah sbírky.

¹²⁰ LAZECKÝ, František. *Odění královské*. 1. vyd. Praha: Řád, 1937, s. 27.

¹²¹ SUKUPOVÁ, Linda. *Vývojové tendence křesťanský orientované poezie v české meziválečné literatuře*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav českého jazyka a literatury pro střední školy, s. 22.

7. 5 Vězeň – polemika k Máchově Máji

Podle mého názoru jedna z nejpovedenějších Lazeckého skladeb, čítající dohromady dvacet strof, vzniká po doznění řady sbírek vytvořených našinci k máchovskému výročí. Vychází na počátku druhé světové války, avšak napsána je již v době mnichovské katastrofy a národní potupy.

Dvě lyricko-epické básně inspirované máchovskými motivy a Poeovým *Havranem* rozvíjí alegorický zápas věřícího člověka o víru a jistotu spásy. Dominující křesťanský dualismus, v němž se střetá milost s porušenou přirozeností člověka, příznačně podtrhává antagonismus duše a těla. Ono augustinovské *mysterium iniquitatis*, tajemství zla, promítající se do moci zlé žádostivosti, k níž je člověk nakloněn po pádu prarodičů Adama a Evy.

Pokud pronikneme ještě více do hloubky této skladby, zjišťujeme v ní jednoznačně máchovskou polemiku. Znamením Máchovým je ostatně prodchnuta sbírka od samého začátku, jak již napovídá úvodní citát z *Máje*: „*A paměť vězně nový sen*“¹²² Přestože jsou verše zatíženy motivem marnosti a vědomím pomíjivosti: „*řekou marností vše plyne, / v dálce hyne, v dálce zhyne / tvoje píseň, vlasti má! / Marně voní jabloň v máji, marně řeky klokotají / v hrdle tvém, labuti má!*“¹²³, přece jen je Lazeckého skladba protichůdného ražení, než je Máchovo nazírání na svět.

Formou parafráze Máchova druhého zpěvu *Máje* tká autor vnitřní monolog člověka uvězněného vlastním přičiněním do bezedné propasti nebytí, kam sám sebe uvrtal svým marnivým a bezuzdným životem. Na prahu totálního osamění a vyvržení si uvědomuje svůj hřích a svou vinu, jež ho nesnesitelně tíží a strhává čím dál hlouběji. Zjevuje se mu d'ábel v podobě syčícího hada a naznačuje mu, co jej za trest čeká.

Jan Strakoš si v knize *O české literatuře, kritice a historii* všímá, jakým alchymistou slova Lazecký je, když svou magickou silou slova využívá aliterovaných souhlásek či sykavek, jež evokují d'áblův pekelný zjev a sugerují dojem syčícího plaza: „*Viděl jsem, jak zuby cení / a z úst hrůzně rozšklebených / v nichž jsem tvář svou zrcadlil / Rozeklaný svítil temně / jeho jazyk, kterým ke mně / slizkým hlasem hovořil.*“¹²⁴ Hrdina, jehož spaluje přízrak temnoty, na konci svých sil propuká v pláč, když si uvědomí zaslouženou odplatu za to, že v životě své hřivny promrhal. Podobně jako golgotský lotr či marnotratný syn z novozákonního podobenství ze sebe vydává během svých pekelných muk poslední výkřik kajícího: „*V nic*

¹²² MÁCHA, Karel Hynek. *Máj*. Praha: Dr. František Bačkovský, 1905, s. 12.

¹²³ LAZECKÝ, František. *Vězeň*. V Praze: Novina, 1940, s. 16.

¹²⁴ Tamtéž, s. 20.

*jsem proměnil tvé věno, / opustit mně přisouzeno, / domove, tvůj sladký klín, / nadarmo tvé harfy znějí, / hoři vstříc a beznaději/ jde tvůj marnotratný syn.“*¹²⁵ Pochybnosti ohledně vlastní spásy a očekávání absolutního zatracení protíná až paprsek naděje. V okamžiku, kdy Mácha pronáší své nihilistické: „*Věčné nic, v tvůj já se vrhnu klín*“,¹²⁶ uvědomuje si Lazeckého vězeň svůj hřích a svedení marností, sahá proto záchranným pohybem do hloubi své duše, kde se tají víra, a vyjímá odtud kříž, v němž jediném je spásy.

Je to právě rozpomenutí se na Boží milosrdenství, co hrdinu vrací zpátky do lůna dětství a ztraceného ráje, kdy jej jako malého žehnávala matka křížem. Právě tato spásná myšlenka mohla být Lazeckému inspirací, když jako malý chlapec čítával Erbenovy *Svatební košile*. Dochází mu, že z Božího synovství jej nemůže vytrhnout nic, co jest. Apoštol Pavel tuto myšlenku vystihl v listu Římanům více než výstižně: „*Ani smrt, ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost, ani budoucnost, ani žádná moc, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.*“¹²⁷ A právě v tom tkví paradox křesťanství – i když se zdá, že je vše ztraceno a ponořeno ve tmě, nastává vzkříšení; smrt ztrácí svou moc, vychází slunce a přichází probuzení. Paralela mezi Vilémovým vyděděním v Máji zde kontrastuje s vyděděním vězně z naděje, lásky a radosti, které je zde ovšem překonáno. Pokáním si tak Lazeckého verše razí cestu z temna ponížení ke spasitelskému světlu, posíleny Boží věrností.

Duchovní zpěv plný nadosobní tragiky ve dnech poroby a válečného běsnění zde zní velice přesvědčivě. Neústí ovšem – na rozdíl od *Máje* – do konečné beznaděje a zoufalství. Východiskem není smrt, leč máchovský nihilismus je u Lazeckého nahrazen vykoupením a spočinutím v Boží milosti, takže vězeň smí znovu procitnout a oproti Máchově hrdinovi vyzpívat své *magnificat* za osvobození z krutého ortelu. Není vydán do rukou smrti, nýbrž může po vzoru apoštola Pavla z plna hrdla zvolat: „*Kde je, smrti, tvé vítězství? Kde je, smrti, tvá zbraň?*“¹²⁸ Namísto pokušení smrti a zoufalství zaplavuje básníka pocit blažené radosti. „*Lazeckého metafyzika je neotřesitelně vkořeněna zvláště v ústředním principu křesťanství, v jeho dogmatu o vykupitelské hodnotě oběti Bohočlověka.*“¹²⁹

Zatímco se Máchova úzkost propadá v rezignaci, v Lazeckého úzkosti vytryskne naděje od paty Vykupitelova kříže. „*Proto Lazeckého vězeň není především prostáčkem, jenž*

¹²⁵ LAZECKÝ, František. *Vězeň*. V Praze: Novina, 1940, s. 17.

¹²⁶ MÁCHA, Karel Hynek. *Těžkomyslnost*, 1833.

¹²⁷ BIBLE: *písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1. Řím 8:37-38.

¹²⁸ Tamtéž, 1. Kor 15:55.

¹²⁹ STRAKOŠ, Jan. *O české literatuře, kritice a historii*. Praha: Cherm, 2012, 492 s. Duch a tvar (Cherm). ISBN 978-80-86370-50-7, s. 438.

vzbuzuje naši útrpnost přemírou svých béd; nikoli, žádná humanitářská loutka, která by potřebovala vymoženosti moderních lžikouzel osvěty a sociální ochrany. Kampak s těmito záplatami na ducha, jenž dávno prohlédl ledví tohoto tragicky naobědvaného klidu, libujícího si v představě zdánlivého zdraví. Lazeckého vězeň je každým coulem křesťan a je z rodu těch, již dychtí po mučednické smrti v arénách, poutník k Božímu hrobu, jenž v slzách radosti dospívá k cíli, zanechávaje za sebou šlépěje svých zkrvavených nohou.¹³⁰

I přesto ani této skladbě nechybí Lazeckému tolik vlastní barokní kontrast, ona dvojpólovost mezi Bohem a ďáblem. Málokterý lyrik je takovým mistrem, jenž protíná plamínkem naděje a posléze vybuchujícím jasem světla zdánlivě nekonečné noci a temnoty, jako František Lazecký: „*Hořte ohně. Svěťte svíce! Jasu, jasu ještě více.*“¹³¹ Jeho gradace dobra přemáhající zlo v podobě ďábelských sil je v uvedených verších více než výmluvná. A co víc, jeho tvůrčí akt dokládá i vlastní svědectví zachycené v korespondenci s Mojmírem Trávníčkem: „*Noc plná jiskření a tajemného dění v zemi a pod zemí, noc plná jiskření na obloze, noc plná jiskření v lidském srdci. Balvany temnot, které pukají jako hrobové desky, v jejichž puklinách se prodírají ke světlu ty zelené plamínky, jimž říkáme naděje. Nikdy jsem ji neztratil, vždycky jsem věřil ve vzkříšení člověka, nejen tam, ale už zde na zemi, v dějinách. V to, co člověka nese výš.*“¹³²

Úděl trpícího, zoufalého a sraženého člověka na samotné dno jako kdyby navíc ohrázel i úděl národa. „*Nemysleme si, že básníci nové duchovní křesťanské orientace nalézali své osvobození snadno. Nikdy nebrali svou útěchu z druhé ruky jako ideologizující dogma. Stejně jako třeba Zahradníček i Lazecký o svou jistotu usiluje, bojuje a spojuje ji se základní existenciální podstatou života.*“¹³³ Oněmi pevnými pilíři podepírajícími skálu, na níž básník staví, je nepochybně pokora a věrnost Bohu v každé životní situaci. „*Plnou vahou svého básnického slova zmnožil nejednu oblast naší poezie, oživuje nejčistší vlnu české tradice básnické a naplňuje ji novým bohatstvím svého vnitřního světa, napojeného křesťanským jassem víry živé, jakož i technicky smělymi experimenty zcela závažné hodnoty, jimiž tradice nového jazyka básnického ustavuje se čím dál trvaleji v mezích stylu povytce orálního a mimického, vlastního to orgánu čisté poezie.*“¹³⁴

¹³⁰ STRAKOŠ, Jan. *O české literatuře, kritice a historii*. Praha: Cherm, 2012, 492 s. Duch a tvar (Cherm). ISBN 978-80-86370-50-7, s. 439.

¹³¹ LAZECKÝ, František. *Vězeň*. V Praze: Novina, 1940, s. 29.

¹³² LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmíru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 5.

¹³³ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 11.

¹³⁴ STRAKOŠ, Jan. *O české literatuře, kritice a historii*. Praha: Cherm, 2012, 492 s. Duch a tvar (Cherm). ISBN 978-80-86370-50-7, s. 445.

Z hlediska versologie je verš již více oprostěn od jisté rétoričnosti a hymnické šíře, avšak tomuto svodu básník v budoucnosti ještě párkrát podlehne (kupříkladu v básni *Malé requiem* či *Má paní hudba*).

7. 6 Nad slezskými písněmi versus Petr Bezruč

Zatímco se Lazeckého rané sbírky vyznačují spíše meditativní lyrikou, v níž dominuje náboženský prožitek, duchovní hodnoty a abstraktně vyznívající metaforika, teprve skladba *Nad slezskými písněmi* (1947) odkryla jeho vztah k Petru Bezručovi i rodnému Slezsku.

Ani tato autorská paralela není náhodná, neboť při bližší analýze jeho děl objevujeme Bezručův vliv již ve verších z konce 30. let, v němž byl doslova očarován – obdobně jako Lysohorský nebo Závada – magickým rázem krajiny, do kterého se promítal i básníkův vnitřní obraz. Inspirace je patrná především v motivických analogiích. V komparaci s poetikou Petra Bezruče nacházíme i u Lazeckého toliko užívaný motiv kaliny, noci či krajiny. Pocit tragiky, který spatřujeme v Bezručových verších, je na druhou stranu u Lazeckého vystředán postojem, jenž se vysloveně proti skepsi a pocitu nevíry vymezuje; naopak se z něj snaží najít východisko a dobrat se cesty ke světlu. Z Bezručovy až zoufalé exklamace v básni *Praga Capu Regni*: „na slezské zemi není Boha“¹³⁵ či v básni *Hrabyň*: „*Bůh nežije pro mne*“ čiší pocit zjevné beznaděje, kdy téměř popírá přítomnost jakékoliv vyšší moci. Na to reaguje Lazecký diametrálně odlišným veršem, jakousi polemikou: „*nesmírné prázdno po Kristu mě děsí!*“¹³⁶

Tento názorový a hodnotový střet můžeme vnímat i jako určitou paralelu k polemice Jana Zahradníčka s Vladimírem Holanem, kdy se Holan dotazuje po Boží existenci v těžkých časech kolem druhé světové války: „*Je Bůh? Ta otázka se chvěla, / dokořán všemu ve všech zlech (...) Je Bůh? A je-li, proč si schází?*“¹³⁷ Poválečnému stavu nevíry a pocitu skepse vysloveného zástupně právě Holanem oponuje Zahradníček slovy: „*Nevěří, nevěří, jen chrlí proč svá děsná.*“¹³⁸

Lazecký se snaží na rozdíl od Bezruče vyzpívat verše o naději a do obrazu slezského kraje tak vdechnout jistotu víry, čímž překonává tragický slezský úděl. Jan Lebeda, světící biskup

¹³⁵ BEZRUČ, Petr. *Slezské písně*. Vyd. 9. Brno: Pokorný a spol., 1946, s. 77.

¹³⁶ SVOBODA, Jiří. *Z obzoru tvorby: kapitoly z české literatury*. Vyd. 1. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998, 198 s. Universum (Tilia). ISBN 80-7042-500-8, s. 147.

¹³⁷ HOLAN, Vladimír. *Spisy 6, Dokumenty*. Praha – Litomyšl, s. 39.

¹³⁸ ZAHRADNÍČEK, Jan. *Knihy básní*. Praha: Lidové noviny, 2001, 1004 s. Česká knižnice (Lidové noviny). ISBN 80-7106-461-0, s. 438.

pražský, podotýká: „Právě syn slezského kraje snad mohl napsat, jako utišující odpověď po Bezručově zahřmění nad getsemansky trpícím Slezskem, tuto velepíseň o srdci, když skončily pašije druhé světové války po kalvarských bolestech celého světa. Z krajín Maryčky Magdonové a Madony Hrabyněské zaznívá píseň jako očistný balzám do krvavých ran člověčenstva, které stálo nejednou v svých dětech u propastí nevěry, jobovského téměř rouhání, vzpoury proti nebi. Lazecký jakoby pojal do budoucna poslání anděla utěšitele v nejčernějších nocích.“¹³⁹

7. 7 Bratr svět

Přestože má básníková duchovní poloha svůj pevný základ v křesťanské víře, druhá světová válka i pro něho znamená určitý posun v tematickém horizontu. Jak víme, doposud byl spíše básníkem hymnických veršů, avšak v poválečných verších se počínají objevovat témata obecnějšího charakteru, blíží se více každodennosti.

Právě tak je tomu i ve sbírce *Bratr svět* (1947). „Není to poezie velkých zítřků, ani ne vždy poezie meditativní, básník se v ní přiklání k životu a věcem všedních dnů, okouzluje ho dítě, selská jizba, teplo domova, pokosené pole, ale v několika básních si uvědomuje moc a sílu slova, doznívá v nich i tragická nota válečných let.“¹⁴⁰

Právě motiv jizby evokuje nostalgii na dětství a již zmíněné přástky a dračky, neboť tyto rituály nasycily básníka teplem rodného domova, nad nímž se vždy vznášelo ovzduší důvěry a pokoje. O návratu do času dětství, do času ztraceného ráje, kdy byl ještě čas „předhříšný“, zpívají čisté a prosté verše dítěte svého věku, nezátíženého břemenem vin, radostného a vděčného za to, co mohlo prožít: „Co slavných výprav naše dětství znalo / pod andělem, jenž naše kroky ved, / co vroucnosti se duši otvíralo, / co něh a lásek, jimiž zářil svět!“¹⁴¹ V jedné z dalších básní ožívá před námi výjev malého chlapce, věrný obraz samotného Lazeckého, jenž se vroucně modlí k Panně Marii, která mu byla od útlého dětství útočištěm i milostiplným úkrytem: „Ten prostý obraz ve mně ožil / a opět zřím tě za noci / na kolenou před Matkou Boží / jak svíci ve tmách planoucí.“¹⁴²

¹³⁹ LAZECKÝ, František. *Poéma o lidském srdci*. Praha: Řád, 1991, s. 6.

¹⁴⁰ SATKE, Antonín. *Ztracené a obnovované cesty v tvorbě Františka Lazeckého* in sb. *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15.-16.9.1993)*. Opava: Slezská univerzita, 1994, 120 s. ISBN 80-85879-05-0, s. 117.

¹⁴¹ LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 45.

¹⁴² Tamtéž, s. 55.

Tématem sbírky je ale i stále přítomná temnota, kterou například v básni *Sedmero mečů* protíná žehnající bolest: „*Tu znenadání sedm jílců / ti někdo v ruku mocně vtisk. / Sedmero mečů prudce řalo / po sedmi stéblech v břehu řeky, / až zasyčelo, prachem bylo / o sedm hadů v srdci tvém.*“¹⁴³ I na tomto místě lze vidět jednak odkaz mariánské úcty, pokud si uvědomíme, že v Bibli je Maria nahlížena jako ta, jejíž vlastní duši pronikne – podle Simeonovy předpovědi – meč v podobě sedmi různých zkoušek. Na druhé straně vyplouvá na povrch i symbolika čísla sedm, která je v Písmu velmi často uváděná. Za zmínku jistě stojí příběh neskonaleho milosrdenství, kdy Kristus za svého působení vyhání z nevěstky Máří Magdalény sedm d'áblů, jak dosvědčují sami evangelisté. Básník jako by veršem vydával svědectví nad překonáním i vlastních démonů, kteří mu v duši působili svár. Bitevním dějištěm, na němž se prou temnoty se světlem, je opět prostor lidského srdce: „*Jaký to praskot v těle tvém / a jaké krve kolování! / Co stenů, hlasů, výzev, lkání / v tom širém poli válečném.*“¹⁴⁴ Utrpení, vzlyky i vzdor vlasti ohrožené v samé podstatě se prolínají s básnickovým poznáním jistoty a neutuchající náboženskou vírou. Láska, byť křehká a bezbranná, postavená v konfrontaci se smrtí, ničením a nesvobodou nakonec přeci jen vítězí. Má poslední slovo. Slovo, jež je ostatně Lazeckému „synonymem naděje, vzývá jej a tuší v něm velmoc vše překonávající“.¹⁴⁵ Vždyť *Slovo* bylo na počátku všeho¹⁴⁶, vyšlo od Boha – to *Slovo* byl sám Bůh. A nejen to; jakožto křesťan Lazecký skutečně věří, že ono *Slovo* se stalo tělem v Ježíši Kristu, Spasiteli světa.

Jen tam je cesta, kde ji lemují trnité růže. Lazeckému se stává i protivenství jakousi ostruhou, tvůrčí hodnotou, jež ho popohání k duchovním zráním. Údělem básníka je taktéž postihnouti obrazu temnoty, z jejíchž drápů se mu podařilo vymanit a o níž nedokáže mlčet: „*A viděls tvůrce v tlamě hadí, / kde jako tkadlec žaly tká? / Nad propasti a tvrze, hrady, / tam září domov básníka!*“¹⁴⁷ Černá a bílá jsou vedle sebe konfrontovány v poměru dvou zdánlivě stejně mocných sil: „*V temnotách, které k světlu krouží, / teď sten se ozval v kostech tvých, / sten slov, jež jako dravci krouží / nad námi v kruzích velikých.*“¹⁴⁸

¹⁴³ LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 17.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 23.

¹⁴⁵ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 13.

¹⁴⁶ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Jan 1:1.

¹⁴⁷ LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 28.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 24.

Uvědomění si podstaty vlastního bytí a pokorné přiznání víry v Tvůrce všehomíra, který stvořil nebe i zemi, dokládá příznačná báseň nesoucí název *V tichu*: „*Když v nočním tichu k tobě přijdou věci / a řeknou ti, že někdo váží hvězdný dech / i celý vesmír nese na svých plecích / jak vídávals na starých obrazech // když síly poznáš, které nebem vládnou / v bouři či zlehka váží vzduch / kroužením ptáci výškou neúplatnou, / a když tam k jitru dospěje tvůj duch.*“¹⁴⁹ Z veršů je cítit přimknutí se ke křesťanskému vidění světa i procitnutí z jakési „temné noci“, s níž by si nezdala ani věčná tematika významného středověkého básníka, španělského mystika a světce Jana od Kříže.

Podmanivě působí i báseň *Vinný kmen*, u jejíhož odkazu bychom se mohli dobrat až ke slově Krista, jež parafrázuje evangelium podle Jana: „*Já jsem pravý vinný kmen, vy jste ratolesti.*“¹⁵⁰ Básník zde vykresluje obraz lva, v němž můžeme opět uzít metaforu Krista, lva z Judy, který vytrásá ze své hřívky roj hvězd za doprovodu lyry: „*Tu božím semenem v noc lásky oplodněn / celičkový vesmír ten i s kruhy nesčítnými / v tvém srdci zrodí se, vydechne tvory svými / a láska proroste tě jako vinný kmen.*“¹⁵¹ Adoraci na stvoření posléze otevírá pohled na lva, který se proměnil v dítě s korunou na hlavě a s plným klínem jablek. Korunou rozumějme trnitou cestu kříže, již Vykupitel podstoupil pro spásu lidstva, zbičovaný a poplivaný coby židovský král. Jablky chápeme ovoce, které uzrálo na ratolestech proměněného dřeva kříže ve strom života; tedy těch, co zůstali věrni základům, jež položil sám Kristus.

Odvrácenou stranu existence a symbol prvotního hříchu naopak shledáváme v nenapravitelnosti lidstva, které si nepřestává zahrávat s pokušením v podobě jablka jedovatého, a dává tak přetrvat ve světě zlu, přibližujíc se peklu: „*Ted' v prsty zamrazí a hned zas v dlaně pálí / jak žhavé železo či oheň sám / národů rouhavých, jež s hukotem se valí / blíž každou chvíli blíž k podzemním krajinám.*“¹⁵²

V básni *Za smutných dní* přemítá básník nad motivem času a jeho plynutím. Verše místy podléhají až možná skepsi a nostalgii; ani té však není člověk na své pozemské pouti ušetřen. Minulost je pro něj tím, co je již nenávratně pryč, a nelze ji vrátit zpátky. I mnozí básníkovi přátelé, s nimiž se vídával, rozmlouval a pil víno, se stávají stíny, které odvál čas. Obdobně je to i s verši, které kdysi slavily triumf. Budoucnost je na druhé straně tajemstvím vznášejícím

¹⁴⁹ LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 35.

¹⁵⁰ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1. J 15:5.

¹⁵¹ LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 49.

¹⁵² Tamtéž, s. 51.

se nad obzorem nových dní, do něhož je člověk uvržen: „*Co bylo, v mlhách je. Co bude, stejně zamlženo.*“¹⁵³ Když píše Lazecký o cestě bez cíle, nemíní jistě skutečnost, že by jako křesťan nepoznal smysl života a neměl pro co žít. Spíše si připadá jako pouhý poutník, cizinec pro tento svět, jehož domov je docela jinde.

7. 7. 1 Recenze na sbírku

„*Proti předcházejícím sbírkám se tu Lazeckého verš, dosud většinou hymnicky rozepjatý, zestručňuje a zcivilňuje a současně i s výrazem méně extatickým a visionářským vyjadřuje nedávnou tragickou válečnou zkušenost.*“¹⁵⁴ Tak vnímá dílo recenzent Jaromír Hořec ve své studii *Poezie života a víry*. Vladimír Stupka vidí v Lazeckém zase meditativního básníka, jenž obnovil uměleckou a spirituální tradici našeho baroka a dává ho do souvislosti se jmény jako Otokar Březina, Jaroslav Durych, Jakub Deml, Jan Zahradníček, Jan Čep či Josef Kostohryz.

Bylo by chybou v souvislosti s tradicí lidového baroka nezmínit také jméno Bohuslava Bridela. Lazeckého poezie je totiž na podobné metodě protikladů a kontrastů, jakými jsou světlo a tma, noc a den, čas a věčnost, hřích a milost, elementárně vystavena.

7. 8 Má paní hudba

Lazeckého básnická tvorba kulminuje v 70. letech 20. století, kdy mohl vydat sbírku veršů díky relativnímu uvolnění doznívajícího „pražského jara“. Básník se tak vynořuje ze svého dlouholetého zakletí, když mu budějovické nakladatelství Růže umožňuje vydat k 130. výročí narození Antonína Dvořáka komponovanou sbírku s názvem *Má paní hudba* (1970), k níž maloval obálku Jiří Müller. Do té doby neměl Lazecký na publikování příliš štěstí, neboť mnohá nakladatelství jeho verše pro dospělé odmítala.

Má paní hudba je básnické ztvárnění Dvořákova života počínaje jeho dětstvím a zasvěcením hudbě, která jej jako malého chlapce naprosto okouzila: „*Pověz nám, pověz, pacholíku / bylo to snad v tom kostelíku, / který nad řekou vykvétal? / Víš, tenkrát, v létě, na mši ranní, / kdy zaslechl hru na varhany / a v úžasu jsi nedýchal.*“¹⁵⁵ Z jeho mladických

¹⁵³ LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů), s. 58.

¹⁵⁴ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 14.

¹⁵⁵ LAZECKÝ, František. *Má paní hudba*. České Budějovice: Růže, 1970, s. 16.

návratů od muziky napříč potemnělým lesem je patrná také inspirace pro pozdější napsání opery Rusalka: „*Med kapal z hvězd na tiché louky. / Přes mýtinu a přes palouky / tančil sbor štíhlých rusalek. / Měsíc jim líbal vlasy zlaté, / vodník na vrbě rozsochaté / bručel a mžoural zpod víček, / jak pohladil by vlasy zlaté.*“¹⁵⁶ Skladba líčí i nesnadný životní úděl hudebního skladatele: „*Nepadá dílo jen tak z nebe / přítelem byls mu tvrdý chlebe / půl života. I potom svět / mu mnohou notu trnem zranil / do vzdoru a též k milování.*“¹⁵⁷ Ať už to bylo řemeslo zděděné po otci, jež Dvořáka netěšilo, odchod na vojnu, smrt vlastních dětí nebo stesk po domovině v zámoří.

7. 8. 1. Reflexe díla

Lezeckého rozmáchnutý verš zní ovšem často až příliš verbalistně a pateticky: „*Psal noty, noty, jenom noty - - - / a do not slunce, dešť i psoty, / všecko, co lidský život dal.*“¹⁵⁸ Nebo na jiném místě: „*Narozen z písňě vesničanu / vytvořils hudbu oceánů.*“¹⁵⁹ Jak soudí někteří kritici a recenzenti, báseň je významově prázdná. Pokud jde totiž o obsah, je skladba jakýmsi zveršovaným životopisem postrádajícím hlubší básnický um. Podle mého názoru v ní stále doznívají, byť možná nevědomky, pohádkové motivy – sudičky, princezna, pták ohnivák, Plaváček či poklad – a působí v tematice skladatelova života spíše rušivě. Svázaný pravidelný verš a neoproštění se od tvorby pohádek tak má za následek spíše kýčovitý dojem z díla a působí poněkud lacině.

V korespondenci s Mojmiřem Trávníčkem nacházíme autorovu sebereflexi, v níž tvrdí: „*Někteří vidí vrchol ve sbírce Jenom vzlyk temnot, jiní dávají přednost knížce Má paní hudba. K té mají někteří velmi kritické výhrady, jiní zase chválí. Nakonec si básník musí poradit sám se sebou, nikdo jiný to za něho nebude vytahovat z ohně. Sám mám ke všem těm knížkám stejný vztah, ale i tak si myslím, že nejsou takové, abych nemohl napsat něco lepšího. V každé z nich je něco, co ukazuje cestu dál.*“¹⁶⁰

¹⁵⁶ LAZECKÝ, František. *Má paní hudba*. České Budějovice: Růže, 1970, s. 22.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 5.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 63.

¹⁶⁰ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 22.

7. 9 Hledání klíčů

Básníkovo celoživotní úsilí dovršuje sbírka *Hledání klíčů* (1971), která jako by dávala tušit několikaleté vření verše, jehož zdánlivé dřímání se znovu probudilo v plné síle. Vytryskl pak na povrch země jakožto opožděný důsledek dočasné liberalizace kulturní politiky v rámci „pražského jara“ 1968.

Jak by řekl Boudelaire, vysoký věk, jako je tomu u Lazeckého, je spíše dobou, kdy se básník obrací snáze k eseji než k veršům, ne-li ke kritice. Jaromír Hořec je však toho názoru, že Lazecký nabírá nový dech, a to i navzdory svému pokročilému věku sedmašedesáti let. Sklízí tak výrazné plody svého lidského i uměleckého snažení. Tuto skutečnost neumenší ani to, že sbírka začíná vznikat za pobytu básníka v nemocnici.

„*Ukovat klíče k člověku, to znamená pro básníka ukovat také klíč k sobě. A otevřít jím tedy své srdce, vyznat se z jeho hoře a z tíže, již je překonáno k zemi, z toho všeho, co člověka trýzní, neboť na dně může být bolest, ale s bolestí je také vždy pravda, ona krásná a nepomíjející, ze které už klíčí naděje.*“¹⁶¹ Lazeckého spirituální poezie z „temnot“ není jen pochmurným setrváním v bolesti, nýbrž razí si z ní cestu k jitrnímu světlu. Jsou to verše dozrávajícího básníka, jenž se dívá na svůj život a účtuje s tím, co čas a krutá léta odnesla. „*Básník jako by bilancoval svůj život, roky světa, dobu válek a utrpení i dalších nadějí, pohledem člověka lety zmoudřelého, zdánlivě vyrovnaného, avšak se stálým pocitem řeřavého uhlí, ostnů a prchajícího času.*“¹⁶²

Reflexivní verše jsou již blíže konkrétnosti a mají také větší váhu, nejsou patetické, ale naopak – je v nich výstraha varující člověka současnosti před nebezpečím. Naléhavost hlasu promlouvá ke čtenáři často v druhé osobě, zejména pak v posledním oddílu sbírky. Prorocký tón je možná místy lehce spoután pravidelným veršem, takže lze na základě ostatních prostudovaných sbírek usoudit, že básníkovi je vlastní spíše verš volný.

Dochází zde však bezpochyby k proměně jeho básnické struktury. Ve verších se obráží doba se všemi svými starostmi i nadějemi, básník hledá klíče k člověku, jeho údělu i k samotné věčnosti. Motivy každodennosti a obyčejných věcí, k nimž básník sestupuje, tu a tam nenadále ustupují do pozadí na úkor metafyziky a filosofických pasáží: „*Udivuje, jak suverénně si Lazecký vede ve svých nejlepších básních, kolika směry je dovede rozeznít, do*

¹⁶¹ VODÁK, Václav. *Na cestě k jitrnu* in Lidová demokracie, 29. 3. 1972, s. 5.

¹⁶² URBANEC, Jiří. *Život a dílo Františka Lazeckého* in Časopis Slezského muzea. Série B-vědy historické. Roč. 39, č. 1 (leden-duben). 1990, s. 66.

jakých poloh vystoupit, jak jeho verše vyznívají, někde až apokalypticky, jinde surrealisticky, a přitom jsou stále zevnitř prosvětleny magickým jasem. ¹⁶³

7. 9. 1 Biblické aluze

Nyní se budeme věnovat, tak jako i v dalších částech této práce, literárním a zejména pak biblickým aluzím v díle Františka Lazeckého. Abychom mohli pokračovat v analýze, je třeba nejprve objasnit tento užívaný pojem.

Aluze (z lat. alludere) - jde o odkaz nebo o návaznost celého textu nebo jeho části na jiný text. Vlastní účinek aluze zajišťuje jednak společenská situace, jednak společenská literární i mimoliterární tradice autora a čtenáře. Aluze rozlišujeme na literární a neliterární. *„K literárním aluzím patří odkazy na významné historické události, literární díla, náměty, motivy, postavy atd. Všeobecným zdrojem aluzí jsou okruh biblické kultury a výtvořiny antické vzdělanosti.* ¹⁶⁴

„Základním předpokladem pochopení aluze v literárním textu je shodná nebo blízká pragmatická čtenářská dimenze autora a čtenáře. V opačném případě, pokud čtenář není literárně vzdělán, aluze ztrácí na své srozumitelnosti a v krajních případech může dojít až k úplné dezinterpretaci textu. ¹⁶⁵

Skladbu odmyká příznačná báseň *Brána*, která jako by evokovala slova z Matoušova evangelia: *„Vejděte těsnou branou; prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.“* ¹⁶⁶ Právě za těsnou branou je pramínek světla, kdežto za zády člověka stojícího před branou je pouhá tma naplněná jeho hříchy, nevírou a zaslepeností. Jen plamen Ducha, hořící v člověku, jej dovedl až sem, aby odemkl bránu, jež ho dovede do života věčného. Brána je tak de facto zhmotnělým probuzením a uvědoměním si víry v Boha. Existuje mnoho cest, ale jen jedna brána. Ono nalezení Boha v sobě se stává klíčem, kterým

¹⁶³ HEYDUK, Josef. *Nová knížka F. Lazeckého* in Lidová demokracie, 15. 2. 1972, s. 5.

¹⁶⁴ PAVERA, Libor; VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: nakl. Olomouc, 2002, 422 s., ISBN 80-718-2124-1, s. 18.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 18.

¹⁶⁶ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Mt 7:13-14.

lze bránu odemknout: „*Neboť co odemkneš, zůstane odemčeno, / co uzamkneš, zůstane uzamčeno, / oč budeš tlouci na brány, to bude ti dáno.*“¹⁶⁷

Další z biblických aluzí nacházíme v básni *Strážce orloje*: „*To je ten čas, v němž nemožné možným se stává / kdy sedmidenní týden má ještě den osmý.*“¹⁶⁸ Lazecký zde podtrhává biblickou pravdu o tom, že „*u Boha není nic nemožného.*“¹⁶⁹ Chce pravděpodobně poukázat na to, že i zdánlivě nepochopitelné věci mají svůj skrytý smysl a že i sedmidenní týden, který Bůh stvořil, má i svůj osmý den – den vzkříšení. Není však Bible samotná plna paradoxů a na první pohled absurdních věcí? Postavit chrám za tři dny, jít obětovat svého syna na oltář, žít na poušti a živit se kobylykami, oženit se s nevěstkou, neshořet v ohnivě peci...?

Varovné gesto a apokalyptický tón vyznívá z podivuhodné básně s názvem *Kdo*. Latentní postava Krista přicházející skrze požár ohně a krupobití k člověku výrazně evokuje *Zjevení svatého Jana*. Kristus, jehož jméno není od začátku do samého konce vůbec zmíněno, zde však vystupuje jako ten, jehož „*vzezření bylo tak znetvořené, že nebyl podoben člověku, jeho vzhled takový, že nebyl podoben lidem.*“¹⁷⁰ Se zejícími ranami od hřebů přesto stojí s lehkostí nad zlem světa, jen jeho zmučená tvář hovoří výstrahou beze slov.

Je s podivem, že své místo ve verších má i jméno Jidáše: „*Slib čistoty ráno, k ní křídla věrnosti přidáš / obě zavedeš do slunečních zahrad / Sotva přijde noc, už je tu s polibkem Jidáš / osidlo na osice, do pekel pád.*“¹⁷¹ Postava jednoho z Dvanácti učedníků, která vydala Krista velekněžím za třicet stříbrných, čímž podala svou ruku ďáblu. Osika, jejíž listy připomínají chvění pekelných úzkostí, bude patrně vždy výstrahou všem sebevrahům, neboť byla místem, na němž skoncoval svůj život i Jidáš poté, co zradil nevinnou krev a neunesl břemeno svého hříchu.

V básni *Roztrhaný plášť* odkazuje Lazecký na křižování Krista na Golgotě, kdy o jeho plášť losovali vojáci. Především událost v Getsemanské zahradě, kde se jeden z učedníků chápá meče na obranu Ježíše, pro něhož přišli vojáci, výstižně podtrhují verše: „*Když bereš meč, proti sobě obracíš ostří.*“¹⁷² Neboť Kristova slova hovoří za vše: „*Všichni, kdo se chápou meče, mečem zajdou.*“¹⁷³

¹⁶⁷ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 87.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 25.

¹⁶⁹ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Lk 1:37.

¹⁷⁰ Tamtéž, Iz 52:14.

¹⁷¹ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 64.

¹⁷² Tamtéž, s. 39.

¹⁷³ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Mt 26:52.

Častým motivem *Hledání klíčů* je také kohout, kterého můžeme vnímat jako symbol Petrova zapření nebo též marnosti, nicoty a beznaděje: „Zuřivě tesal do tvrdošijné tmy / a polnicovými údery svého kokrhání / celou výstrahu písňe / zatloukal hřebíky noci / hřebíky ukřižování / do rakve štěstí / každého zbloudilého verše / který nenesl zmrtvýchvstání / zkamenělého žalu.“¹⁷⁴ Na jiném místě je kohout ekvivalentem svědomí, jež nelze umrtvit a které bude k člověku vždy promlouvat, někdy tiše, jindy hlasitě: „Přišel jsi, viděl. Jen to jsi nezapomněl / že na těch posledních hambalcích / bdí ještě kohout. Kohout svědomí / kterého nebylo možno podříznout nožem / neboť dosud nikdo nezkalil takové ostří.“¹⁷⁵ Stejně tak jej lze ovšem vnímat i jako toho, kdo svým kokrháním protrhává noc; zde se naopak stává poslem jitra.

7. 9. 2 Motivické a tematické konstanty

Nyní se blíže podívejme na motivické a tematické konstanty celé sbírky. Jako zázračný dar zasáhla v té době do básníkova citového života vnučka, a tak je pochopitelné, že právě ona rezonuje současně s jeho reminiscencí na zašlý dětský svět. Svědčí o tom nejen názvy básní *Dítě s kraslicí*, *Dítě s míčem*, ale i samotné vzpomínky na chlapecké výpravy, které ožívají před očima nikoliv bilancujícího, nýbrž již vyrovnaného a zklidněného básníka: „Dávno je tomu, co byli jsme ztřeštění chlapci.“¹⁷⁶ A dále jímavě dodává: „Vzpomeň si, vzpomeň, jak najednou k tobě / pohlédlo dítě / a toho dne ti nezapadalo slunce.“¹⁷⁷

Jistě se shodneme na tom, že dětství je obdobím nezatíženým, bezstarostným v prostých radostech života, plné okouzlení z lidí, věcí i otázek, na něž lze nalézt odpovědi a s nimi se i smířit. Dětské srdce přece ještě pořádně neví, co je to hřích, je světem nepokažené, dosud nezasvěcené do společenských konvencí, nevinné, neomrzelé a dosud čisté. Vše je mu srozumitelné. Dokáže se radovat z maličkostí a je oproštěno od všeho komplikovaného: „Kdybys neviděl v parku tančící děti / i růžový keř zůstal by obsypán / vločkami sněhu.“¹⁷⁸

Zřejmě stále nám bude motiv dítěte připomínat atributy, jež jsou mu odjakživa vlastní – čistotu, pokoru, radost, vděčnost, důvěru, nespoutanost. Hodnoty, které dospělý člověk tak často postrádá, hodnoty, jež vyměnil v klamně domněnce za lepší. Není potřebou moderního

¹⁷⁴ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 23.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 84.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 21.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 79.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 15.

dospělého člověka, aby se podle Kristovy výzvy, znovu narodil – tj. stal se ve svých motivech, svém smýšlení a jednání opět dítětem?

Není náš „odlidštěný svět“ zatížen právě pýchou, malověrností, smyslností, prázdnotou a smutkem? Pro Lazeckého však neznamena „odlidštěný svět“ jen nějaké klišé, pouhý návrat do dětství či k jistotám předků, nýbrž spatřuje v něm touhu po změně, impulz k činu, který by jej zachránil a dal mu stanout opět v bezpečí.

Tématem úzce spojeným s reminiscencí na uplynulé roky i dětství je čas. Ten působí v básni *Včera a zítra* neklid, obavy a nedůvěru, z nichž cítí básník potřebu se vyzpívat: „*Tak by se mohlo zdát, že čas na minulé zapomíná / že naše skutky padají ke dnu v té jeho řece / jak opilci, ať už se napili zlého či dobrého vína. / Že vzplanou a zhasnou jak jiskra pod kopyty hřebce.*“¹⁷⁹ Náznakem se přitom dotýká predestinace nadcházejícího pokolení, které nebude mít svou životní pout' vůbec jednoduchou.

Vysoko nad zločiny, válkami i zlem lidstva v průběhu staletí se však skví hvězda z Jákoba – Kristus, jenž svým zmrtvýchvstáním přemohl svět a zlomil moc smrti. Je to právě přítomný okamžik, který otevírá bránu budoucnosti, k níž básník směřuje a z níž postupně přestává mít obavy a strach. Je si vědom svého přesahu, své transcendence, která je nad ním, a vše se snaží s pokorou přijmout. Je přesvědčen, že zrození není dílem náhody, ale že každý člověk zde má své poslání, neboť byl povolán ze tmy do onoho podivuhodného světla, jehož je součástí a které ho ustavičně přitahuje k sobě: „*Jsi zde. Sám. Mnozí říkají, že ze slepoty náhod / ale já tvrdím, že spíše z umění nejen toho / co bylo, nýbrž i toho, co je pozvalo z temnot / a co tě povolává stále a stále.*“¹⁸⁰

Vědomí údělu básníka, který sestupuje na zem, aby svým slovem obvázal rány člověčenství, nádherně vystihují verše básně *Svědék*: „*Ani ne proto, že nastává odcizení člověka člověku, / ale pro člověka, pro jeho nalezení / přichází básník do tohoto světa.*“¹⁸¹ Básník tak překonává každou temnotu i noc duše, přichází s vizí lásky, svobody a neporušenosti – s vítězstvím nad zlem: „*Ať něco takového / posedne lidi! Aspoň na jeden den / ať se objeví květ ve vztáhnuté ruce / Ať zazní slovo, jež otvírá kobky uvězněné řeči, / a oči ať se otevřou v bezelstnost dětí! / Pak znovu uvěříte, že svět bude trvat / a sedm spravedlivých ze Sodomy vyjde.*“¹⁸²

Paralelou k leitmotivu dítěte je Lazeckému však i vědomí vlastní identity, jakási nesmazatelná pečeť, již v sobě nosí coby křesťan a dítě Boží: „*V mé samotě svítíš prostinkým,*

¹⁷⁹ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 40.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 75.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 51.

¹⁸² Tamtéž, s. 79.

těšivým světlem. / Uprostřed rachotu bomb zpíváš naději země a lidstva / ty, dítě, které až z konce světa neseš / tvář Boží a Krista a Betlém. ¹⁸³

Téměř pohádkový motiv, jenž jako by se sem zatoulal z tvorby Lazeckého pohádek, nalézáme v básni *Tulipán*. Je jím ryba přinášející prsten, v němž se ukrývá rubín. V básni *Nápoj pro tvou žízeň* je to pro změnu sudička, postava opět jako vystřižená z pohádky: „*Sotva jsi procit, už byla tu žízeň / první ze sudiček, která mohla ti říci / jak a čím se zamyká noc a odmyká jitro.*“¹⁸⁴

7. 9. 3 Bipolarita básníka-křesťana

V Lazeckého vědomí se ustaluje ona dvojpólovost, bipolarita vlastní snad každému křesťanu, dramatický svár dobra a zla, temnot a světla, pádu a vykoupení, hříchu a milosti. Rozpolcená se mu jeví lidská existence, kde je člověk jakýmsi nositelem dvou odlišných tváří: „*Měli bychom vědět, že pod naší nohou / vzlétají holubice radosti i havrani zla.*“¹⁸⁵ Každý, kdo má zdravý rozum, dobře ví, že člověk je bytost složitá – že je v ní něco ze zvířete, něco z ďábla a něco ze světce. Právě prvotní hřích v Edenu má za následek porušení smlouvy člověka s Bohem. Člověk znevažuje svou svobodu a v důsledku své vzpoury je pošpiněno i jeho božství: „*A proto od jisté doby / v tobě číhá / v tobě zápasí / divokost tmy s dokonalostí růže / v jejímž erbu objímá svět soumráčnost trní.*“¹⁸⁶ Ve vůli člověka tak zůstává sklon, který snadno svádí ke zlému. Na jedné straně animální stránka tíhnoucí ke smyslnosti, konzumu a mamonu, na straně druhé dokonalost, touha po svatosti.

Každý člověk se tak ve svém životě podobá do jisté míry právě Jidášovi. Každý se někdy něčím provinil a zradil tak Krista, zašpinil si ruce cizí krví, když ublížil – stal se vrahem beze zbraně: „*Když se ohlédneš zpátky, co stopa, za tebou peněz / Sčítej! Kolik z nich ryzích, kolik z nich falešných bylo? / Kolik těch jidášských? Kolikrát všechno za nicku měnils?*“¹⁸⁷

Nelze si nevšimnout, že Lazecký se ve svých verších jeví rovněž jako velmi bystrý znalec lidského srdce. Zná jak výšiny i hlubiny, tak i výheň rozličných jobovských zkoušek, jež na člověka v průběhu života přicházejí: „*Jak často sedíme na kopečku svého popela / a s oblázky*

¹⁸³ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 67.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 49.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 78.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 16.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 41.

v ústech mumláme krutosti.“¹⁸⁸ Analogii s odkazem na knihu *Jób*, již ostatně pomáhal svého času překládat, věrně dokládá myšlenkový proud nad tématem lidského utrpení vůbec.

„*Hořké je vědomí nevykořenitelnosti zla, zla, které je jako nutný rub všudypřítomno ve všem bytí i v bytí člověka.*“¹⁸⁹ Lidské srdce, třebaže vykoupené Kristovou krví, se v pozemském životě stále potýká s padlou lidskou přirozeností, tedy hříchem, a zlem v mnoha podobách: „*Vytvořils peklo, postavíš kříž / v každém z nás tak trochu Kristus a tak mnoho lotři*“¹⁹⁰ Ačkoliv se zdá být ona protikladnost rovnocenná, zamysleme se nad lotrem po pravici; i on se dostává do ráje, když nahlédne svůj hřích a prosí Krista v posledních vteřinách svého života o odpuštění. Záleží jen na člověku, zdali přijme zodpovědnost za své jednání a je ochoten činit pokání. Je pouze na něm, jak se rozhodne – odemkne-li vězení své nesvobody, přijme-li milost shůry, nebo sám sebe zatratí: „*Pláč i zoufalství pekel, zpěvy i radost nebe / volnost i žalář, i pták jsi a jeho klec / co bylo, tě živí i na tebe plivá, / co bude, to dál tě střebe / a tak jsi jen člověk a doba, oběť a vzpoura / toho, co přichází, vina i očištec.*“¹⁹¹

7. 9. 4 Liturgická motivika

Četné antagonismy ani náznakem nezatěžují charakter poezie, nýbrž jsou básníkovi hnací silou, jakousi ostruhou, jež ho žene stále vpřed k tvůrčímu aktu, jímž je samo slovo. Se slovem si ostatně básník pohrává, soupeří s ním, sytí jím svého básnického ducha, vyvyšuje jej, ale zároveň k němu i sestupuje, rozbíjí jeho skořápku, aby se dobral na jeho dřev, na samé jádro existence: „*Ve mně zpíváš, chlebe slov, / ve mně zpíváš, chlebe každého dne!*“¹⁹² Na jiném místě pro změnu Lazecký píše: „*Chtěl bych tu ze sklepů čepovat slova.*“¹⁹³ Je evidentní, že na mysl má básník namísto vína slovo; to nám však – možná bezděčně, možná záměrně – nahrazuje místo, jemuž patří po právu motiv vína. Tím však docházíme k velmi zajímavému postřehu, neboť motivy chleba a vína, tak jak je zde autor zpola vykresluje, jsou ve skutečnosti liturgickými ekvivalenty pro tělo a krev Páně – onoho *Slova*, které se stalo tělem a prolilo svou krev na odpuštění vin lidstva.

¹⁸⁸ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 80.

¹⁸⁹ ČERVINKA, Jaroslav. *Nad dílem Františka Lazeckého* in Akord: Revue pro literaturu, umění a život: Brno - Praha. Brno: Rozrazil, roč. XV, č. 5, duben 1990, str. 10-29. ISSN 0862-6715, s. 25-26.

¹⁹⁰ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 39.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 24.

¹⁹² Tamtéž, s. 34.

¹⁹³ Tamtéž, s. 32.

7. 9. 5 Přírodní motivika

Sbírka je též hojně prosycena přírodními motivy. František Lazecký, „*přítel jalovců a jeřabin*“¹⁹⁴, jak jej nazval přítel Mojmír Trávníček, ve svých verších navždy zvětšil i obyčejný topol u řeky, malinový keř, podběl u potoka či skřivánka na nebi, šumění borovic či kukačku na modřínu. V jeho myšlenkovém světě je bezesporu hluboko uložené povědomí rodné země, jež v nabyté motivice tvoří kupříkladu vedle Zahradníckových *Jeřábů* a *Pozdravení slunci*, jakož i vedle Demlovy sbírky *Moji přátelé* rámeček katolické přírodní lyriky: „*Kolikrát jsem již hladil tvé dřevo, můj strome / to dřevo červené, to dřevo modřínové / Co hořelo v tobě, mi řeklo: Nezapomeň / naplnit ohněm a světlem, co dáváš svým slovem.*“¹⁹⁵

Adorace na stvoření nám dozajista v mnohém připomene svatého Františka (a není jistě náhodou, že je básníkovým křesťanským patronem). Světce chudého navenek, leč bohatého uvnitř, jenž proslul právě svou láskou k přírodě i ke zvířatům. I verše Františka Lazeckého se netají chvalozpěvy na rostliny, jakými jsou například růže, petrklíč, jablonoň a tis, stejně jako na zvířata – srnu, datla, motýla, skřivána či slavíka.

Neustálý koloběh času, který neúprosně míří vpřed napříč ročními obdobími, pak zachycují sugestivní scénérie jara, kdy zelenou stráň prorazí první petrklíč a ozve se zpěv pěnkav, či podzimu dýchajícího melancholií a vzlyky větru, jenž rozmetá spadané listy. Analogicky vzato jsou Lazeckého verše v mnohém podobny lyrice rakouského expresionisty George Trakla, jenž bývá nezdůvodněně označován jako „básník podzimu“.

Zatímco symbolika podzimu zrcadlí neodvratnost konce roku, jenž univerzálně ohlašuje smrt, jaro můžeme nahlížet pod zorným úhlem pohledu Lazeckého-křesťana jako na zmrtvýchvstání, které se nese v duchu zelené barvy symbolizující – jak jinak – než naději: „*Bud' růže, rozkvet' jak tulipán / Bud' v tolika barvách, co doba má tváří! / Tis mlčí. Jen hlouběji se ponoří v zeleň, / i kdyby byl v zeleni křížován.*“¹⁹⁶

Lazeckého okolní svět a život hoří, jiskří, srší, dští, mísí se, chrlí i letí, jak dokládají namátkou podtržená slovesa básní. Jejich celkový charakter však není zdaleka statický, ba právě naopak – „*v každé básni je sevřen téměř vulkanický dynamismus, sublimovaný básníkem posléze v ostře a se vzácným lidským porozuměním řezané obrazy*“.¹⁹⁷

¹⁹⁴ TRÁVNÍČEK, Mojmír. *Přítel jalovců a jeřabin*. Blahoslav, 1995, s. 107.

¹⁹⁵ LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie, s. 32.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 43.

¹⁹⁷ URBANEC, Jiří. *Život a dílo Františka Lazeckého* in Časopis Slezského muzea. Série B-vědy historické. Roč. 39, č. 1 (leden-duben). 1990, s. 66.

„I když obě básnické sbírky (pozn. *Hledání klíčů* a *Jenom vzlyk temnot*) z roku 1971 jsou ještě výrazně poznamenány někdejší strukturou širokého claudelovského verše na jedné a sevřenosti biblické sentence na druhé straně, přece se do nich nesmazatelně vtiskl zásadní pohyb uvnitř celého díla, onen proces proměny a vývoje, tak příznivý pro celé poslední období jeho básnické tvorby.“¹⁹⁸ Podle mého mínění patří sbírka *Hledání klíčů* k vrcholům Lazeckého poezie.

7. 10 Jenom vzlyk temnot

František Lazecký prodělal vývoj od vizionářského gesta *Kříže*, podobného poezii Otokara Březiny, až po básnické znovuoobjevení v cyklu *Jenom vzlyk temnot*.

Jde o sbírku volných meditativních veršů, v nichž Lazecký těží obrazy momentek z venkovské přírody, zachycuje spektrum časových glos i vlastních životních pocitů a reflexí. „V jeho verších lze vysledovat silné mravní cítění, přijetí života jako nelehkého údělu, vědomí vesmírného společenství mrtvých, živých a nenarozených.“¹⁹⁹ Tedy tentýž zážitek, který pocítujeme v díle Jakuba Demla, Jaroslava Durycha, Jana Čepa, Jana Zahradníčka i v tvorbě esejistů a kritiků Miloše Dvořáka, Rudolfa Černého či Alberta Vyskočila. Ona zkušenost, která je zároveň spjata s hledáním a uvědomováním si rodu. Rod jako součást země proto Lazeckého poutá láskou k rodnému Slezsku; obojí je mu jakýmsi duchovním závazkem a rozrůstá se v pojmu národa. Jiří Urbanec ve své studii o sbírce poznamenává také to, že „Lazecký má vytříbený smysl pro gradaci, pro pointu básně, pro jemný dotek věci a vztahů“.²⁰⁰

7. 10. 1 Analýza básně

V počátku této analýzy se dotkneme nejprve tématu času, který doznívá z předchozí sbírky, z *Hledání klíčů*: „Hle, drama času. Stálé napětí, ustavičné očekávání toho, co přijde z tajemné budoucnosti. Z budoucnosti, kterou je i ta nejbližší hodina. Ani o té nevíme, co

¹⁹⁸ ŠAJTAR, Drahomír. *Hledání klíče: literatura v regionu*. Vyd. 1. Ostrava: Společnost Leopolda Vrly, 2005, 109 s. ISBN 80-239-3856-8, s. 70.

¹⁹⁹ URBANOVÁ, Svatava. *František Lazecký*: [Určeno pro] 5. - 8. roč. Tematická jednotka pro základní školy. LZ; Č. 16, 1992, s. 4.

²⁰⁰ URBANEC, Jiří. *Život a dílo Františka Lazeckého* in *Časopis Slezského muzea*. Série B-vědy historické. Roč. 39, č. 1 (leden-duben). 1990, s. 66.

přinese. Přijímáme, rozdáváme, nakonec nám zůstane jenom to, co rozdáme.“²⁰¹ Takový je pohled básníka na plynoucí tok času, který sdílí v korespondenci s přítelem Mojmiřem Trávníčkem. Ve sbírce *Jenom vzlyk temnot* Lazecký pokorně přijímá skutečnost, že mu „svět upálil křídla“²⁰² a jeho pouť nenávratně skončí. Nevnímá však smrt jako něco, z čeho by měl strach, nýbrž je si vědom toho, že nebude trvat dlouho a ocitne se tam, „kde už se nepíše žádný letopočet“.²⁰³ Na smrt nazírá jako na součást přírodního koloběhu, svorník mezi minulostí, přítomností a budoucností. Naopak život vnímá jako plod „na košatém stromu vesmíru“²⁰⁴, řízeném moudrou rukou sadaře – Stvořitele.

Působivé verše o lidském prozření, nahlédnutí skutečnosti a úžasu z krásy pochází z básně *Milosrdenství*: „*Ptal ses věcí, věci neměly slova / ptal ses ticha, tichu zkameněl jazyk / Mlčel jsi. Už jsi nečekal nic / A náhle je odpověď zde: Blesk v tobě / který tě rozčísil v jedinou ránu. / Právě tím vsázením blesku sis uvědomil / že nekořeníš v sobě. Tvůj kořen je někdo mimo / určitě v tom, co jej zapaluje jako blesk svíci.*“²⁰⁵ Vědomí transcendence; toho, co básníka přesahuje – tedy Boha – a co zasahuje jako blesk z čistého nebe do jeho života v podobě slitování, graduje také v básni *Milost*: „*V zoufalství sáhneš do kapsy prozřetelnosti / Najdeš v ní poslední sirku / svíráš ji zkřehlými prsty. Sletí blesk / a ty se divíš, že z roští je takový požár.*“²⁰⁶

Pozoruhodná je v souvislosti s motivem milosti a naděje báseň *Měl jsem hlad*. Básník zde ilustruje výčet věcí, jimiž se obrazně řečeno sytil, ať už to byl vzduch, oheň, tma, marnost či ticho. Až když polyká bolest – „*náhle vybuchl plamínek naděje / který nasytil všechny prostory ve mně*“.²⁰⁷ Využití oxymóra, kdy doslova vybuchne plamínek, dokládá skutečnost, s jakou Lazecký usiloval o překonání temnot svou nehasnoucí vůlí k životu, v touze být oním světlem. Na jiném místě Lazecký píše: „*Bolest - - - To jsou ty jediné dveře v tomto čase, / jímž můžem v sobě nahmatat Krista / a v Kristu i sebe. Jen tak lze odvalit kámen, / který jsme sami svalili na tenhle věk.*“²⁰⁸

²⁰¹ LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiřem Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6, s. 27.

²⁰² URBANOVÁ, Svatava. *František Lazecký*: [Určeno pro] 5. - 8. roč. Tematická jednotka pro základní školy. LZ; Č. 16, 1992, s. 4.

²⁰³ Tamtéž, s. 4.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 4.

²⁰⁵ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 7.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 10.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 52.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 46.

„Záliba ve velkých slovech vyznívá v otevřeném prostoru ‚civilního verše‘ přepatetizované a nakonec banálně,“²⁰⁹ soudí o výše uvedeném verši M. C. Putna. Třebaže kritik považuje tuto pasáž za příliš vzletnou a bezvýznamnou, rád bych obhájil hluboký význam Lazeckého veršů. Uvědomme si nejprve, že křesťan, jenž není schopen přijmout ve svém životě bolest v jakékoli podobě, de facto odmítá břemeno, které je však jeho součástí. Vždyť Kristova slova o pravém následování: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě“²¹⁰ zde hovoří více než srozumitelně. Teprve tehdy, když člověk své utrpení přijme a obejmě jej navzdory své tíze, dojde k zjištění, že Kristovo „jho netlačí a břemeno netíží“.²¹¹ Jsou to mnohdy právě těžké životní zkoušky, co člověku napomáhá k dobrému, co rozvíjí jeho charakter a buduje naději, ale především pak zjevuje samotného Krista; ani on nebyl ušetřen bolesti. Každý, kdo touží Krista opravdově následovat, musí počítat s utrpením a bolestí, jež zákonitě přijde. Ano, vždyť Krista v sobě je možné nahmatat právě tehdy, má-li člověk podíl na jeho utrpení. Nehledě na to, že v každé bolesti zůstává prostor pro to, aby v něm zazářil Kristus svým vzkříšením a oslavil se tak i skrze lidské utrpení, vždyť: „bolest je korunovace člověka v Bohu“.²¹² Podle mého přesvědčení jsou výše uvedené verše enormním svědectvím toho, jak se Lazecký stává básníkem-křesťanem vskutku vyzrálým a pokorným.

V básni *Jidáš* pak graduje Lazeckého soucit pro Jidášovu zradu, když autor vstupuje do uvažování a cítění jednoho z Dvanácti apoštolů. Není tato postava až příliš často vydávána za pouhopouhého obětího kozla, terč veškeré nenávisti a předsudků? Vždyť Jidáš není v černobílém vidění světa vnímán jako pouhý zrádce. Pokud se hlouběji zamyslíme, musíme uznat, že bez něj by se byl plán Boží spásy pravděpodobně neuskutečnil. Oč byl horší než Petr, který zapřel Krista? Byl bez Božího milosrdenství předurčen k ztracení? Dost možná to byl člověk zmatený, plný skrupulí, který po svém činu volal o pomoc; když se mu však nedostalo soucitu, pro svou vinu ztratil důvěru a zlomil hůl nad sebou samým. Téma soucitu, zklamání a zoufalství podtrhuje skutečnost, že tato rozporuplná biblická postava se skrývá i v každém z nás. Jidášův osud nám tak vedle kristovského nazírání na svět vyvstává jako Boží kontrapunkt. I zde se tak zračí Lazeckého tak často uplatňované bipolární vidění světa.

Možná až zarazí opětovné ozývání se smyslové stránky existence, podobně jako tomu bylo ve sbírce *Krutá chemie* či *Kříže*: „To černé a chlípné zvíře v tobě / stále obrací dolů

²⁰⁹ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 1390 s. ISBN 978-80-7215-391-6, s. 966.

²¹⁰ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Mk 8:34.

²¹¹ Tamtéž, Mt 11:30.

²¹² LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 48.

ostny své srsti. ²¹³ Ono černé zvíře je básníkovi jakousi Achillovou patou, ostnem – poslem satanovým, který jej sráží k zemi, a současně je mu příčinou nekonečné rozpolcenosti, hněvu a zármutku. Vnitřní zápolení vede lyrického mluvčího až k ukování řetězu, jímž svou animalitu poutá k hoře, která znázorňuje pevný opěrný bod, jakousi skálu, jíž nemůže být nikdo jiný než Bůh.

„*Ustavičný požár těla / za ustavičného nařikání duše*“²¹⁴ se probíjí takřka augustinovským tónem k lásce, původnosti a nevinnosti rajského Edenu. Objevuje se motiv hada symbolizující d'ábla, nepřítele lidského pokolení. Lstí se snaží člověka oklamat, jako kdysi v zahradě Adama s Evou. Až pokušení ukazuje, co je v člověku a v jeho charakteru; básníkovi se otevírají oči v poznání lásky, načež „*hadu nezbyvá než pokorně složit uchvácenou korunu / dopít černě hořící smůly / a odplazit se do temnot zavržení*“.²¹⁵

Jakou hodnotu by přece pak měla cesta křesťana, kdyby nebyl třiben zkouškami víry a pokušeními, jež otesávají dlátem bolesti a zla do samého konce charakter člověka? Lazecký jako kdyby i navzdory svému obtěžkání – sváru ducha a těla směřoval každodenním bojem i duchovním umrtvováním po cestě dokonalosti stále k jedinému cíli: „*Být svatý, to je jako stoupat na skleněnou horu. / A nohy stále přitom ujíždějí, takže se zdá, / že stojíme na místě. Tisíce kroků / a jen milimetr útěku před propastí.*“²¹⁶

„*Sídlíště tvých vin, bojiště tmy a světla / bez něhož bys možná byl anděl / nebo vykleštěný hřích, který nic neví / o podstatě vzkříšení z pláče.*“²¹⁷ Tak popisuje Lazecký nevykořenitelnost zla jako nedílnou, a de facto i smysluplnou, součást křesťanského života, má-li nastat zmrtvýchvstání. V uvědomění si své zranitelnosti a slabosti si může být básník bezpochyby jist slovy svatého Pavla: „*Právě když jsem slabý, jsem silný.*“²¹⁸ A to právě tehdy, když vidí samotný přesah bolesti Božíma očima: „*V tom zranění je možná tvé budoucí štěstí.*“²¹⁹

Bolest a utrpení – jak již bylo naznačeno výše – je ostatně tématem sama pro sebe: „*Budeš dál trpět. Budeš ranou tak dlouho / až smrtí odpovíš na to, co jsi byl zde / Potom tvé dílo pozná milosrdenství času.*“²²⁰ Jistě se shodneme na tom, že víra bez skutků je mrtvá. Pokud však dílo člověka-křesťana skutečně obstojí, čeká jej věčná odměna v nebeském království.

²¹³ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 9.

²¹⁴ Tamtéž, s. 23.

²¹⁵ Tamtéž, s. 23.

²¹⁶ Tamtéž, s. 58.

²¹⁷ Tamtéž, s. 13.

²¹⁸ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, 2. Kor 12:10

²¹⁹ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 13.

²²⁰ Tamtéž, s. 7.

Dílo nelze nedokončit, ani od něho prchnout. Jediné, co zůstává, je volba – ať už dobra nebo zla.

Poslední báseň sbírky je vystavena na metafoře katedrály, která implicitně odkazuje na 1. list Petřův Nového zákona: „*Přistupujte k Pánu, k živému kameni, který lidé sice odhodili, ale který je v Božích očích vyvolený a vzácný, a vy sami se staňte živými kameny pro duchovní chrám.*“²²¹ Lazecký si zde všímá upadající společnosti, jejíž lidé „*vyvrátili věže / rozbili zvony / roztloukli kámen nárožní.*“²²² Poněvadž je básník vnímavý k rozlišování dobrého a zlého, nevyhnutelně cítí, jak se během dějin rozmáhá zlo na zemi, lidé se vydávají na scesti, bloudí a odpadají od víry v Boha. Zároveň však s člověkem i s rodnou zemí soucítí a touží se vyslovit, ba místy až vykřičet ke stavu tehdejší doby, takže v jeho závěrečné apostrofě zaznívá úpěnlivá modlitba ke všem mučedníkům i světcům: „*Ať mrtví orodují za přicházející pokolení!*“²²³

Zásadní význam Lazeckého veršů tkví v uvědomělé identitě křesťana, který svou poezií přináší radostnou zvěst, tak jako skřivan ohlašuje příchod jara, navzdory všem protivenstvím, temnotám, beznaději i nicotě: „*Jak slovo vržené do tmy je slovo básníka / slovo s nezabítelným srdcem.*“²²⁴

7. 10. 2 Františkánské motivy

Motivem, jenž by rozhodně neměl upadnout v zamlčení, je zvíře-osel. Ať už k nám zaznívá báseň *Oslík svatého Františka*, *Oslík tvého těla* či *Oslík tvé duše*, vždy je toto ubohé zvíře symbolem františkánské pokory, toliko blízké právě i Františku Lazeckému. Básník nazírá na osla jako na toho, kdo ujařmen klopýtá s těžkým břemenem prašnou cestou, je přitom bičován, sotva se smí nalokat vody ve studánce a sežrat trnitý a hořký bodlák u cesty, aby jeho vychrtlé tělo nabralo sil. Dost možná je toto zvíře znamením trpělivého snášení bolestí i útrap vlastního údělu. Básník ke zvířeti soucitně promlouvá, když v tom má najednou pocit, že i osel má duši. Ona duše může být naše zrovna tak jako toho nejubožejšího tvora na světě. Náhle v ní spatřuje odraz „*ukřížovaného Krista / který se přikrývá kápí a kutnou*“.²²⁵ Vírou a pokorou sobě vlastní je s to Lazecký překonat každou propast, již má jeho oslík přejít.

²²¹ BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, 1. Pt 2:4-5.

²²² LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 85.

²²³ Tamtéž, s. 85.

²²⁴ Tamtéž, s. 5.

²²⁵ Tamtéž, s. 61.

Třebaže je Lazecký člověkem věřícím, sám na vlastní kůži zažívá ve svém životě mnohé duchovní vyprahlosti, kdy se mu zdá, že Bůh mlčí: „*I Bůh je osamění / jenže v trojí podobě.*“²²⁶ Nezřídka má dojem, že jeho srdce upadá do propasti nicot a prázdnoty. Touží se proto osvobodit ode všeho pomíjějícího, ať už to jsou věci, vzpomínky, slova nebo krajiny, leč nic nepomáhá. Až tehdy, když do svého srdce vpouští Boha, který jediný může naplnit jeho kalich požehnáním až po okraj, je vše proměněno: „*Hned bylo plné jak vesmír / i to v něm bylo, co se prostírá za ním / i nebe, i peklo, i očištec / i minuta, i věčnost / i člověk, i láska k němu / a radost dětskou tváří smála se v něm.*“²²⁷ Teprve utřídění si životních hodnot dává všemu smysl.

7. 11 Večeře u kata

Na konci sedmdesátých let dává Lazecký pravděpodobně vzniknout své básnické lyricko-epické skladbě *Večeře u kata*, která je doplněna básní *Noční procházka s Falstaffem*. Sbíрка vychází až posmrtně v exilové edici Poezie mimo domov v Mnichově a běžný čtenář k ní neměl před listopadem 1989 pražádný přístup.

Sbíрку otevírá toliko příznačný, až faustovsky vyznívajícím citát Františka Halase: „*Poezie je krví svobody.*“²²⁸ Již první verše dýchají dojmem soumraku, melancholie a pochmurnosti: „*Nad sotva plynoucí řekou se houpal růžek měsíce / připomínal mi zakřivené ostří katovské sekery*“.²²⁹ Sám básník se uprostřed potemnělého města, bez známky bližšího časoprostoru, střetává s jakýmsi známým, jehož „*břicho mu plandalo téměř mezi koleny / v houstnoucím šeru připomínal loď / plující od pobřeží nazvaného Spokojenost / k druhému pobřeží pokřtěnému jménem Dobrá nálada*“.²³⁰ Brzy rozpoznává, že za vzezřením dotyčného, který symbolizuje konzum, materialismus a přetvářku, vězí ve skutečnosti filosofie, jejímž vyznáním je pouhý žaludek a chtíč. Analogicky vzato ztělesňuje onen známý nepřítele Kristova kříže, jak o tom píše i svatý Pavel v listě Filipským, a podobá se tak těm, jejichž „*koncem je zahynutí, jejich bohem břicho a jejich chloubou to, zač by se měli stydět, neboť smýšlejí přízemně*“.²³¹ Známý, jehož lyrický subjekt nazývá Falstaffem, je vysloveně anetický

²²⁶ LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971, s. 48.

²²⁷ Tamtéž, s. 62.

²²⁸ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 9.

²²⁹ Tamtéž, s. 11.

²³⁰ Tamtéž, s. 11.

²³¹ BIBLE: *písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Fil 3:19.

typ člověka (tj. člověka bez svědomí) ohánějící se slovy: „*Žádné hoře z rozumu, žádné hoře ze svědomí / všechno je hmota, která požívá hmotu / a z požíraného zas tvoří jen hmotu.*“²³² Úlisně pobízí básníka k večeri u mistra kata, který ho k sobě pozval. Se srdcem nepokojným a zmítaným strachem se nechává básník přece jen přemluvit, snad mu dělá problém říci „ne“, a tak se zanedlouho ocitá tam, „*kde už se zapomnělo na to, co je to život / tam, odkud bylo vidět jen samé umírání*“.²³³ Na místě odvrácené stránky existence, kde cosi trouchniví a trpce zahrnívá a páchne spáleninou.

„*Ne nikdy jsem si nedovedl představit / že k té protiosobnosti může být tak vysoko / Ne, nikdy mě nenapadlo, že ke katovi může být tak nehorázně blízko.*“²³⁴ O jaké že protiosobnosti je řeč? Nemůže trvat dlouho, aby čtenář pochopil, že stojí před ztělesněním padlého anděla, samotného d'ábla: „*Zpod značně již vypelichaného obočí / hleděly na mne dvě vodnaté oči / zparchantěného anděla sraženého odněkud na zem.*“²³⁵ Jistou paralelu lze po hlubším nahlédnutí spatřit ve starozákonní knize *Izajáš*, která zmiňuje pád anděla Lucifera: „*Jak jsi spadl z nebe, třpytivá hvězdo, jitřenky synu! Jak jsi sražen k zemi, zotročovateli pronárodů!*“²³⁶ Stejný, pro tentokrát však apokalyptičtější podtext, nacházíme ale rovněž v novozákonním *Zjevení svatého Jana*: „*A veliký drak, ten dávný had, zvaný d'ábel a satan, který sváděl celý svět, byl svržen na zem a s ním i jeho andělé.*“²³⁷ Kata ovšem neobklopují andělé, nýbrž věrní posluhovači, patolízalové.

Na první dojem působí kat až příliš sebejistě a v jeho histriónském jednání i myšlenkových pochodech nelze přehlédnout krutost, bezohlednost, falešnou blahosklonnost i odvěké pohrdání. Na večeri se s ním básník dává do řeči, ba co více, vědomě, s nevídanou troufalostí, se pouští do polemiky na poli pokušitele: „*Utrhl jsem další lístek ze stromu, pod kterým jsem stál*“.²³⁸ Co na tom, že filosofie kata a filosofie básníka jsou naprosto protichůdné?

Kat básníkovi bez ostychu tyká, jako by jej znal snad odjakživa. I tato skutečnost nás může vést k zamyšlení, neboť i d'ábel ví o každém sebemenším prohřešku člověka od jeho zrození. Na druhou stranu si zkusme položit takřka zásadní otázku: Kdo jiný by měl podat

²³² LAZECKÝ, František. *Večere u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 18.

²³³ Tamtéž, s. 14.

²³⁴ Tamtéž, s. 14.

²³⁵ Tamtéž, s. 16.

²³⁶ *BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Iz 14:12.

²³⁷ Tamtéž, Zj. 12:9.

²³⁸ LAZECKÝ, František. *Večere u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 17.

svědectví o zkušenosti se svým úhlavním nepřítelem, satanem, a jeho pokušeních, než sám křesťan?

Příběh postupně graduje při nalévání vína, které nechutná jinak než po krvi katových obětí: „*Mluvit o víně a vinicích / bylo v ten večer více než pochybné.*“²³⁹ Kat se pouští do analýzy posledních úlovek: „*Dnes dopoledne skončili pod mou sekerou tři / odpoledne dva. A nebyl mezi nimi / ani jeden vrah dokonce ani smilník... Šlo vesměs o intelektuální zločiny.*“²⁴⁰ Přitom odhaluje tajemství svého úspěchu, kdy rozsévá nepřátelskou (respektive Boží) filosofii na svahy své vlastní vinice; jinými slovy – vydává zlo za dobro, převrací lidské hodnoty naruby, rozsévá plevel na území Stvořitele.

Pře nabývá kontur, když kat začne obhajovat sebezbožštění: „*Když člověk dojde ke svému uvědomění / když pozná, že je bohem pro sebe i pro svět / Potom je jeho konec cesty do neznáma / Může uskutečnit všechno, co vykvete v jeho mysli.*“²⁴¹ Na to mu básník oponuje a varuje před zhoubností této démonické myšlenky, jež měla v minulosti ve svých důsledcích na svědomí nejen koncentrační tábory, plynové komory, ale i mnohá pronásledování a žalářování. Byla to přece sama pýcha, která předešla pád lidstva, nevyjímaje v tomto případě ani hrůzy a krveprolévání druhé světové války. Nemluvě o tom, že „rakovina moci“ zachvátila po jejím skončení i mnohé básníky a spisovatele, kteří se nezdráhali obléknout si katovu kuklu v zaslepenosti lživých ideologií.

Našemu básníkovi se naopak zčistajasna oči otevírají, takže je s to prohlédnout katovu úskočnost, lstivost i slovní napadání v podobě výčitek kvůli pokleskům církve v minulosti, z nichž se básník upřímně kaje, neboť cítí spoluvinu pro jméno křesťan, jež nese. „*Poznával jsem, jak těžké je sedět s katem / i jenom okamžik za jedním stolem / i to, jak marné je vést s katem rozumnou při.*“²⁴²

Lazeckého výpověď je předzvěstí vrcholné básně v české moderní poezii, která se – snad až s jistým odstupem času – právem zařadí k tomu nestatečnějšímu a nejmohutnějšímu, co bylo napsáno v letech ponížení. Snad v žádné jiné Lazeckého básni totiž není patrná taková nezlomnost a touha bojovat proti zlu, jako když se katovi coby d'áblu, po mravním imperativu apoštola Jakuba, vzepře se slovy: „*Nejsme nějaké listí, které vystýlá katům zlatem cestu / nikdy se neskloníme před filosofií vlků!*“²⁴³ Reaguje tak na katův bodající nihilismus.

²³⁹ LAZECKÝ, František. *Večere u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 20.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 20.

²⁴¹ Tamtéž, s. 28.

²⁴² Tamtéž, s. 25.

²⁴³ Tamtéž, s. 32.

S bezelstným odhodláním a neskrývanou odvahou vyvyšuje nad všechn hřích, zlo a smrt jako jedinou – lásku a rozhodnutí v ní: „*Bud' svou cestu vidíme ve světle jejích stop / na jejímž konci se košatí volnost a svoboda / nebo kdesi v temnotách bereme do ruky šídlo.*“²⁴⁴ Poselství víry, naděje a lásky staví do protikladu nenávisti, zloby a násilí onoho obrazu „katovské doby“. Báseň graduje v pevné architektuře slova i myšlenky, až básník v samém závěru skladby katu lakonicky argumentuje metaforou jara symbolizujícího vzkříšení.

Lazecký právě v tom okamžení „*vyrostl v tvůrce, jehož hlas, tolik lidský, tolik milující, tolik vědoucí, svědčí o bolesti i naději člověka a světa*“.²⁴⁵

7. 11. 1 Recenze na skladbu

Vyvstává před námi tedy de facto střet tří neměnných, archetypálních postav: Falstaffa – metafory požívačnosti, kata – symbolu hmoty a hrubého násilí, a básníka, jenž zosobňuje ideál autentické, tvůrčí existence.

Někteří recenzenti se s ohledem na myšlenku skladby svými názory liší – jedni vidí vzor obou propojených skladeb v Holanových *Přiběžích*, jiní v jeho *Noci s Hamletem*. Ať tak či onak, dost možná se inspirují u obou děl téhož autora, byť nemají takovou hloubku. Martin C. Putna o počínu Františka Lazeckého soudí: „*Kontrast mezi inspirátorem-Holanem a inspirovaným-Lazeckým vyvstává až příliš zřetelně.*“²⁴⁶

Antonín Satke o skladbě tvrdí, že „*je to opět protest proti obludnému systému totality. Autor v ní hájí svobodu uměleckého projevu a polemizuje s katem o důsledcích násilného potlačování svobody vůbec*“.²⁴⁷ I samotný František Halas, zmítaný svými vlastními démony, ve svém verši, v jehož duchu je psána právě Lazeckého sbírka, dozajista tušil, jak náramně osvobozující a přitom bolestné je každé slovo básníka, má-li psát poezii, aby našel pravdu a došel tak svobody. Totalita let sedmdesátých si nezdala s dobou, proti níž brojila

²⁴⁴ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. Můnchen: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s 29.

²⁴⁵ HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990, s. 18.

²⁴⁶ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 1390 s. ISBN 978-80-7215-391-6, s. 966.

²⁴⁷ SATKE, Antonín. *Ztracené a obnovované cesty v tvorbě Františka Lazeckého* in sb. *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15.-16.9.1993)*. Opava: Slezská univerzita, 1994, 120 s. ISBN 80-85879-05-0, s. 120.

i Zahradníčkova *La Saletta* a *Znamení moci*; na rozdíl od ní je však mnohem rafinovanější: „Více než smrti těla si žádající upsání duše, ba její úplné zapření“.²⁴⁸

Večeře u kata je reflexí nejen trpké doby, „je jakousi aktualizací a intimizací někdejšího Zahradníčkova varování (a – ovšem – také Dvořákova). Ne problémy doby, lidstva – ale člověka“.²⁴⁹ Člověka, který si sám řekl o své znicotnění a podal ruku ďáblu tím, že mu upsal svou duši.

„František Lazecký je básník přemítavý, intelekt v jeho tvorbě má své důležité místo a někdy v úzkém sepětí s obrazným viděním vytváří tak verše i krátké prozaické formy silného uměleckého účinku a, to i tehdy, když chce vyjádřit úzkost a bolest člověka úpějíciho pod drtivou tíhou totalitních vlád.“²⁵⁰

7. 11. 2 Diptych skladby – Noční procházka s Falstaffem

Diptych skladby s příznačným názvem *Noční procházka s Falstaffem* volně navazuje na předchozí báseň *Večeře u kata*. I zde, uprostřed noci, setrvává lyrický mluvčí v polemice s Falstaffem, oportunním hédonistou, jakýmsi prototypem konzumu a smyslnosti, který „cítí jenom zemi. Pozoroval, jak noc zdvíhá své sukně / nejdříve jenom tak nad vystrašené kotníky / ale on z ní nespouštěl oči, neboť tušil / že zanedlouho je vyhrne do půlky steh“.²⁵¹ Falstaffovým pseudo-filosofováním však prosakuje prázdnota, která jej přece jen znepokojuje. Jak by pravil svatý Augustin: „Nepokojné je naše srdce, dokud nespočine v Bohu.“²⁵²

Časové ohraničení básně dýchá skoro démonickým zasazením, když si uvědomíme kontrast toho, že přesně o třetí hodině odpolední byl ukřižován sám Kristus: „Odkudsi na věži tloukla třetí po půlnoci“.²⁵³

Mezi prázdnými řeči Falstaffa si básník na rohu jedné z ulic města povšimne několika postav, jež urážejí ruce barokní soše světce. Tato skutečnost jej roztrpčí natolik, že není schopen slova: „Přimhouřil jsem oči. Nic horšího jsem nemohl udělat / neboť místo sochy

²⁴⁸ HARÁK, Ivo. *Poezie v čase Falstaffů a katů* in *Psí víno*: časopis pro současnou poezii, č. 8. 1999, s. 21.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 21.

²⁵⁰ SATKE, Antonín. *Ztracené a obnovované cesty v tvorbě Františka Lazeckého* in sb. *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15.-16.9.1993)*. Opava: Slezská univerzita, 1994, 120 s. ISBN 80-85879-05-0, s. 120.

²⁵¹ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 44.

²⁵² AUGUSTINUS, Aurelius. *Vyznání*. 5. vyd. Praha: Kalich, 2006, 565 s. ISBN 80-7017-027-1, kap. I. - 1,1.

²⁵³ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 35.

*jsem v tu chvíli uviděl / člověka z masa a kostí. Právě tak jako oni.*²⁵⁴ Prožívá úzkost nejen z vandalství, ale i lidského utrpení, necitelnosti a lhostejnosti, jakmile dochází na zhodnocení stavu světa zahrnujícího válkami, potraty a bídou. Falstaff jej konejší plytkými slovy o potřebě laciné zábavy a současně básníka odrazuje od touhy postavit se proti mašinerii devastující svět: „*Doba je taková šedivá. Nadarmo se snažíš ty její vlasy zaplétat do zlatých copů.*“²⁵⁵ Pokouší básníka k apatii nad životem, k cynismu a kapitulaci na pravé hodnoty života v domnění, že život samotný lze vždy nějakým nepoctivým způsobem ošálit: „*I oni přijdou k poznání / že nejlépe je vydláždít si život nevšímavostí / Nejdále dojdeš, když si vykračuješ po cestě vydlážděné mozaikou z vlastní tváře.*“²⁵⁶

Z jeho ploché filosofie srší samolibost opájející se vlastním uspokojováním potřeb a žádostí, podstatně spojená s heslem: „*Co urveš ze života / to budeš mít,*“²⁵⁷ jež si nezádá ani s ústředním učením američana Antona Szandora LaVeye, autora *Satanské bible* (1969). Klíčem jeho scestné filosofie byla právě ona sobecká honba za štěstím a blahobytem ve světě, kde vítězí pouze právo silnějšího. Pochopitelně se tato bohaprázdná ideologie rozchází s věroukou katolické církve, v níž František Lazecký vyrůstal a kterou toliko bránil před všude se rozpínajícím duchovním úpadkem a nástupem pýchy a egoismu.

Falstaffovo ponoukání o tom, že „*housenka se přece neptá, jestli má list duši / žere a žije v sobě to, co chce jíst*“²⁵⁸ umlčuje básník až slovy: „*Jenže i v housence dříme motýl / tak jako v člověku duše a v duši dílo.*“²⁵⁹ Chce tím zjevně ilustrovat skutečnost, že člověk není jen pouhopouhým fyzickým objektem, tělem s duší, nýbrž – lépe řečeno – spíše duší s tělem. Duše, jak ji představoval raně křesťanský filosof Aurelius Augustinus, je nesmrtelná, což platí právem i v této skladbě. Lazecký však jde ještě dále, neboť v podstatě demonstruje metafyziku básníka, když mluví o díle, jež přesahuje dokonce i duši. Ona *psyché*, kterou se snaží doba Falstaffů naprosto zapřít, dopadá nakonec takto: „*Chuděru duši vyháníme od svého prahu / jako by to byl důchodce stížený malomocenstvím.*“²⁶⁰

Výmluvné hájení Falstaffova způsobu života je nakonec vášnivým protestem básníka vymezujícího se proti všem znakům pohodlného, konzumního života v tu ránu potlačeno.

²⁵⁴ LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie, s. 37.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 39.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 39.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 43.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 47.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 47.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 41.

7. 11. 2. 1 Recenze a kritiky diptychu

Diptych básní může působit dojmem paralely k Zahradníčkovým textům z druhé poloviny čtyřicátých let, tedy k La Salettě a Znamení moci, jak již bylo naznačeno výše.

A jak že je reflektována sbírka v očích recenzentů? Ivo Harák jí v revue *Psí víno* vytýká některé obsahové nepřesnosti, časté dovysvětlování symbolů a nevalnou rytmizaci verše. Zbytečné mu navíc připadají pasáže o bídě a mrhání plody lidské práce, neboť v nich – kromě toho, že jsou pravdivé – nespátřuje posvěcení uměním; podle jeho soudu jsou nepoetické a postrádají prvek ozvláštňení.²⁶¹ Faktem však zůstává, že účel této sbírky byl naplněn – odhalit a současně odsoudit materialistický životní názor většiny lidí.

Jaroslav Šimůnek na propojené skladby v recenzi *Dva objevy* nahlíží jako na „*dva obrazy života z času normalizace. První je obrazem zpupnosti, samolibosti a zvrhlosti totalitní moci, druhý o lidské bídě přežít ten čas nevšimavě k tomu, co se dělo*“.²⁶² Podle Šimůnka připomínají obě skladby Holanovy *Příběhy*, avšak nemají tak osudovou hloubku. „*Jsou to v dobrém smyslu traktáty, básnickovy protesty, za nimiž dohledáme etický podtext celého jeho díla.*“²⁶³

7. 12 Církevní tradice ve skladbě Vánoce

Jako básník nejen barokní, ale i církevní tradice se jeví František Lazecký ve sbírce *Století za stoletím: Vánoce, Velikonoce, Duch svatý*.

Pokud se zamyslíme nad současným stavem světa v sekularizovaném čase, nelze přehlédnout, jak materialismus a konzum posledních let doslova zastínil pravý smysl Vánoc. Lacině se podbízející kulisy vánočních stromků, všemožných reklam a nekonečná honba za dárky uvedená *ad absurdum*, dávno přehlušily pospolné ticho, pokoj a radost z očekávání příchodu Spasitele, jež má ve skutečnosti vyzařovat ze srdce člověka.

Lazecký jistě znal od svého útlého dětství autentickou atmosféru vánočních jeslí, stejně tak se však později obával jejího vyprázdnění. Usiloval o hlubší nazírání na jednu z největších tradic křesťanství. Báł se, že Vánoce se stanou pro mnohé přežitkem a deformace na pouhé svátky a bezobsažné dny rodinné pohody bude jednou definitivní. Ostatně ateizace společnosti komunistickým režimem k tomu nemálo přispěla.

²⁶¹ HARÁK, Ivo. *Poezie v čase Falstaffů a katů* in *Psí víno*: časopis pro současnou poezii, č. 8. 1999, s. 19.

²⁶² ŠIMŮNEK, Josef. *Dva objevy* in *Svobodné slovo*, roč. 87, č. 280, r. 1995, s. 8.

²⁶³ Tamtéž, s. 8.

„Širokodechým orálním veršem, poučeným na skladbách Paula Claudela a Charlese Péguyho, promlouvá básník.“²⁶⁴ Vánoce čítající dohromady čtrnáct zpěvů skrytě odkazují na souvislost narození a umučení Krista. Křížová cesta, v níž si připomínáme čtrnáct Ježíšových zastavení, je toho věrným dokladem.

V Lazeckého vánoční meditaci nechybí prostor pro typicky tradiční atributy – sníh, zimu, pastýře na stráních i malého Ježíška v chlévě. Zároveň však nejsou jeho verše svázány konvenční poetikou nebo přepjatou citovostí, jak tomu je někdy při demonstrování jesličkových výjevů na moderních betlémech. „*Narození Páně nenazírá romanticky či sentimentálně, nýbrž jako zlomový moment historie, jako Boží odpověď na věčnou touhu lidstva po vítězství nad smrtí, po věčnosti; největší nabídku, jaké se kdy lidstvu a každému člověku dostalo.*“²⁶⁵ S nevídanou pokorou i uměním slova přede básník – podobně jako tomu činily přadleny na přástkách – příběh. Příběh oné velké noci, příběh ticha, které přetrhne až výkřik a pláč dítěte.

Narození Krista v dějinách lidstva již není pouhou minulostí, nýbrž proniká časem napříč staletími a znovu se zpřítomňuje: „*Sníh pod nohama lidstva. Skřípal pod jeho kroky / Nebe se hemžilo hvězdami. Mnohé se dělo / mnohé končilo, mnohé začínalo, tak jako dnes.*“²⁶⁶ Lazecký se vrací do časů dětství, kdy naslouchal zvonům na půlnoční mši, jímala ho bázeň a objímala pouze svatovečerní noc. Epické plynutí řeči přechází náhle jako tok řeky volně do zkratek, jež svou úsečností nádherně ilustrují živé vánoční scenérie: „*Byla noc. Tenkrát. Zdánlivě nedělo se nic. Svou cestou šel svět / Jen děťátko se narodilo. V tom chlévě s trochou sena a slámy / Chudé ženě, chudému tesaři z Nazareta.*“²⁶⁷

Rozprostírá se před námi onen důvěrně známý příběh, kdy se Marie s Josefem vydávají do Betléma, kde má Davidovu výhonku vzejít světlo. Básník se pojednou zamýšlí nad pláčem nemluvnátka – jako by jej jímala hrůza před světem, třebaže ono samo „*teprve dalo smysl té noci. A všechno bylo najednou lehčí / o úsměv, který z tváře děcka se rozlil po tváři světa.*“²⁶⁸

Časové roviny se prolínají – rozbředlý a šedivý prosinec současnosti, lamentování, spěch, hodovní stoly plné jídla a pití kontrastují s chudobou a tichem tehdejší jiskřivé noci, kdy Maria porodila svého jednorozeného Syna a zavinula jej do plenek v chlévě, kde malému jezulátku dělají společnost jen osel a volek. Onen významný okamžik, který se odehrál před

²⁶⁴ TRÁVNÍČEK, Mojmir. *Eseje, portréty, vyznání*. Vsetín: Dalibor Malina, 2007, 172 s. ISBN 978-80-903890-0-7, s. 57.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 58.

²⁶⁶ LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991, s. 5.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 8.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 6.

dvěma tisíci lety – to, že světu zazářila věčná hvězda spásy, však upadá v myslích lidstva do zapomnění.

Vánoční skladba otevírá prostor svatému Josefu, Mariinu snoubenci, a vlastně i jakémusi světci v ústraní. Je s podivem, že mocný ochránce se stal ve zlých dobách druhé poloviny dvacátého století obzvláště blízký i několika dalším křesťanským básníkům – Janu Zahradníčkovi, Josefu Veselému a Jindřichu Jenáčkovi. Obyčejný tesař je zde vyobrazen, jak stojí sám pod hvězdným nebem a má dojem, že se nachází mimo čas, netuší, na jakém místě vůbec stojí. Příliš nerozumí tomu, co se vlastně děje, je zmaten a uvědomuje si, že je pouhým člověkem na to, aby pochopil úradky Boží: „*Ne, už to nebyl důvěřivý tesař. Byl to jeden z nás, / člověk, který přišel od mezníku víry až sem.*“²⁶⁹ Přemítá nad tím, proč se lidé zapomněli smát nevinným prvotním smíchem, proč již nezavítají ke stolům „nebeské vinárny“ svého Stvořitele, u nichž pila všechna pokolení od Abraháma, aby slavila naplnění radostné zvěsti, již předznamenalo zjevení anděla Gabriela.

Abychom uvedli na pravou míru motiv vína oné „nebeské vinárny“, je třeba si uvědomit, jakou symboliku hraje v liturgickém slavení každé mše svaté. Víno proměněné v krev Kristovu je vedle Těla Páně oním nebeským nápojem, jež má napojit žíznivé a obtížené, aby jim bylo lékem a posilou k věčnosti. Zcela intimním způsobem se tak dává Bůh, který se stal tělem, člověku pro jeho spásu.

Avšak vraťme se k epice příběhu. Lidstvo se však vláčí stoletím šílenství, stoletím lhostejnosti. Nazaretský tesař je plný bázně ale zároveň i pochybností nad tím, kdo je vlastně otcem dítěte v jeslích. Vždyť v očích ostatních je náhle opovrhovaný, div ne kamenovaný: „*Tak jako dnes / odtud / z dvacátého století / házíme po božských věcech kamením posměchu.*“²⁷⁰ Zmítaný záplavou otázek téměř hamletovsky rozjímá nad smyslem lidského bytí, vlastní identity i utrpení, lačný po odpovědích na své otázky, které vysílá k nebesům a které se neliší od otázek, jež měli lidé od nepaměti: „*Řekněte, co se změnilo od těch dob, co tam stál tenkrát / když císař Augustus nařídil sčítání světa? / Stejně peníze a stejné kupčení / stejné rozkoše a nudy / stejná trápení a nespravedlnosti / stejná zoufalství a umírání / mezi mořem krve a válek nějaký ten ostrůvek míru / na němž člověk sadí jablůňku nebo pomerančovník / ty stromky, které, až začnou plodit, mu přijde očesat jiný / Stejně otázky / stejné kroužení hvězd / a nade vším touha člověka po životě / táž otázka po překonání smrti.*“²⁷¹ Tak jako hloubá Shakespearův *Hamlet* nad otázkou „*Být, nebo nebýt?*“²⁷²,

²⁶⁹ LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991, s. 16.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 32.

²⁷¹ Tamtéž, s. 25.

i Lazeckého člověk má na jazyku palčivé otázky, které na něj „*znovu a znovu klade dvousečný meč bytí a nebytí*“.²⁷³

Na druhé straně dramatického monologu vyvstává z lidského nitra skrytá touha – tesknost po nekonečné lásce; po ruce, jež přijde člověku na pomoc kdesi v temnotách; po něze i přesahu samotných hvězd, po ryzí transcendentále. Člověku korunovanému netečností přitom uniká, „*že odpověď je takhle blízko!*“²⁷⁴ Tam, kde by ji nikdo ze smrtelníků neočekával: v dítěti-člověku; v dítěti-Bohu.

Básníková otázka po nesmrtelnosti duše: „*Co si počne člověk s nesmrtelným tělem / bez nesmrtelné duše?*“²⁷⁵ zde takřka rezonuje s biblickými slovy Ježíšovými: „*Co prospěje člověku, získá-li celý svět, ale ztratí svou duši?*“²⁷⁶ Uvažování nad tím, odkud člověk vlastně přišel, kam spěje jeho život a co bude po smrti, zůstává do jisté míry stále zahaleno tajemstvím. Je spíše na člověku, jaký smysl dá on konkrétně svému životu, než aby nad ním pouze filosofoval.

Josef si zčistajasna vybavuje ujištění, jakého se mu dostalo od anděla ve snu, a kráčí vstříc budoucí cestě v pokorném usebrání a neochvějné důvěře v Boží prozřetelnost. Člověk současnosti je však oproti prostému světcovi jiný: „*Ráno / v poledne / v noci / obchází anděl kol vašeho prahu / a vy mu dveře svého srdce neotvíráte.*“²⁷⁷ Mezi popelem na lidských srdcích v šedi a mlze světa čeká mezitím betlémské dítě na to, až jej vezmeme za ruku. Jezulátko slibující příslib naděje, zvěst nehynoucího života.

Básník se v bázní a chvění před vesmírem ztotožňuje s lidským pokolením i obyčejným tesařem, jako by s nimi byl jedno, a vyzdvihuje myšlenku vzkříšení: „*I když všechno posypali popelem – já popel nejsem / i když všechno proměnili v hlínu – já hlína nejsem / cítím, jak se v mém těle chvěje ten zelený lístek / který se plně rozvine / tam v krajině nesmrtelného jara / do které nakonec vejdu.*“ Již ví, že jeho život není nicotným i že odpovědi na jeho otázky čekají na prahu věčnosti, kde bude opět shledán dítětem, dítětem Božím, jímž vlastně nikdy nepřestal být. S bezelstným pohledem pak adoruje Lazecký krajinu, již míjí cestou na jitřní mši. Tu hlubokou a vznešenou *Cestu na jitřní*, již zmiňuje ve své próze i Jan Čep. Pokoj se rozlévá básníku v žilách, když vzpomíná na lesy, studánky, kvítí, obilné lány i dětské písně. Betlémská noc neexistuje jen v minulosti, ale překračuje přítomnost až do budoucnosti

²⁷² SHAKESPEARE, William. *Hamlet, princ dánský*. 3. přeprac. vyd. Překlad Jiří Josek. Praha: Romeo 2012. ISBN 978-80-86573-30-4, s. 105.

²⁷³ LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991, s. 29.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 26.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 27.

²⁷⁶ BIBLE: *písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1, Mk 8:37.

²⁷⁷ LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991, s. 34.

a přeměňuje se v Edenskou zahradu. V ní spatřuje básník praotce Adama pod stromem nesmrtelnosti, s úsměvem na rtech.

Prostá výzva Františka Lazeckého je určena každému z nás: „*Opřete se o veřeje chléva. Naslouchejte, jako naslouchá chudý tesař v té betlémské noci.*“²⁷⁸

²⁷⁸ LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991, s. 17.

8 Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo, po jistém tematickém rozšíření, předložit čtenáři náhled na život Františka Lazeckého a analyzovat jeho tvorbu, která svým charakterem blízká katolicismu a s ním spjatou duchovní tradicí, liturgií a etikou dokládá, že se jedná o básníka skutečně hluboce spirituálního. Stěžejním tématem vedle přiblížení Lazeckého duchovní tváře a vlastní interpretace jeho sbírek i recenzí na ně bylo propojit poetickou a duchovní dimenzi jeho veršů a navzájem je i konfrontovat.

Při ohlédnutí na Lazeckého život jsem dospěl k názoru, že patrně nejsilnější hnací silou v jeho životě mu byla křesťanská víra. Zpočátku rozpolcený, možná i svým způsobem bouřlivý a bilancující člověk, jakým Lazecký byl, dochází v průběhu svého vezdejšího putování k nalezení opravdových hodnot, podivuhodné vyrovnanosti, jakémusi smíru a zralosti, vnímaje však i na sklonku své existence oba póly života. Moc dobře věděl o zlu skrývajícím se ve světě, ale i v nitru každého jednotlivce. Zažil obě světové války, období zmaru v poválečných letech, prošel si obdobím duchovního bloudění i nuceným odmlčením v době totality, aby jako fénix opět vzlétl z popela svých vlastních selhání, porážek a pochybení. Jeho slovo samotné nám toliko dosvědčuje, jak tvůrčí umělecký život vedl, ať už se z jeho pera snášely na papír verše v poezii, eseje v žurnalistice, pohádky pro potěchu duše těm nejmenším či překlady Bible.

František Lazecký pro mne zůstává básníkem oslepujícího světla, jímž se vždy dokázal vyzpívat z hlubin temnot, básníkem čistého vidění, básníkem pokory, a konečně *básníkem naděje*. Lazeckého život coby hrozen jako by byl drcen v lisu bolestí a protivenství, až ze sebe vydal to nejsladší, co může čtenář okusit, jakmile pozvedne číši jeho poezie ke svým rtům. Hluboká transcendentní a mystická zkušenost z něj činí člověka, jenž byl s to i ve svých žalech propuknout v chvalořečení Boha a jeho stvoření. Jsem přesvědčen, že nebýt období relativní nesvobody, kdy byl jako básník umlčen a nezbývalo mu, než se uchýlit k tvorbě pohádek, mohl za jiných okolností dozajista vydat ještě bohatší plody svého tvořivého úsilí.

Básníkově svědectví lze chápat jednak jako sugestivní obraz odvěkého zápasu věřícího člověka, jenž vstupuje do skutečné bitvy se zlem, ať už v podobě materialismu, konzumu či jiných idolů, za druhé jeho výzva, kterou nám zanechává, nepozbyla platnosti ani v postmoderní době a skrývá tak nesmírnou hodnotu. Podle mého názoru zaznívá v tvorbě Františka Lazeckého mohutný tón nadčasovosti. Nejsou snad verše o vzkříšení z beznaděje,

duchovní obrodě, dětském vidění světa, milosti shůry a starosti o budoucí generaci více než výmluvná?

Domnívám se, že i navzdory poměrně obsáhlému výstupu jsem poutavé a bohaté téma ještě zdaleka nevyčerpal, nicméně vnímám, že mi diplomová práce odhalila široké obzory, a pevně věřím, že bude i přínosem pro všechny, kteří ji vezmou do rukou.

9 Resumé

The purpose of the diploma thesis is to interpret the life of František Lazecký, analyse his selected lyrics and point out the catholic exposure of his verses. The work oscillates between literature and theology, because not only that we find a world of poems here, but also a world of pure spirituality, which is connected with a Christian theme. The poetry of František Lazecký is not well known to the public and therefore I am convinced that it is the right time to change it.

The thesis is divided into five parts. In the first part I try to clarify the life of František Lazecký, his family and friends relations, studies and his homeland that had a big influence on his writings. There is also described a historical context.

In the second part I look into the period of life of Lazecký, where he attended to journalism and in connection with that I also look at his editorship of revue called Řád. In the following chapters I focus on his correspondence with Mojmír Trávníček and afterwards on his cooperation in order to translate the Bible.

In the last part, I analyse his primarily poetic creation. I use a similar method of perspective like in my bachelor thesis – I uncover verses of František Lazecký in the context based on the Bible, because his poetry exemplifies as many literal as biblical allusions. In addition to that I try to capture transformation of his poetic emergence and refer to the basic motives of his poetry collections.

10 Seznam použité literatury

10. 1 Knižní zdroje

AUGUSTINUS, Aurelius. *Vyznání*. 5. vyd. Praha: Kalich, 2006, 565 s. ISBN 80-7017-027-1.

BEZRUČ, Petr. *Slezské písně*. Vyd. 9. Brno: Pokorný a spol., 1946.

BIBLE: písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 10. vyd., (2. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2004. ISBN 80-858-1027-1.

ČERVINKA, Jaroslav. *Nad dílem Františka Lazeckého* in *Akord: Revue pro literaturu, umění a život*: Brno - Praha. Brno: Rozrazil, roč. XV, č. 5, duben 1990, str. 10-29. ISSN 0862-6715.

Česká katolická publicistika: zlomová období 30. - 40. let 20. stol. [sborník textů ke konferenci pořádané Knihovnou kardinála Berana a časopisem Revue Trivium 6. 6. 2014 v Plzni]. Plzeň: KKB, 2014.

DACHOVSKÝ, Karel. *Setkání s Františkem Lazeckým* in *Sborník současné české katolické literatury*. Praha: Řád, 1991.

DOLEŽAL, Miloslav. *Zapomenutý samotář (Jan Franz, literární kritik krátkého života)* in *Sborník Havlíčkobrodské společnosti pro povznesení regionálně historického povědomí*, č. 2. Havlíčkov Brod. 2002.

ESSEROVÁ, Jitka. *Řád: Revue pro kulturu a život (1932 – 1944)*. Praha: 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav české literatury a literární vědy.

FROMM, Erich. *Mít nebo být?* Vyd. 1 Praha: Aurora, 2001. ISBN 80-7299-036-5.

HARÁK, Ivo. *Poezie v čase Falstaffů a katů* in *Psí víno: časopis pro současnou poezii*, č. 8. 1999.

HEYDUK, Josef. *Nová knížka F. Lazeckého* in *Lidová demokracie*, 15. 2. 1972.

- HOLAN, Vladimír. *Dokumenty*. 2., rev. vyd. Praha: Paseka, 2001, 228 s. ISBN 80-7185-428-X.
- HOŘEC, Jaromír; KLÍMOVÁ, Božena. *Poezie života a víry: odborná studie o díle F. Lazeckého*. Frýdek-Místek: Okresní kulturní středisko. Ostrava: Sdružení Bezručův kraj. 1990.
- JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ (eds.) *Dějiny české literatury 1945-1989*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008, 4 sv. ISBN 978-80-200-1527-3.
- JEHLIČKA, Ladislav. *Křik Koruny svatováclavské*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 586 s. ISBN 978-80-7215-394-7.
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce*. 3. vyd. Praha: Odeon, 1984.
- KRÁLÍK, Oldřich. *Poznámky k dílu Františka Lazeckého* in Řád: revue pro kulturu a život. Praha: Rudolf Voříšek, 18. 7. 1940, č. 6, str. 310-317. ISSN 1805-3203.
- KRÁLÍK, Oldřich. *Platnosti slova: (studie a kritiky)*. Vyd. souboru 1. V Olomouci: Periplum, 2001, 489 s. ISBN 8090283659.
- KUCHTA, Zdeněk. *Významní rodáci a osobnosti Bílovecka*. Bílovec: Město Bílovec, 2009, 216 s. ISBN 978-80-254-6373-4.
- LAZECKÝ František: *Jak vznikl jeden časopis* in *Akord*, č. 15, 1989/90, č. 4 a 5. Datace vzniku článku neuvedena.
- LAZECKÝ, František. *Krajina a lidé mého srdce*. LA PNP.
- LAZECKÝ, František. *Krutá chemie*. 1. vyd. Praha: Josef Hokr, 1930.
- LAZECKÝ, František. *Kříže*. 1. vyd. Praha: Řád, 1934.
- LAZECKÝ, František. *Odění královské*. 1. vyd. Praha: Řád, 1937.
- LAZECKÝ, František. *Století za stoletím: Vánoce. Velikonoce. Duch svatý*. Praha: Řád, 1991.
- LAZECKÝ, František. *Vězeň*. V Praze: Novina, 1940.
- LAZECKÝ, František. *Vladaři: úvahy o českých dějinách a národních světcích*. Praha: Občanská tiskárna 1938, nestránkováno.

- LAZECKÝ, František. *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů).
- LAZECKÝ, František. *Hledání klíčů*. Praha: Československý spisovatel, 1971. Nová poezie.
- LAZECKÝ, František. *Jenom vzlyk temnot*. Praha: Vyšehrad, 1971.
- LAZECKÝ, František. *Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 117 s., [34] s. obr. příl. ISBN 80-7368-105-6.
- LAZECKÝ, František. *Má paní hudba*. České Budějovice: Růže, 1970.
- LAZECKÝ, František. *Nad Slezskými písněmi: [K 80. narozeninám národního umělce básníka Petra Bezruče]*. V Praze: Slezský kulturní ústav, 1947,
- LAZECKÝ, František. *Poéma o lidském srdci*. Praha: Řád, 1991.
- LAZECKÝ, František. *Pro mou zemi*. V Praze: Vesmír, 1936, 49, [II] s. Řád.
- LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie.
- MÁCHA, Karel Hynek. *Těžkomyslnost*, 1833.
- MÁCHA, Karel Hynek. *Máj*. Praha: Dr. František Bačkovský, 1905.
- Maria Panno, Matko Slova: Panna Maria v poezii českých básníků nové doby*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, 223 s. ISBN 80-7266-202-3.
- MED, Jaroslav. *Spisovatelé ve stínu*. Vyd. 2., rozš., v Portále 1. Praha: Portál, 2004, 237 s., viii s. obr. příl. ISBN 80-7178-939-9.
- MERTL, Věroslav. *Časy a nečasy: malé paměti*. Vyd. 1. České Budějovice: Růže, 2005, 140 s., [15] s. obr. příl. ISBN 80-903485-6-4.
- Morava Arnu Novákovi: Sborník básní, studií a vzpomínek*. Praha: Miroslav Stejskal, 1941, 402 - [III] s. Česká literární Morava.
- LAZECKÝ, František. *Večeře u kata*. Vyd. 1. München: PmD - Poezie mimo domov, 1988, 54 s. Nová řada poezie.

- NOR, A. C. *Život nebyl sen: záznam o životě českého spisovatele*. V Brně: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-068-3.
- NOVÁKOVÁ, Lucia. *Poezie Františka Lazeckého 70. a 80. let v zrcadle bibliofilských tisků in Literatura určená k likvidaci IV. : sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 11.-12. listopadu 2008*. Praha: Obec spisovatelů, 2009, 249 s. ISBN 978-80-904218-2-0.
- PAVERA, Libor; VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: nakl. Olomouc, 2002, 422 s., ISBN 80-718-2124-1.
- PAVLOK, Bohumil. *Setkání pro celý život in Lidová demokracie*, ročník 46, č. 40 (16. 2. 1990).
- PIUS a Dominic J. UNGER. *Mary mediatrix: encyclical letter Ad diem illum of Pope Pius X*. Paterson, N. J.: St. Anthony guild press, 1948.
- Pošli to dál III: kniha vzkazů lidem i vesmíru*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 2005, 262 s. ISBN 80-86619-09-5.
- PRŮŠA, Lukáš. *František Lazecký - básník čistého srdce a čistého vidění In: Řád*, r. 2014, sv. 1, s. 73-76.
- PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2010, 1390 s. ISBN 978-80-7215-391-6.
- RAFAJA, František. *Umlčování in Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze*, r. 1990, č.3/4, s. 67-73.
- RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát: ideologické proměny české politiky druhé republiky 1938-1939*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-516-7.
- REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, 859 s. ISBN 978-80-246-1861-6.
- ROTREKL, Zdeněk. *Skrytá tvář české literatury*. V Brně: Blok, 1993. ISBN 8070290854.
- ROTREKL, Zdeněk. *Skryté tváře*. Vyd. tohoto souboru 1. V Brně: Atlantis, 2005, 535 s. ISBN 80-7108-268-6.

SATKE, Antonín. *Ztracené a obnovované cesty v tvorbě Františka Lazeckého* in sb. *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15.-16.9.1993)*. Opava: Slezská univerzita, 1994, 120 s. ISBN 80-85879-05-0.

Securitas imperii. Praha: Themis, 1994-. ISSN 1804-1612.

SHAKESPEARE, William. *Hamlet, princ dánský*. 3. přeprac. vyd. Překlad Jiří Josek. Praha: Romeo 2012. ISBN 978-80-86573-30-4.

SLAVÍK, Ivan. *Tváře za zrcadlem*. Vyd. v tomto souboru 1. Praha: Vyšehrad, 1996, 245 s. ISBN 80-7021-181-4.

SOBKOVÁ, Eva. *Svět pohádek Františka Lazeckého* in Ostravský kulturní měsíčník, č. 6. 1979. Ostrava: Městský dům osvěty při MNV.

SOBKOVÁ, Eva; URBANOVÁ SVATAVA. *Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. [připravily Eva Sobková a Svatava Urbanová]*. Ostrava: Profil. 1986. Neustránkováno.

STRAKOŠ, Jan. *O české literatuře, kritice a historii*. Praha: Cherm, 2012, 492 s. Duch a tvar (Cherm). ISBN 978-80-86370-50-7.

STUPKA, Vladimír. *Básnický kraj Františka Lazeckého* in *Bratr svět: verše*. Vyd. 1. V Brně: Družstvo Moravského kola spisovatelů, 1947, 133 s. Sad (Družstvo Moravského kola spisovatelů).

SUKUPOVÁ, Linda. *Vývojové tendence křesťansky orientované poezie v české meziválečné literatuře*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav českého jazyka a literatury pro střední školy.

SVOBODA, Jiří. *Z obzoru tvorby: kapitoly z české literatury*. Vyd. 1. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998, 198 s. Universum (Tilia). ISBN 80-7042-500-8.

ŠAJTAR, Drahomír. *Hledání klíče: literatura v regionu*. Vyd. 1. Ostrava: Společnost Leopolda Vrly, 2005, 109 s. ISBN 80-239-3856-8.

ŠIMŮNEK, Josef. Dva objevy in *Svobodné slovo*, roč. 87, č. 280, r. 1995.

ŠULEŘ, Oldřich. *Laskavé podobizny: zapomínání a zapomenutí literáti ze Slezska a severní Moravy*. Vyd. 1. Ostrava: Repronis, 2005, 221 s. ISBN 80-7329-086-3.

- TRÁVNÍČEK, Mojmír. Přítel jalovců a jeřabin. *Blahoslav*, 1995, s. 107.
- TRÁVNÍČEK, Mojmír. *Eseje, portréty, vyznání*. Vsetín: Dalibor Malina, 2007, 172 s. ISBN 978-80-903890-0-7.
- URBANEC, Jiří. *Před 100 lety se narodil F. Lazecký* in: *Vlastivědné listy Slezska a Moravy*, roč. 31, č. 2, 2005.
- URBANEC, Jiří. *Život a dílo Františka Lazeckého* in *Časopis Slezského muzea*. Série B-vědy historické. Roč. 39, č. 1 (leden-duben). 1990. s. 60-69.
- URBANOVÁ, Svatava. *František Lazecký* : [Určeno pro] 5. - 8. roč. Tematická jednotka pro základní školy. LZ ; Č. 16, 1992.
- VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960.
- VODÁK, Václav. *Na cestě k jitru* in *Lidová demokracie*, 29. 3. 1972.
- VODIČKA, Timotheus. *Řád morální a řád umělecký*. Tasov L. P. 1948.
- ZAHRADNÍČEK, Jan. *Rouška Veroničina: La Saletta ; Znamení moci*. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-047-8.

10. 2 Elektronické zdroje:

Dějiny a současnost, Lámaní ducha [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z www:
<<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2009/3/lamani-ducha/>>.

František Lazecký/abart [online]. [cit. 2015-10-19]. Dostupné z www:
<<http://www.isabart.org/person/35555>>.

Henri Bremond o poezii a mystice [online]. [cit. 2015-07-15]. Dostupné z www:
<<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2011-4/Henri-Bremond-o-poezii-a-mystice.html>>.

HORA, Petr. *Kdyby nic, Vaše uznání mi stačí* [online]. [cit. 2015-08-07]. Dostupné z www:
<http://www.aluze.cz/2007_01/13_Recenze.pdf>.

Informační systém abART – osoba: František Lazecký [online]. [cit. 2015-08-11]. Dostupné z:
<<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=35555>>.

Jan Čulík, Knihy za ohradou: Česká literatura v exilových nakladatelstvích, Trizonia, Praha, 1991 [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z www:
<<http://blisty.cz/video/Slavonic/Ohrada.html#100>>.

Jemnost a síla Jana Franze – Katolický týdeník [online]. [cit. 2015-10-07]. Dostupné z www:
<<http://www.katyd.cz/clanky/prilohy/jemnost-a-sila-jana-franze.html>>.

Katolík, reakcionář, vlastenec, kontrarevolucionář a heraldik KAREL VI. SCHWARZENBERG [online]. [cit. 2015-08-15]. Dostupné z www:
<<http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/7448-katolik-reakcionar-vlastenec-kontrarevolucionar-a-heraldik-karel-vi-schwarzenberg.aspx>>.

KDO BYL KDO v našich dějinách ve 20. století [online]. [cit. 2015-08-18]. Dostupné z www:
<<http://libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=4&name=REN%C8+V%C1CLAV>>.

Lukáš Průša (ed.): Korespondence Františka Lazeckého Mojmiru Trávníčkovi z let 1972-1984 [online]. [cit. 2015-08-23]. Dostupné z www: <http://aluze.cz/2007_01/13_Recenze_Prusa.php>.

Miloš Doležal: Zapomenutý samotář (Jan Franz, literární kritik krátkého života) [online]. [cit. 2015-09-16]. Dostupné z www: <http://home.tiscali.cz/hb.history/s2_dolezal_franz.htm>.

Národopisné aktuality/1983/2 [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z www: <<http://na.nulk.cz/1983/2/Nr.html>>.

Opasek Anastáz – Životopis, biografie, autor, spisovatel, knihovnicka.net [online]. [cit. 2015-08-09]. Dostupné z www: <<http://www.knihovnicka.net/autor/11943-opasek-anastaz/zivotopis-biografie/>>.

Řád (časopis) – metapedia [online]. [cit. 2015-11-04]. Dostupné z www: <http://cs.metapedia.org/wiki/%C5%98%C3%A1d_%28%C4%8Dasopis%29>.

Slovník české literatury [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z www: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=728>>.

Texty: literární časopis [online]. [cit. 2015-07-14]. Dostupné z www: <<http://casopis-texty.cz/texty/No23/mt.html>>.

Významní literáti mikroregionu Bílovecka: Městská knihovna Klimkovice [online]. [cit. 2015-09-11]. Dostupné z www: <<http://klimkovice.knihovna.cz/vyznamni-literati-mikroregionu-bilovecka/>>.

Zapomenutý samotář Jan Franz [online]. [cit. 2015-08-17]. Dostupné z www: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1019/zapomenuty-samotar-jan-franz>>.